సీతతల్లి

సీత తల్లి

'ఆ వీథినా! ఆ వీథిని నేను రాను—' అని పట్టుపట్టి, ప్రక్క తోవల తీసుకొని వెళ్ళాడు వెంకట్రావు. కారణమేమిటని ప్రాణం తియ్యగా తియ్యగా, సిగ్గు దిగమింగి, ఒక రోజు యిద్దరం పడుకున్న తరువాత, చీకట్లో చెప్పాడు.

'మేడమీద కిటికీలో ఆ అమ్మాయిని చూచిన నాటినుంచి సరదా కలిగి రోజూ ఐదారుసార్లు ఆ దోవనే తిరుగుతో వుండేవాణ్ని. రెండో రోజున కొంచెంగా నవ్వి, నా ఆశల్ని మొలకలెత్తించింది. కాని నాలుగో రోజునుంచి కింద గుమ్మంలో వాళ్ళ తల్లిలాగుండే ఒక ఆమె నుంచుని, పైకి చూసే నా వంక, కోపంతో చూస్తోవుండడం కనిపెట్టాను. కాని ఆడదానికి భయపడతానా నేను అనుకొని, మళ్ళీ మళ్ళీ వెడుతున్నాను. రోడ్డు మీద నడిచే నన్ను ఎవరేమంటారు? కిటికీలో కూర్చున్న ఆ అమ్మాయి తల్లో గులాబి పువ్వులు చంపలకి అందమిచ్చాయి ఒకసారి పైకి చూసి తలొంచుకొని వెళ్ళిపోతున్నాను.

'అబ్బాయీ ! మాట, యిట్టారా.' అంది తలి గుమ్మంలోంచి.

దులిపేసుకుని పారిపోయి, యింక ఆ వీథికి రాకూడదని, అనుకున్నాను. కాని ఆడదానికి భయపడతానా, అనిపించింది. ఐనా యెందుకు పిలుస్తోందో! కంఠంలో కోపం వినపట్టంలేదు. పలక్కవెడితే తప్పు పని

చేసినట్టుంటుంది. నేనేం చేశానని, తప్పు పట్టడానికి?- గుమ్మంలోకి వెళ్ళి—

"ఎందుకు?" అన్నాను.

"ఇట్లారా! చెపుతా,"

కోపంలేదు. వెడితే నేం?

లోపలికి వెళ్ళాను.

"ఇదిగో చూడు! చిన్నవాడివి, వృద్ధిలోకి రావలసిన వాడివి. ఇల్లాంటి పనులు, నీకూ, నీ కుటుంబం మర్యాదకీ తగినవి కావు."

"ఏం చేశాను?" అనపోయినాను కాని, ఆమె తిడుతో వుంటే వినడం బాగుంది. కోపంలేదు, ఆమె చక్కని కళ్ళల్లో.

"నీకు పెళ్ళయిందా?"

"లేదు."

"నీకు చెల్లెళ్ళున్నారా?"

"ముగ్గురున్నారు."

"వాళ్ళ కోసం యెవరన్నా వీథి వెంబడి యిట్లా తిరుగుతూ వుంటే నీకెట్లా వుంటుంది?"

"చాలా తమాషాగా వుంటుంది."

"మంచివాడివే. మా అమ్మాయి నీ చెల్లెలాంటి పిల్లకాదూ. అట్లా అల్లరి చేస్తావా దాన్ని!"

"నేనేం అల్లరి చెయ్యలేదు."

"ఊరికే బూకరించకు. నేను చూస్తోనే వున్నాను. ఇల్లాంటి పనులు మానెయ్యి. ఇక్కడే కాదు, ఎక్కడాను. నీ కోసం, నువ్వు బాగుపడా లనే చెపుతున్నాను. మా అమ్మాయి కేమీ నష్టంలేదు. ఇట్లా చూడు, ఇల్లాంటి చక్కని మొహాన్ని, కళ్ళనీ, నీ భార్యకోసం దాచుకో అందరికీ ఇట్లా పంచేస్తే యాడవదూ!.... సరే కాని యెక్కడ చదువు కుంటు న్నావు ?"

"హైస్కూలులో."

"ఏ క్లాసు?

"స్కూలు ఫైనలు."

"ఇంకేం! వూరికే అల్లరి చెయ్యకపోతే, రోజూ వొచ్చి మా అమ్మా యికి ఇంగ్లీషు చెప్పరాదూ?"

నా వొళ్ళు పరవశమయింది.

సీతకి ఇంగ్లీషు రాదు. చెప్పినా రాదు. ఊరికే పిచ్చిగా మొహం వంక చూస్తూ కూచుంటుంది. ఆ అమ్మాయి కోసం నేనుపడ్డ ఉత్సాహం ఇంగ్లీషు చెప్పడంలో సగం పోయింది. కాని సీత అందమైన పిల్ల. చూపు లతో చాలా అల్లరి చెయ్యగలదు. ఆ తల్లి మాత్రం రోజూ పాఠం చెప్పి నంత సేపూ మాతో కూచుంటుంది. కనక పుస్తకం మీదినించి సీత నా కేసి కింది చూపు లెన్ని చూసినా, నేను ఆ అమ్మాయి పాదాల్నెంత నొక్కినా ఏం లాభం లేకపోయింది. ఇంగ్లీషులో తల్లికి తెలీకుండా మాట్లాడదామంటే సీతకి అంతా కలిపి పదిహేను యింగ్లీషు మాటలొచ్చు— బల్లా, దాపా, పిల్లి మొదలైనవాటికి. ఇంక ఆ ప్రైవేటు మానెయ్యాలను కుంటున్నాను. ఆలోచించి ఒక చీటీ రాశాను సీతకి, పుస్తకంలో పెట్టాను; ఆ రాత్రి అన్నం తొరగా తిని మేడ మెట్లమీద నుంచోమని. చదువైన తరువాత బైటికి వెళ్ళి ఒక అరగంట తిరిగి వెనక్కి వొచ్చి సరాసరి మెట్లెక్కుతున్నా. వొంటిటోంచి మాటలు వినపడుతున్నాయి. మెట్ల మధ్య నల్లచీరె చెరుగు కనపడ్డది. గుండెలు కొట్టుకుంటో మెట్లెక్కలేక పోయి నాను. దీపం బాగా కనపట్టంలేదు. దగ్గిరికి వెళ్ళి బుజంమీద చెయ్యే శాను. సీత తల్లి! చప్పున నా చెయ్యి పట్టుకొని దగ్గిరకు లాగి,

"ఏమిటిది బాబు! ఇదేం పని! మంచివాడవే!"

ఇంకా యేమిటో చెప్పపోతోంది, భయంతో నేను పరిగెత్తుకుని వచ్చేశాను.

మర్నాడు వెళ్ళ సాహసించలేదు, కాని కబురు వొచ్చింది. రాత్రి ఏమీ జరగనట్టే ప్రవర్తించిది ఆమె. పది రోజులయిం తరవాత ఒక రోజు

సాయంత్రం నేను వెళ్ళేప్పటికి తల్లీ కూతురూ యెవరూ ఇంట్లోలేరు. ఒక గంట కూచున్నాను. ఈ ట్యూషన్ నాకు విసుకు పుడుతోంది. ఆవిడట్లా కావిలి కూచునివుంటే, యేం లాభం? అప్పుడే వుదయించే వెన్నల తరిమిన నల్లని ఆకాశపు చిరునవ్వు కాంతితో నిండిన పౌలాల్ని చూసి, చూసి విసుకు పట్టింది. సీతను వొంటిగా కలుసుకోవాలి!

చీకటి పడ్డది. దీపాలెవరూ వెలిగించలేదు. బండి వాకిట్లో ఆగింది. సీత పైకి వచ్చింది. గంధం, దవనము పరిమళాలు నన్ను కమ్మాయి. చీకట్లో వెనకనే వెళ్ళి నుంచున్నాను. బీరువాలోంచి తీసిన పట్టుచీర వాసన వేసింది. మెడమీద ముత్యాలహారం, దానిమీద వొదులుగా అల్లిన జడా కనబడ్డాయి.

"సీతా!"

చప్పున తిరిగి చూసింది.

ఇంతలో కిందినించి,

"బాబు వొచ్చాడా?" అంది తల్లి.

నా ప్రయత్నమంతా విఫలమయింది

"లేదు" అంది సీత.

ఆశ్చర్యపడి పోయినాను. ఆ 'లేదు' అన్న వొక్క మాటకే సీతకి దాస్యం చెయ్యొచ్చు! నెల రోజులు చెప్పినా ఇంగ్లీషులో వర్తమాన కాలానికీ, భూతకాలానికీ భేదం తెలీని సీత, యీ విషయములో ఎంత వివేకం చూపిందో! రెండు చేతులు జాచి సీతని దగ్గిరికి తీసుకున్నాను. ఆ పల్చని పట్టు చీరెలోంచి గట్టిచిన్న....నన్నానుకున్నాంది. నా వేళ్ళకింది ఆమె లేత దేహం ఝల్లు ఝల్లుమని వొణికాము. చీకట్లో తిప్పేసుకునే ఆమె పెదిమల్ని వెతికాను. అట్లా నుంచున్నాయి, ఎంతో సేపు, కదలడానికి భయపడుతో! మెల్లిగా సోఫామీద అట్లానే వొరిగాము. ఎంతో సేపయింది. గట్టిగా నన్ను ఆమె చేతులు వొత్తాయి. నా వొళ్ళు బాధతో లాక్కుపోయింది. ఇంతలో మెల్లిగా దీపం వెలుతురు పడ్డది. సీత తల్లి యెదురుగా నుంచుంది.

"ఏమిటిది? ఆఁ!........"

మేం మాట్లాడక విడిగా నుంచున్నాము. సీత చాలా భయపడి వొణకడమో, లేక యేడవడమో, చేస్తుందనుకున్నాను.

"నువ్వుపో!" అంది సీతని, ఆమె తల్లి.

మామూలుగా పక్కకి తిరిగి వెళ్ళిపోయింది.

"ఏం చేస్తున్నావు? ఇందుకా నిన్నిట్లా నమ్మింది? చిన్నదాన్ని చేసి......................మంచివాడ వనుకుని........................ఇదా నాకు చేసే వుపకారం? సిగ్గుగాలేదూ?"

ఏం చేస్తుంది? కొడుతుందా? నేను మళ్ళీ కొట్టలేనూ? ఆమె చేతులకేసి చూశాను. గుండ్రంగా పెద్దవిగా చల్లగా,........

"నాకోప్కం వచ్చింది నీ మీద; ఏం చెయ్యనూ? ఇట్లాంటి బుగ్గల్ని........"అంటూ

దగ్గిరికి వొచ్చి నా బుగ్గలు కఠినంగా నొక్కింది.

"ఇంకెప్పుడూ యిట్లా చెయ్యనను."

నిరాశ పొందిన నా నరాలు పూరికి తహతహ లాడుతున్నాయి. ఇంకా అనుభవానికై వెతుకుతున్నాయి.

"చెయ్యనన్నదాకా నిన్ను వదలను."

నా చెయ్యి పట్టుకుంది. దగ్గిరగా నుంచుని ఆమె వూపిరి నా తలమీద తగుల్తోంది. గాఢంగా లాగే ఆమె నిశ్వాసం నాకు వినపడుతోంది.

"ఏం, మాట్లాడవేం?"

నా మొహం దగ్గిరిగా ఆమె వెచ్చని మెత్తని రొమ్ము కమ్మేస్తోంది.

"అయితే వెళ్ళు నీను, యింతే."

ఆమె రాసుకున్న మొగలి అగరువాసన నా తల తిప్పింది.

"ఇంతే నిన్ను."

గట్టిగా కావలించుకుంది. నా చేతులతో ఆమె చేతుల్ని పైన పట్టుకున్నాను.

* * *

సీత తల్లి, సీతకన్నా బావుంది. కాని మళ్ళీ వెళ్ళడమంటే భయంగా వుంది. ఎందుకంటే........యింక చెప్పను.

★

మర్యాదస్తుని కో కథ

దక్షిణ ఇండియా తారల్లోకల్లా ప్రసిద్ధతార కుసుమకుమారి. ఆమెను తెరమీద చూడనికళ్ళు, ఆమె పాట వినని చెవులు, ఆమె సంగీతం విని చప్పట్లుకొట్టని చేతులు, ఆమెని స్తుతించని నోళ్ళు, ఆమె దర్శనాలవేపు నడవని కాళ్ళు మనుషులకి చాలా అనవసరమని పదాలు రాశారు నవీన పోతనలు. అంతేకాదు, ఆమె పత్రికల్ని కొనని ధనం కాదనీ, ఆమె మీది Candals చెప్పుకోని క్లబ్బులు క్లబ్బులు కావనీ, ఆమె పద్ధతిని అలంకరించుకోని స్త్రీలు స్త్రీలు కారనీ ఆమె హృదయంలో కావలించని పురుషులు పురుషులు కారనీ, ఆమె నామ సంకీర్తనం జరగని గృహం గృహం కాదనీ, ఆమెకి సన్మానం చెయ్యని పట్టణం పట్టణం కాదనీ కూడా సీసపద్యాలు రాసి చివరికి అమె పైన పద్యాలు రాయని కవి కవి కా దన్నారు. ఆ అపనింద కవుల పైకి కూడా వొచ్చేట్టు కనపడి భయంతో ముందే ఈ కథ రాసేస్తున్నాను అన్నాడు, ఆంధ్ర కథకుడుగా ఆచాంద్రార్కం ఆమె మహిమతో ఆరాధింపబడాలని ఆశించే ఈ కథక రాజన్య చూడామణి.

కుసుమబాల గత పది సంవత్సరాలనుంచి ఆంధ్ర, తమిళ, కర్నాటక, మళయాళ, కన్నడ, హిందీ, సాంఘిక, జానపద, చరిత్ర, భక్తి, సాంస్కారిక, సాంసారిక చిత్రాలలో ప్రధాన నాయకియై నటించింది. అన్ని భాషలలోనూ, ప్లేబాక్ లేకుండా కర్నాటక, హిందీ బాణిలలో, శాస్త్ర సినీమా, నవీన, భారతమాత, భర్తమాత, తెలుగుమాత, తమిళమాత, తన సొంత మాతల కీర్తనల్ని పాడింది.

అమె వివాహానికి సమస్త సినీమా కళా ప్రపంచం హాజరయింది. ఆ పెళ్ళి చాలా ఆలస్యంగా, అనవసరంగా జరిగింది. వరుడు ఎవరో చాలా కాలంనించి అందరికీ తెలుసు. ఆమె చిత్రాల డైరెక్టరు సంజీవ రాయుడు. అతను ఆమె చిత్రాల డైరెక్టరు కావడానికి అర్హత, పదేళ్ళనించి ఆమె శయ్యా భాగస్థుడు కావడం. యోగ్యత అమె సినిమా కంపెనీ షేర్ల భాగస్థుడు కావడం! ఆమెకి వొచ్చిన పెళ్ళి బహుమానాలతో మద్రాసు నగరంలో బట్టలషాపులూ, నగల షాపులూ పాత సరుకు తీసేసి నింపవొచ్చు.

గొప్పడిన్నరు ముగిసేప్పటికి ఇంకా రాత్రి తొమ్మిది గంటలే. సినీమాల ఆర్కెస్ట్రాలూ, పాటకులూ, హాస్యనటకులు, చేరిన తరువాత ఏమేం ప్రోగ్రాములు వుంటాయో తెల్లార్లూ అనుకున్నారు అతిథుల్ని ఒక పెద్దహాలులో ఆసీనుల్ని చేసి సంజీవయ్య వాళ్ళని ఎడ్రెసు చేశాడు.

"ఈ శుభ సమయంలో మిమల్ని వినోదపరచడానికి నాకు ప్రత్యేకమైన పద్ధతి తోచింది. పాటకచేరీలు మొదలైనవి చాలా మామూలు. మనం రోజూ అవస్థపడే పాటల్ని వాళ్ళు ఇక్కడ వినిపించడం ఈరాత్రి మీకు ఓ కథ చెపుతాను. అది ఈ నాటి వధూవరుల ప్రణయగాథ—లేక అప్రణయబాధ—లేక జీవిత శోధ, కాకపోక ప్రణయ మరణ బోధ" అని అడిగాడు.

సంజీవరాయుడు చాలా ప్రేమాస్పదుడు. గర్వమూ ఈర్ష్య లేని మనిషి. ధర్మపరుడు. కష్టంలోవున్న సోదరుడికి వెంటనే ఆలోచన లేకుండా

చెయ్యి అందిస్తాడు. కనక ఎవరికీ అతనిమీద ఈర్ష్యగాని, ద్వేషంగాని లేదు. అతను చెప్పే కథని చాలా కష్టంతో విన నిశ్చయించుకున్నారు, అక్కడ కూడినవాళ్ళు.

"నా వయస్సు? ముప్పైఎనిమిది. కుసుమ వయస్సు నే నెరుగును. కాని ఇప్పుడు చెప్పానంటే సాయంత్రంలోగా విడాకుల దరఖాస్తు పడుతుంది. కనక ఆమె వయస్సు పత్రికల్లో ఆరేళ్ళనించి ప్రకటిస్తున్నా ఇరవై ఏళ్ళే నంటాను. ఆమెకి ఇప్పుడు ఇరవై ఏళ్ళే ఐతే ఆమె సినిమాల్లో తన పదోఏటనే చేరివుండాలి, అనే ప్రశ్నని మీరందరూ మాకు వినపడకుండా తర్కించుకున్నదే గనక, నే నంతకన్న ఏమీ చెప్పనక్కర్లేదు.

ఈ వివాహం జరగడానికి వీలును కల్పించిన అయ్యదేవర కాళేశ్వరాగారికి నమస్కారంతో ఈ కథని ప్రారంభించకపోతే చాలా కృతఘ్నుల మౌతాము. మార్పుడు వివాహాలు చేసుకో తలుచుకున్న వారు, ముందే ఎట్లా సంసిద్ధులు కావాలో ఆయన బిల్లులో సూచించి మన కందరికీ కృతజ్ఞతాపాత్రు లైనారు. అదే గాక మీరందరు కూడా మాకు కృతజ్ఞులు కావాలి. ఎందుకంటే మాది, భవిష్యత్ సూచకమైన పయనీర్ వివాహం. మీ అందరికీ ఆదర్శప్రాయం. త్వరలోనే మీరందరూ మమ్మల్ని అనుకరిస్తారనీ, ఇప్పుడు కుర్చీలలో కూచున్న జంటలు, కొంతమందైనా, ఇంకోసారి ఇట్లా ఓ శుభకార్యానికి కలుసుకునే లోపల స్థలాలు మార్చుకునే యోగ్యతని న్యాయశాస్త్రరీత్యా సంపాయించుకుంటారనీ ఆశించడంకల్ల కాబోదని విశ్వసిస్తున్నాను.

నేను చెప్పబోయే కథలో అతను "అంటే" సంజీవరాయుడు. ఆమె—అంటే కుసుమకుమారి. ఈనాటినించి ఆమె కుసుమదేవి. ఇదివరకు కూడా శరీరరీత్యా కుమారి కాదనుకోండి. ఈనాటినుండి చట్టరీత్యా కూడా కాదు.

ఈ కథ ఐదు భాగాలు—

1

ఆనాడు అతను ఓ చిత్రానికి సహాయ దర్శకుడు. అంటే అదే ఉద్యోగం హోదా తనకి తానే ఇచ్చుకున్నాడు. ఆ రాత్రి షూటింగు నుంచి బైటికి వచ్చేప్పటికి, ఒకామె నుంచుని వుంది బైట రోడ్డు మీద. ఆ అపరరాత్రి స్టూడియోదగ్గిర ఒక్కత్తెగా ఆమె నుంచుని వుండడం వింతగా కనిపించి ఆగాడు అతను. అపరరాత్రులైనా స్టూడియోల వెలపల, నీడల్లో చెట్లకొమ్మలమీద, బైటికి వొచ్చే మనుషుల భుజాల మీద రంగుల పిట్టలు వాలుతోవుంటాయి, ఎప్పుడన్నా. కాని ఆ పిట్టలకి కార్లున్న వాళ్ళ భుజాలూ వొడిలూ చాలా యిష్టం, ఈమె వాలకం వేరుగా వుంది. ఆగాడు. ఎందుకు ఆగాడా? ఆగకపోతే కధే లేదు. నిరంతరం ప్రతినిమిషం యుగ యుగాల్నుంచి ఈ మాయ తెరమీద బొమ్మలా నల్లే పిసుగులేని కథకుడే ఆపాడు అతన్ని, కొత్త కథ కోసం.

"ఎవరు?" అని అడిగాడు.

తలెత్తకుండానే "ఏం లేదు" అంది.

"ఫిల్ములో చేరాలని వొచ్చావా?"

"అవును" అని ఆమె అంటే ఏం జరిగేదో. ఎందుకంటే అతని ప్రశ్న, జేబులో నాల్గు ఫిల్ము కంపెనీల అధికారం పెట్టుకుని అడిగినంత ధీమాగా వుంది. మరి దిక్కులేనట్టు నిలుచున్న స్త్రీముందు, 'తానుతప్ప దిక్కులేని భార్యముందూ' కాకపోతే ఇంకెక్కడ చూపుతాడు తన గొప్పతనం పురుషుడు, ఈ క్రూర ప్రపంచంలో? కాని నవీనకాలంలో స్త్రీకి పరాయిదిక్కు దొరకడం సులభ మౌతోంది. అందుకనే పురుషుల్లో ఆత్మవిశ్వాసం, ధైర్యం పెగిరిపోయినాయి. ఎందుకంటే పురుషుల కార్యశూరత్వానికీ, ఔన్నత్యానికి స్త్రీలనేత్రాలలో ఆరాధనే జన్మస్థానం.

ఆ రాత్రి ఆమె కాదని తలవూయించింది.

"ఐతే, ఎందుకిక్కడ?" అని విసుక్కున్నాడు అతను. మొహం చెల్లడానికనీ ఆ రోడ్డుమీదకూడా అధికారాన్ని వహించి. అధికారం వున్న వాళ్ళకి స్థల కాల నిర్ణయం కాని, అవి ఎక్కడా లేని వాళ్ళకి హద్దే ముంది?

"సూర్యనారాయణగారు వున్నారా లోపల?"

"ఏసూర్యనారాయణ?"

"చిత్రాంగదుడి వేషం"

"ఓ! ఉన్నాడు. ఎందుకు?"

"ఏంలేదు, మావూరే."

"రమ్మని చెప్పనా?"

"వొద్దు వొద్దు. వున్నారా అని: అంతే."

ఆమె తల తిప్పేసుకుంది.

అతనూ అక్కడే ఆగాడు.

నాలుగు నిమిషాల్లో సూర్యనారాయణ వొచ్చాడు. ఆమె నీడలోకి జరిగింది. అతను వెళ్ళాడు. ఆమె అక్కడే నుంచునివుంది.

"ఏమిటి ఇంకా ఇక్కడే వున్నావు?"

"ఏమీ లేదు, ఏమీ లేదు," అని తడుముకుంటోంది.

"ఇం కెవరూ వుండరు ఇక్కడ, ఇంటికి వెళ్ళు."

"వెడతా వెడతా" అంటోంది. కళ్ళంబడి నీళ్ళు తిరిగాయి. పెదిమలు వొణికాయి. వేళ్ళతో చీరె చెరుగుని చుట్టిపెడుతో కిందికి చూస్తోంది.

"డబ్బులు లేవా బస్సుకి?"

"వున్నాయి, వున్నాయి."

"ఎవరికోసమన్నా నుంచున్నావా?"

"ఎవరికోసం నుంచుంటాను?"

ఆమె మాటలు నిజమనిపిస్తున్నాయి.

"తోవ తెలీదా? పేట పేరు మరిచిపోయినావా?"

"రైలుస్టేషన్ దగ్గిరే"

"వెళ్ళు మరి. ఎక్కిస్తానురా, బస్సు చప్పున"

"మీరూ రండి అందాకా" అంది.

"ఎందుకు భయం?"

"భయంలేదు. మీరూ రండి"

సెంట్రల్ స్టేషన్ ఎదురుగా దిగారు.

"ఇక్కడ సత్రం వుంది కదూ?"

"ఇదేగా!"

"రండి"

హోటల్లోకి తీసికెళ్ళింది.

"భోజనం పెట్టించండి. మీరూ భోజనం చేస్తారా?"

"అర్ధరాత్రి భోజనమా!"

వాళ్ళ బస్సు ఖర్చుకాక రూపాయిన్నర అతనికి ఖర్చు. ఇదీ గోడదగ్గర ఆమె పెట్టె వుంది. మూత తెరిచి రెండు రూపాయలిచ్చింది.

"ఇక్కడేనా నువ్వు వుండడం?" అన్నాడు ధైర్యంగా.

మాట్లాడలేదు.

"ఎన్నాళ్ళయింది నువ్వు ఈ వూరు వొచ్చి?"

"వారంరోజులయింది"

"ఇక్కడే వున్నావా?"

"లేదు, మావాళ్ళింట్లో వున్నాను."

"మరి........"

"భోజనానికి పోదాం."

భోజనం చేశారు.

"నేను వెళ్ళాలి యింటికి" అన్నాడు.

"వెళ్ళాలా?....నాకు కొంచెం పడుకోడానికి స్థలం చూపించమనండి. వీళ్ళని చూస్తే భయంగా వుంది. మాటకూడా సరిగా తెలీదు."

"ఈ సత్రంలో వొక్కదానివీ పడుకుంటావా? గదికి అద్దెకూడా అడుగుతారు."

"ఇస్తాను"

కాని ఏమిటో ఆరాటం అతని మనసులో. ఈమె వొంటరిగా సత్రంలోనా?

"ఎందుకు వొచ్చేశావు మీవాళ్ళ యింట్లోనుంచి?"

"ఏం లేదు. శ్రీరంగం పోయినాం, మావాళ్లూ నేనూ. ఇక్కడ బంధువులయింట్లో దిగాం. రైలుదగ్గిర మా వాళ్ళని ఏమరిచి వొచ్చేశాను."

"ఎందుకు?"

"వాళ్ళు ఇష్టంలేదు నాకు."

"ఏం చేస్తావు ఇక్కడ?"

"ఏమీ చెయ్యను."

"బాగా డబ్బువుందా?"

"ఆ. నలభై మూడు రూపాయలు. ఇంకా ఈ గాజులు కూడా వున్నాయి."

"చూడూ. చాలా వెర్రిపని చేశావు. వుత్త పిచ్చిదానివిలాగున్నావు. నిన్ను సూర్యనారాయణ ఎరుగునా?"

"ఊఁ" అని కష్టంగా.

"అతనితో చెప్పనా?"

"బాబూ, బాబూ, ఆపని చెయ్యకండి."

"ఎందుకు?"

"నన్ను చూస్తే చాలా కోపం ఆయనికి."

కష్టపడి ఆమె కో గది కుదిర్చి, ఆమెని దాంటో ప్రవేశపెట్టి బయలుదేరాడు ఇంటికి-ఎవ రేం చెయ్యగలరు ఇట్లాంటి మనుషులను అనుకుంటూ.

"మళ్ళీ ఎప్పుడు కనపడతారు?"

"నేనా? నాకిదే పనా!"

"మరి నే నేమైపోనూ?"

ఏడ్చింది. అతని హృదయం ఇంకా సినిమాస్టార్ల బొల్లియేడుపులకి. గ్లిసరిన్ కన్నీళ్ళకి అలవాటుపడి గడ్డకట్టలేదు.

"సరేలే. పొద్దున్నే వొస్తాను."

"పోనీ ఇక్కడే పడుకోకూడదూ? వాళ్ళ నడిగితే ఓ చాప ఇస్తారు నాకు. నా పక్క మీకిస్తాను."

"నేను ఇంటికి పోవద్దూ; చాలా బావుంది. రేపు ఒస్తాను" అని విసుక్కుంటో వెళ్ళాడు.

కన్నీళ్ళతో ఒంటరిగా నుంచున్న ఆమె రూపం ఒకటే బాధించింది అత న్నా రాత్రి, అతని భార్య ముద్దు మాటల మధ్య.

మర్నాడు పొద్దున్న కొంచెం ఉత్సాహంగానే వెళ్ళాడు. తన్ని పెద్దని చేసి, తాను కనపడాలనుకునే స్త్రీ ఒకామె వుండడం గర్వంగా ఉంది. ఓ వారం కనపడకపోయినా, ఇంట్లో బియ్యం లేకపోతేనే నేను తాను లేని కొరత తన భార్యకి తోచదు. కూచుని ఉంది గదిలో అతనికోసం చూస్తో ననుకుని సంతుష్టిపడ్డాడు. అవీ ఇవీ మాటలయింతరవాత వెళ్ళడానికి లేచాడు.

"మీ ఆఫీసుకేనా?"

"అవును. టయిమయింది. మా ఆఫీసుని స్టూడియో అంటారు."

"ఈవాళకూడా ఆయన ఉంటారా అక్కడ?"

"ఎవరు?"

"అతనే. ఆ సూర్యనారాయణ" అంది విసుగ్గా.

"ఉంటాడు; ఎందుకు ఉండడూ?"

"ఏం చేస్తూ ఉంటారు?"

"కబుర్లు చెప్పుకుంటో."

"బలే కబుర్లు చెపుతాడు కదూ? చిన్నప్పుడు మా ఊళ్లో."

"ఆ కబుర్లు ఇంకోసారి వింటాను, ఇప్పుడు వెళ్ళాలి. అతనితో చెప్పనా?"

"చెపుతారా.!....." అంది పరధ్యానంగా.

"అయినా, ఏమని చెప్పను? మీ రెవ రని?"

చప్పున—

"బాబోయ్. ఏం చెప్పకండి. చాలా చెడ్డమనిషి. ఆడవాళ్ళు కూడా వుంటారుకాదూ అక్కడ?"

"వుంటారు. ఒస్తావా?"

"అమ్మో. రాను. రాను. మరి అతను ఆడవాళ్ళతో చాలా చనువుగా వుంటాడా?"

"వాళ్ళు పుణ్ణిస్తే చాలా మహారాజులాగ వుంటాడు."

"ఎందుకు పుణ్ణియ్యరేం? ఎంత శృంగార పురుషుడనుకున్నారు! మా వూళ్లో...."

"ఆ సంగతులు తరవాత. నేను వెళ్ళాలి."

"సాయంత్రం ఒస్తారా?"

"ఆ"

"తప్పకుండా రావాలి. మీరే దిక్కు. మీరు రాకపోతే నాకీ వూళ్ళో గతిలేదు."

కళ్ళంబడి నీళ్ళు. తల తిప్పేసుకుంది.

"తప్పక వస్తాను."

"చాలా మంచివా రండీ!" అని తన చేతిని పట్టుకుంది. కావలించుకొని వెళ్ళిపోయినాడు. తోవలో ఆలోచించుకున్నాడు. ఇదేమిటి తనే గతి అంటుంది. అతుక్కోదుగద! ఏం చేసుకుంటాడు ఈమెని.

అవాళ సూర్యనారాయణతో స్నేహం చేసుకున్నాడు. వాళ్ళ వూరూ, అతని పూర్వ జీవితమూ సోమరిగా అడిగాడు. విశేషం ఏమీలేదు. నాటకాలలో వేషాలు వేసేవాడు. పాడతాడు.

ఆ సాయంత్రం ఆమెని అడిగాడు.

"ఈ ఊళ్ళో కొంతకాలం ఉండదలచుకున్నావా?"

"ఉండక ఏం చెయ్యను?"

"అంటే, మీ వాళ్ళదగ్గరికి వెళ్ళవా?"

"మళ్ళీ కైదు."

"అయితే ఈ వూళ్ళో ఏం చేస్తావు?"

"ఏం చెయ్యాలి? ఏమీ చెయ్యను."

"అంటే, ఎట్లా బతుకుతావు? డబ్బూ?"

"అవును, మీరే చెప్పండి."

"నే నేం చెప్పను? చదువుకోలేదు నువ్వు. ఇక వంట చెయ్యాలి."

"ఎవ రింటోనో వంట చేస్తూనా?"

ఊరికే అన్నాడుగాని పాపం ఈమె వంటమనిషా?

"ఎందుకూ అట్లా బతకడం?" అంది మళ్లీ.

"ఎందుకు బతకడం? మరి బతకాలిగా!"

ఆమె మాట్లాడలేదు. చప్పున ఆగిపోయినాడు. ఎంత ప్రశ్న? ఎందుకు బతకడం? తనా స్టూడియోలో పరుగులెత్తుతో, భార్య వండుతో, ఈమె వంట మనిషి పని చేస్తో! ఎందుకు బతుకుతూ ఉండడం?

"ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నారు?"

"ఏం లేదు. నీ సంగతే."

"మీ కేదో పెద్ద ఉద్యోగం కదా! నా కేమన్నా వీలు చూపలేరా?"

అట్లా స్త్రీ కళ్ళతేసి చూస్తో దీనంగా విశ్వాసంతో అడుగుతో ఉంటే తన దేం పెద్ద ఉద్యోగం కాదని ఎట్లా చెప్పతాడు!

"నీ కేమన్నా పాట వొచ్చా?"

"ఏం పాట?"

"ఏమన్నా పాడడం."

"ఎట్నే ఎందుకు?"

"సినిమాలో ఏమన్నా పని దొరుకుతుందేమోనని."

"వేషమే!"

"ఏం?"

"నాకేం చాత నవుతుంది?"

"సరేలే చూద్దాం. మళ్ళీ వొస్తా."

"మరి మీదే భారం."

అని మళ్ళీ చెయ్యిపట్టుకుంది. అతను చేతిని విదల్చుకోలేదు. ఆమె చేతిని వొదలగానే తొరతొరగా వెళ్ళిపోయినాడు. మళ్ళీ రాత్రంతా ఆమె కలవర పెట్టింది అతన్ని. సినీమా ఆడవాళ్ళని ఆరు నెలలు చూసిం తరువాత, చాలా నిర్మలంగా వుంది మనసు, అట్లాంటి అమాయకురాల్ని కలుసుకొని మాట్లాడడం.

* * *

అతను పనిచేసే చిత్రంలో మిగిలిన భాగం కొల్హాపూరులో తీస్తారని తెలిసింది. ఆ చిత్రంలో తనకి ఉద్యోగం అతను స్వయంగా కుదుర్చుకున్నాడు గనక, అతనూ కొల్హాపురం వెళ్ళి తీరాలి, వెళ్ళకపోతే చిత్రం ఎట్లా పూర్తి అవుతుంది? కొల్హాపురం వెడుతున్నారని ఆ సినిమా వారు ఎవరూ అతనితో చెప్పలేదు; అనవసర మనుకున్నట్టున్నారు కాని అతను

తెలుసుకున్నాడు. చిత్రకారునికి బుద్ధిలేకపోతే, తనకి లేదా? నాలుగు రోజుల్లో ప్రయాణం. భార్యని ఇంటికి పంపేశాడు. భార్య సమస్య చులకనగా తీరింది గాని. మిత్రురాలికి సమస్య కష్టమైపోయింది. తన ఇల్లు ఖాళీ అయింది గనక మిత్రురాలికి అద్దెకిచ్చాడు. తను తిరిగి వచ్చిందాకా ఉండమని, తన సామానుతో సహా

"ఎంత డబ్బుంది నీ దగ్గిర?"

"పాతిక రూపాయలూ, ఈ గాజులూ."

"సరే, వుణ్ణీ. నేను వెడుతున్నాను కదా! తరవాత ఏం చెయ్య తలుచుకున్నావు?"

ఆ రాత్రి ఆమె వంట చేసింది. బైట, చింతాద్రిపేట మురుగు కాలువలకంపుని చీల్చుకుని ఎక్కణ్ణించో వొస్తోంది నైట్‌క్వీన్ పరిమళం. అతను మంచంమీద కూర్చున్నాడు. ఆమె గుమ్మాన్నానుకుని కూచుంది.

"మీరు వెళ్ళకపోతేనేం?"

వెళ్ళకపోతే మునుచుకుపోయిం దేమీ లేదు.

"నేను వెళ్ళకండానా? నేను లేకండా ఏం చేస్తారు వాళ్ళు అక్కడ? మరి చిత్రం పూర్తికావొద్దా?"

ఈ నాలుగు రోజులూ ఆ అబద్ధంలో హోదాలో సంతోషించాడు పాపం ఆ యువకుడు. తాను వెళ్ళాక నిజం తెలుసుకుంటుంది. తెలుసుకోనీ, అతనెవరో, ఆమె ఎవరో అటుతరువాత.

"నన్నుకూడా మీతో తీసుకుని వెళ్ళడానికి వీలుపడదా?"

"ఏమాత్రం వీలుపడదు. నేనేం అనాథుకణ్ణనుకున్నావా? నా ప్రతిష్ఠపోతే నే నా బృందాన్ని అధికారంలో వుంచగలనా?"

"మీరు వెడితే నేనేం కాను ఇక్కడ?"

"ఇల్లిచ్చాను. అంతకన్నా ఏం చెయ్యను? అద్దె నువ్వే కట్టుకోవాలి."

ఆ గుడ్డిదీపం ముందు ఆ నిర్భాగ్యు లిద్దరూ, ఇద్దరి జీవితాలూ అబద్ధంలోనే అల్లుకున్నారు, ఒకరివంక ఒకరు.

"నా కేదన్నా తోవ చూపలేరా?"

"అదే ఆలోచిస్తున్నాను." అని అతను దర్జాగా. తన గొప్ప మాటలు నమ్మి, మామగారు ప్రతినెలా వందరూపాయలు పంపడం మానిన రోజున అతని సంగతి ఎవరు ఆలోచిస్తారు?

ఆమె చీకట్లో మంచం దగ్గిరిగా జరిగి అతని కాళ్ళు పట్టుకుంది.

"నేను మీ మనిషిని. నన్నేమన్నా చేసుకోండి. నేను మళ్ళీ ఇంటికి పోకుండా నా కింత కూడు కల్పించండి. మీ ఋణం ఎన్నటికీ మరిచి పోను...." అంది.

ఈ స్వతంత్ర భారతావనిలో స్వతంత్రం యాచించే ఎన్నివేల స్త్రీలకంఠాలో కలిశాయి ఆ ఆర్తనాదంలో.

తమాషా ఏమిటంటే-అన్ని అబద్ధాలు చెప్పిన, చెప్పించుకున్న ఆ స్త్రీ, ఆ రాత్రి తన దిక్కులేనితనంలో అన్న ఆ మాటలో మాత్రం నిజం నిలబెట్టుకుంది.

ఆ రాత్రి వాళ్ళిద్దరూ ఆ మంచంమీదే నిద్రపోయినారు. ఎందుకంటే ఆ ఇంట్లో వేరే మంచం లేదు. చాప కూడా లేదు. వున్న నాలుగు చీరల్లో మంచి చీరె చెరుగుని కింద పరుచుకుని చలిలో ఆమె పడుకుంటే భరించలేక పోయినాడు అతను.

మీకళ్ళలో ఈనాడు ఆ యువతీ యువకుల మీద గొప్పదయ సానుభూతీ కనబడుతున్నాయి ఎందుకు? అదృష్టదేవత చివరికి వాళ్ళని ఆశ్వీర్వదించింది గనక. ధనం, హోదాయేకాక, పెళ్ళి అనే పవిత్ర పుష్పహారం వాళ్ళ మెళ్ళో మెరిసింది గనక. కాని అట్లా నిలవలేకుండా, దేహాన్ని

ఇచ్చేసుకున్న స్త్రీ ఎటువంటి దుర్గతికి దిగిందని విన్నా ఏమీ కనికరం రాదు.

ఈ సినిమా-కళ కాదు - సినీమాకాళిముందు ఎన్ని జీవితాలు, శీలాలు ఎన్ని విధాలుగా బలిఔతున్నాయో మీ కందరికి తెలుసు. ఆ కళే బరాల్ని తొక్కి పైకి పాకి మన ఈ కుర్చీలని చేరుకున్న ధన్యులం గనక, మీసాలు మెలేస్తో కుచ్చెళ్ళు తోసుకొంటో హాయిగా కూచున్నాము ఇక్కడ.

తెల్లారకట్టే లేచాడు అతను, తనని తాను విసుక్కుంటో.

"ఈ పనికూడా చేశాను. ఇదో లంపటి పెట్టుకున్నానే!" అనుకుంటో.

ఈనాడు చాలా పత్రికల్లో పడ్డాయి మా ఇద్దరి చిత్రాలు, మా జీవిత కథలూ, మా దివ్య ప్రణయగాథలూ. కాని ఆ రాత్రి ఆ చీకట్లో, అలసటలో, పక్క సైడుకాలవ కంపులో, అంతకన్న చేసేపనిలేక....

ఆరాత్రి కలయికని ఏ చలమో కథ రచించాడంటే, ఏదో గొప్ప జ్యోతి వాళ్ళిద్దరి హృదయాల్లోనూ వెలిగిందనీ, దివ్యపుష్ప వర్షం కురిపించారనీ, అట్లా ప్రేమించుకున్న తరువాత వాళ్ళు సాధారణ మానవత్వాన్ని దాటిపోయినారనీ రాస్తాడు.

కాని వాళ్ళ మనసులో ఏ భేదమూ కలగలేదు—పర్యవసానాలకి కొంత భయం తప్ప.

మర్నాడు అతనికి శారదాంబ కనపడ్డది.

నాలుగుచిత్రాల్లో నటించిన అతనికి తెలిసిన Extra. ఆమెతో కాజుయల్‌గా అన్నాడు తన ఇంటోవున్న ఆమెని ఎక్కడన్నా సినీమాలో ప్రవేశ పెట్టమని. మూడురాత్రులు ఆమంచం మీద, ఆమెతో భార్యతో వలెనే గడిపి, వెళ్ళిపోయినాడు రైలెక్కి. అదీ మొదటి భాగం ఇంక రెండోది.

2

సంవత్సరానికి తిరిగి వొచ్చాడు, అతను కొల్హాపూరునించి. ఆ సంవత్సరంలో ఆమెని ఎప్పుడూ తలుచుకోనేలేదు. తిరిగి వొచ్చేటప్పటికి అతని ఇంటో ఎవరో కొత్తవారు కాపరమున్నారు. ఆమె ఏమయిందో ఎవరికీ తెలీదు. అతని సామాను ఆ ఇంటో ఓ మూల వుంది. అతనికి ఇల్లు దొరక్క అక్కడక్కడ, వాళ్ళ దగ్గిరా వీళ్ళ దగ్గిరా గడుపుతున్నాడు. అతను స్వయంగా ఉద్యోగం చేస్తున్న చిత్రం ఎడిటింగ్‌కి పోయింది. అందుకని తనేదో పనిమీద ఉన్నట్టు తిరగడానికి కూడా excuse కనపళ్ళేదు. ఇంకెవరన్నా తనని ఆచుట్టు పక్కల ఉణ్ణియ్యడానికి వొప్పుకొనే చిత్రం వాళ్ళు దొరుకుతారేమోనని భోగట్టాలు చేస్తున్నాడు. ఆమె ఏమై వుంటుంది? పాపం, తనవూరు పోయివుంటుంది. శారదాంబని కనుక్కుందామంటే, ఆమె నాటకాల జట్టులో ఆంధ్రదేశం పర్యటన చేస్తోంది.

ఆ రోజే శాంతారాం మద్రాసు వొస్తున్నాడు. మద్రాసు సినిమా ప్రపంచమంతా సెంట్రల్లో చేరుతోంది. మరి అతనంత ప్రముఖుడు స్టేషన్‌కి వెళ్ళకపోతే చాలా లోటుగా వుంటుంది. శాంతారాం తనకి అవమానం జరిగిందనుకోవచ్చు. వెడితే, శాంతరాం అతడ్ని చూడగానే, 'ఇదేమిటి. నీ వంటివాడు ఈ మద్రాసులో? ఇక్కడ ఎంత కీర్తివంతుడివైతే మాత్రం ఏం లాభం? సర్వ భారత సినిమా కీర్తికి రావలసినవాడివి. నాతో రా. అనవొచ్చు. అందుకని తనీ వూళ్ళో పూర్వం కొంత ప్రత్యేకత సంపాయించుకోడానికని కుట్టించుకున్న షేర్వానీ తీసి, దులిపి, ధరించాడు. తన భార్య టిస్యూచీరెని షాప్లాగా తలకి చుట్టి ఓ పూలమాల కొని స్టేషనుకి హాజరైనాడు. ఆ వేషంలో అతని మిత్రులు కూడా అతన్ని గుర్తించలేదు. శాంతారాం వచ్చాడు పుష్పమాలాలంకృతుడైనాడు, వెళ్ళాడు కాని అతని మాల అతని చేతులలోనే వుండిపోయింది. శాంతారాంకి ముప్పై గజాల దూరంలోనే వుండిపోక తప్పిందికాదు అతనికి—ఎంత ముందుకి తోసుకు

వెళ్ళినా, వొళ్ళు మండిపోయింది. ఓ మోటరుకారు అద్దంలో తన ప్రతిబింబం కనబడేటప్పటికి చాలా Foolish గా Comical గా తట్టింది అతని రూపం.

ఆ పక్కన నుంచున్న ముష్టిపిల్ల మెళ్ళో వేశాడు ఆ మాలని, వొళ్లు మండి. ఆ టాక్సీలో ఎవరో నవ్వారు. దాని నిండా సినిమా ఆడవాళ్ళు. కారు బైలుదేరింది అతని పక్కనుంచి. దాంటోవాళ్ళు అతని పక్కకి రాగానే—

"ఏం అంత నవ్వు ? విరుచుకుపడుతున్నారు, మీ బతుకులకి" అన్నాడు.

పెద్దనవ్వు "తెలుగువాడేనే" అని ఒకామె. కారు వెళ్ళిపోయింది.

అతను అవమానంతో దహించుకుపోతున్నాడు. మొదట తన వూళ్ళో ఆ షేర్వానీని ధరించినప్పుడు అతని పినతండ్రి నేలకి ఒంగి సలాముచేసి,

"ఆదాబస్. ఆవ్. బిర్యానీ ఖావ్," అన్నప్పుడు కూడా అతనికి అంత కోపం రాలేదు.

ఇంతలో అతని వెనుక ఎవరో—

"ఏమండీ!" అన్నారు.

తిరిగి చూస్తే ఇందాకటి కారు అక్కడే ఆగి వుంది, అతని వెనక. దాంటోంచి తొంగి చూస్తున్నారు.

ఆమె ఆ కారులోంచి దిగివచ్చినట్టుంది.

"ఏమిటి?"

"అనేటప్పటికి గుర్తుపట్టాడు. ఆమె!

"నువ్వా?"

"మిమ్మల్నా వేషంలో గుర్తుపట్టలేదు. ముందే గుర్తుపడితే నేను మిమ్మల్ని, ఆ మాలని నా మెళ్ళోనే వేసేవారేమో."

సిగ్గు, సిగ్గు. చప్పున సమయోచితంగా...."ఆ పూలమాలని కాంతరాం నా కిచ్చాడు" అన్నాడు.

"అవును చూశాను. అందుకనే ఆ మాలని నేను కాంక్షించింది" అంది ఆమె.

అని,

"మీ సామాను సరిగా వుందా? ఎన్నాళ్ళయింది వొచ్చి?"

టాక్సీమీటరే పరిగెత్తుతోంది. పిలుస్తున్నారు వాళ్ళు.

"ను వ్విక్కడే వున్నావా?"

"అవును. పది, సింగార మొదలివీధి, రాయపురం. వస్తారా?" అంది కారు దగ్గరికి పరిగెత్తుతో.

"తప్పక రావాలి. ఇవాళే" అని అరిచింది కారు కిటికీలోంచి.

వెళ్ళాలా లేదా? అతని అబద్దాల సంగతి ఆమె ఎప్పుడో గ్రహించి వుంటుందని ఆతని తెలివికి సహితం తెలుస్తోనే వుంది.

ఉండలేక మర్నాడు సాయంత్రం వెళ్ళాడు.

ఓ గదిలో ఆమె పాడుతోంది. ఒక హార్మోనియం మీద వాయిస్తో ఒక గిరజాల జుట్టు అతను ఆమె పాటని దిద్దుతున్నాడు. అతన్ని కూచో మని ఆమె పాడుతోంది. ఆ ఇల్లంతా గదులు గదులు. హాలు కూడా తడికలతో విభజించారు. అందరూ ఆడవాళ్ళు. బ్రాథెల్ లాగు వుంది. పాట అయి గిరజాల అతను వెళ్ళాక, హోటలు నించి ఫలహారం, టీ తెప్పించి ఇచ్చింది....అతని సంగతి కనుక్కుంది.

"ఫిల్ము ఎడిటింగులో ఉందా? అందుకనే మీకంత పని లేదన్న మాట ఉంటారా ఈ ఊళ్ళోనే? కొత్త ఫిల్ము ప్రారంభించే ఏర్పాట్లు చేస్తున్నారా?"

ఈమెకి తెలీలేదా? వేళాకోళం చేస్తోందా?

జవాబు ఏదో గొణిగి ఆమె వృత్తాంతం అడిగాడు. ఆ శారదాంబ గారు ఆమెని కళానిలయ ఫిల్ము కంపెనీకి తీసుకువెళ్ళింది. ఆమెకి ఒక చిన్న పార్టు ఇచ్చారు. నెలకి యాభై రూపాయల జీతం. రిహార్సల్సు జరుగుతున్నాయి. ఈ లోపల Play-Backe పాడి కొంచెం సంపాయించింది.

"నీకు పాట వచ్చునని నాకు తెలీదు."

"నాకూ తెలీదు. వాళ్ల పాడమన్నారు. పాడాను. ఇష్టపడ్డారు."

"ఈ ఇల్లెవరిది?"

"మేం చాలా మందిమి ఆడవాళ్ళం చేరి అద్దెకి తీసుకున్నాము."

"సంగీతం నేర్చుకుంటున్నావా?"

"ఆయన మా ఫిల్ముకవి. నా పాటకి మెరుగు పెడతానని వెంట పడ్డారు."

"మరి ఇంక నేను వెడతాను."

"వెళ్ళి?"

"వెళ్ళి—ఏమిటి?"

"ఇంతేనా?"

"అంటే?"

"చూడండి. మిమ్మల్ని నేను మరిచిపోయినా ననుకుంటున్నారు. మీరే నన్నిట్లా కాపాడింది. మీ రెంత గొప్పవారైనా నన్ను మీరు వొదల డానికి వీల్లేదు. నన్ను మరిచిపోవడానికి వీల్లేదు."

అని అతని వేళ్ళసందున ఆమె చేతివేళ్ళని పోనిచ్చి పట్టుకుంది. ఆమె కా అధికారం వుంది మరి!

"సరే. వస్తూ వుంటాలే....ఎప్పుడన్నా."

"అట్లా కాదు. ప్రతిరోజూ రావాలి. వొట్టెయ్యండి."

"ఎందుకు ప్రతిరోజూ?"

"అంతే. రావాలి. భయపడకండి. దేనికీ, డబ్బుకుగాని, ఇంక దేనికి గాని మనుషుల్ని బాధించే మనిషిని కాను" అని జాలిగా నవ్వింది.

ప్రతి సాయింత్రం ఏడింటికి వెళ్ళి ఓ గంట కబుర్లు చెప్పి వెళ్ళి పోయేవాడు అతను. ఓ సాయింత్రం అమె దిగులుగా కూచుంది. కారణం—

"రిహర్సల్సులో నా ఉచ్చారణా, చెప్పే పద్ధతి వొప్పుకోటంలేదు వాళ్ళు. ఎంత నేర్పినా రా దంటారు. వాళ్ళు నేర్పినా కాదంటారు. నేర్పిన పాట అట్లా తగలబడ్డది. ఈ కవి లేడూ, ఆయన రాసిన పాట అది. ఆ మాటలు ఎట్లా అనాలో నేర్పుతారని వొచ్చి నాకు వొచ్చింది కాస్త పాడు చేశాడు. సంగీత దర్శకుడు ఇదేమిటి, నీ పాట ఇట్లా పాడయ్యింది? అని తిట్టాడు నాకు కాస్త సరిగా చెప్పడానికి మీకు తీరిక వుంటుందా? చాలా అనుభవమున్నవారు మీరు. ఎంతమందిని తర్ఫీదుచేసి బాగుచేశారో!" అంది.

తనని హాస్యం చేస్తోందా? అంత చాతకాని వాడా తాను?

ఆ రోజు నుంచి ఆమె పోర్షను తీసుకుని ఆమెకి నేర్పుతున్నాడు. మద్రాసు వొచ్చినప్పుడు తాను Aector కావాలనే ఉద్దేశ్యంతో భావ ప్రదర్శనం అలవరచుకోడానికి ఓ పెద్ద అద్దం కొన్నాడు. దాన్ని తీసు కొచ్చి ఆమె గదిలో పెట్టి ఆమెకి భావ ప్రదర్శనం నేర్పడం ప్రారం భించాడు. తత్ఫలితంగా ఆమెని చాలా మెచ్చుకుంటున్నారని సంతోష పడుతోంది ఆమె. దాంతో అతనికి స్వవిశ్వాసం హెచ్చింది. కాని అతను డబ్బులేక ఉపవాసా లుంటున్నాడు. పైకి మాత్రం ఆమె ముందు డాబుగా ఆకలి లేనట్టే నటిస్తోతన గొప్పతనం చాటుకుంటున్నాడు.

ఫిల్ము తీస్తున్నారు. ఆనాడు ఆమె సెట్‌మీదికి వెడుతోంది. ఆమెతో ఆమె సంబంధీకుడుగా అతనూ స్టూడియోకి వెళ్ళాడు. ఆమె మేకప్ దగ్గిర స్వయంగా వుండి సలహానిచ్చి ఆమెని తయారు చేయించాడు, ఆ తయారు చేసే మనిషిని తానుఎరిగి వుండడంవల్ల. మేకప్‌ఐన ఆమెకీ అసలామికీ ఏమీ

పోలికలేదు. లీలా చిట్నీస్ మారిన కన్నా ఎక్కువగా మారిపోయింది ఆమె ఆమెని చూస్తే, ఇదెక్కడి అందం! అనిపించింది. మొదటి rushes చూడ టంతోటే డైరెక్టరు కవిని పిలిచి తక్కిన కథ మార్చి ఆమె పోర్షనికి ప్రాముఖ్యం ఇయ్యమన్నాడు. ఆమెకి నెలకి రెండు వందల యాభై రూపా యల జీతం అయింది.

ఈ లోపల అతని చిత్రం కంపెనీవారు రెండో ఫిల్ము తియ్యడానికి సన్నాహాలు చేసుకుంటున్నారు. ఈసారి అతన్ని ఆ చుట్టు పక్కల వుణ్ని స్తారో లేదో అనుమానంగా వుంది. ఎందుకంటే ప్రొడ్యూసర్ల బంధువర్గం లోని యువకులు చాలా మంది పోగైనారు స్టూడియోలో.

ఓ సాయంత్రం ఆమె ప్రస్తావించింది అతనితో.

"మీరు రెండో చిత్రం తీయబోతున్నారుట. ఇంక మీకు తీరుబడి వుంటుందో లేదో?"

"ఫరవాలేదు. సాయంత్రం ఏమీ పనివుండదు. వున్న వాళ్ళకి పని చెప్పి వొచ్చేస్తాను. నా చేతికింద బాగా తర్ఫీదైనారు."

"మీ ఫిల్ములో నా కేమీ స్థలం వుండదా?"

"మరి చెప్పలేదేం? అందర్నీ బుక్ చేసేసుకున్నామే!"

"పోనీ మా ఫిల్ములో మీరు చేరండి."

"ఎందుకు ? నాకేం ఖర్మం?"

ఆ మాటలు అనడానికి చాలా బాధపడ్డాడు. ఒకవేళ తన స్థితి తెలిసే మాట్లాడుతోందేమో ఆమె. ఆ మాట అనకపోయినా, ఓ ఫిల్ముకి తాను డైరెక్టరైనట్టే మాట్లాడుతున్నాడు అతను. మరి అంత హోదాగల వాడు. ఇంత బీదగా ఎందుకు కనబడుతున్నాడు? చాలామంది సినిమా తారలు ధనం దాచుకుని బీదగానే ఉంటున్నారు మరి.

మొదట్లో అతను ఫిల్ముల్లో సంపాదన ప్రయత్నం చేస్తానంటే మామగారు ఒప్పుకోలేదు. అతను మద్రాసు పారిపోయి వొచ్చి, తనకి

యాభై రూపాయల ఉద్యోగం అయిందని బొంకి భార్యనీ. నెలకి వంద రూపాయల్ని తెప్పించుకున్నాడు. ఏడాది కిందట భార్య వెళ్ళి ఏం చెప్పిందో తండ్రితో. అతను నెలకి నలభై రూపాయలే పంపుతున్నాడు. ఆదాయంతో పాటు అతని భోజనమూ, దానికి రూపమూ సన్నగిల్లాయి. బట్టలు చినిగి పోయినాయి. అదంతా ఆమె గమనిస్తోనే వుందని అతనికి తెలీదు.

"ఖర్మ మేమిటి లెండి! అక్కడ మీకు పని ఎక్కువగా లేదంటున్నారు. పైగా మా ఫిల్ము డైరెక్టరుకి ఏమీ తెలివి లేదు. ఊరికే తడుముకుంటాడు. మీ వంటివారు ఉండి సరైన మార్గం చూపితే కొంత బాగుపడతాడు. పైగా నాకు కనపడుతో వుంటాడు. అదీ, నాకు ముఖ్యమైన విషయం."

"నేనెందుకు నీకు కనపడడం?"

ఆమె పొరపాటున మాట అనేసినట్టు పూరుకుంది.

"ఏం లేదు. కనబడితే నాకు ధైర్యంగా వుంటుంది."

"నేను ఉచితంగా ఎందుకు చేస్తాను?"

ఉచితంగా, ఫిల్ము గుంపులో ఉణ్ణిస్తేనే చాలు— ఏనాటికైనా పైకి పాకలేకపోతానా అనుకునే మనిషి తీరా Offer తానంతట అదే వొచ్చేప్పటికి బేరం ఆడుతున్నాడు. అదిగాక తాను ఎవరికి సహాయం చేశాడో ఆమె తనకి సహాయం చేస్తానంటోంది. భరించలేడు.

"నెలకి వంద రూపాయలు ఇయ్యరా ఏమిటి?"

వంద రూపాయలే!

"ఎందుకు ఇస్తారు? అయినా వంద నాకేం లెక్క!"

"నేను మాట్లాడ పెడతాను కాదూ! ఏదో పై ఖర్చుకి ఉంటుంది."

అనుమానం తగ్గుమంది. ఈమె చెపితే ఎందుకు వింటాడు ఆ డైరెక్టరు? అయినా, తనకేం సంబంధం?

"నువ్వు మాట్లాడితే, నా కెందుకు ఉద్యోగం ఇస్తాడు?"

"మీ కీర్తి ఆయన మాత్రం వినలేదనుకున్నారా? మీతో పోటీ చెయ్యగలనా అని ఎంత భయమనుకున్నారు మా డైరెక్టరకి? అదిగాక మీరు నన్ను తర్ఫీదు చేసింతరవాత నా మీదా చాలా గౌరవం కలిగింది ఆయనకి."

ఏమైతేనేం ఉద్యోగం నిజమైతే—

నిజమే అయింది. వందరూపాయల ఉద్యోగం సహాయ దర్శకుడుగా దొరికింది.

3

ఆర్నెల్లయింది. తను ఇంకా వంద రూపాయల ఉద్యోగం చేస్తూనే ఉన్నాడు. ఆమె మూడు చిత్రాలలో ఏక కాలమందే నటిస్తోంది. ఒక్కొక్క చిత్రంలో నెలకి వెయ్యి రూపాయల జీతం తీసుకుంది ఆమె. మేకప్ అద్భుతం. ఎటువంటి భావాలనూ అద్భుతంగా ప్రదర్శిస్తుంది. కాని అవన్నీ అతనుచూసి బోధించాలి. మాటల భావం, ఉచ్చారణ చూపాలి. పాట ధోరణిని దిద్దాలి, ఇంటి దగ్గిర. అతను ఏది నేర్పితే అది చిలకమల్లె చక్కగా, కళ్ళు చెదిరేట్టు వప్పచెపుతున్నా వింతైన ఆమె అభ్యుదయానికి ఇంకేవో తప్పుడు కారణాలు ఉండాలని అనుమానిస్తోనే ఉన్నాడు.

మామగారు డబ్బు పంపడం మానాడు. భార్యని పంపమని అతను రాయనూలేదు.

చాలాసార్లు ఆమె అడిగింది అతన్ని, గదిని వొదిలి తాను మంచి ఇంటోకి పోతలుచుకున్నాననీ, చూసి పెట్టమనీ. వంద రూపాయలజీతంతో

అతను కొంచెం హాయిగానే ఉన్నాడు. అతని అసలు ఫిల్ము ఉద్యోగం సంగతి ఆమె ఎత్తలేదు మళ్ళీ. అతను తన కొత్త ఉద్యోగంలో నటీ నటు లకి రిహార్సల్సు చేయిస్తూనే ఉన్నాడు. కాని అతని నించి వాళ్ళకేంరాలేదు. అతనిలో ఏ మాత్రం ప్రతిభ ఉన్నట్టూ ఎవరూ గుర్తించలేదు ఏ మూలో అతనికి ఆమె తన మూలాన అంత ఉచ్ఛస్థితికి వొచ్చింది కదా. ఆ టీ ఫలహారం తప్ప తనని తీసుకోమని ఎప్పుడూఏదీ ఇచ్చింది కాదే అని బాధగానే ఉంది. సినీమాలలో తన కంతకన్న గతులులేవని అతనికి అర్థ మయింది. తన ఊళ్ళోనే ఆ మాత్రం ఉద్యోగం ఎక్కడైనా చేసుకోవచ్చే! మామగారి ఇంటో హాయిగా ఉచితంగా తింటో బతకవచ్చే! ఆ ఉద్యోగం రాక, ఈమెకి ఆ పాఠాలు, ఎందుకొచ్చిన చాకిరీ ఇదంతా, అని చాలా సార్లు అప్పుడప్పుడు యోచించాడు. కాని సినీమాలో ఏదో ఉత్సాహం, రంగుల మాయా ఉన్నాయి. ఆ సంగతి అతనికి తెలీదు. అట్లానే వుండి పోయినాడు మొత్తానికి.

ఇంతలో ఆమెకి ఇల్లు దొరికింది. మాంబళంలో చిన్న బంగళా.

"ఎల్లుండి వెళ్ళిపోదాం" అంది.

"ఎవరు?"

"మీరూ నేనూ."

"నేనా? నే నెందుకు?"

ఆమె మాట్లాడలేదు. మొహం తిప్పేసుకుంది, ఆ చీకటి గదిలో చీకట్లోకి మళ్ళీ తనవేపు తిరిగేలోపున కళ్ళనీళ్ళు తుడుచుకుంది.

"నే నెందుకు? అని అడిగితే, జవాబు ఏమీ లేదనుకోండి. ఆ ప్రశ్న మీలో వొస్తుం దనుకోలేదు నేను."

"మరి నాకేం అర్థం కనపట్టంలేదు."

"నన్ను పట్టుకుని అన్నీ నేర్పడంలో ఏమన్నా అర్ధం కనపడ్డదా మీకు ఇన్నాళ్లూ!"

"ఆలోచించలేదు."

"నేను పాపాత్మురాలిని కాదు. మీనించి నాకు భేదభావం లేదు కనకనే అంత చనువు తీసుకున్నాను. మగవారు సులభంగా మరిచి పోతారు. స్త్రీ మరువలేదు. అందువల్లనే అన్నీ కష్టాలు స్త్రీకి. అందు వల్లనే లోకంలో కాపరా లనేవి నిలిచి ఉన్నాయి.

"చలం చింత కూడదంటున్నా"

అని నవ్వాడు అతను.

ఆ ముందు రోజే వాళ్ళు అరుణ చదువుకున్నారు.

వారం రోజులైనా ఆమె ఆ ప్రస్తావన మళ్ళీ తీసుకుని రాలేదు. ఆ గది మారనూ లేదు.

ఆ మూడు రాత్రుల సంగతి గావును ఆమె మాట్లాడింది. తనమీద ప్రేమా ఆమెకి? కాని అతనికి అలాంటి బుద్ధి పుట్టలేదు. అభ్యంతరమూ లేదు. ఏదో ఎత్తు వేస్తోంది, తను ఆమెనించి వెళ్ళిపోకుండా శాశ్వతంగా అతని 'కోచ్' చేసేందుకు ఎత్తు. కాకపోతే ఆమెకి ఇంత ఉచ్ఛదశ—ఆమె ప్రతిభవల్లనైనా సినీమాలో పైకి వెళ్ళాలంటే, పడకగది సహాయం లేకండా పని కానేకాదు ఇంత తనమీద ఇష్టమని దొంగ కన్నీళ్ళు పెట్టు కుంటే తాను మోసపోతాడా? ఆమెతో ఆ యింటో ఉంటే, ఆమె పోషణ కింద తనకేం గౌరవం ?

"ఏ మయింది? కొత్త ఇంటి సంగతి?"

అన్నాడు బీచి ముందు ఆమెతో.

"ఎవరికో ఇచ్చేశారు."

"అ దేమిటి?"

"మీరు లేంది, నా కొక్కర్తెకూ ఆ ఇల్లెందుకు?"

"సరిగా చెప్పు. న న్నెందుకు రమ్మంటున్నావు?"

"ఎందుకు రా నంటున్నారు? మీకు వొచ్చి నాతో కలిసి ఉండడానికి నా మనసులో కారణం వెతుక్కోనక్కర్లేదు. రాకుండా ఉండడానికి మీరు వెతుక్కోవాలి కారణాలు—అవును మరి! మీకు ఇల్లుందా వేరే."

"ఏం? నా భార్య రాకూడదా?"

"వొచ్చినా మనతో ఉండదా ఆమె? సరే లెండి. ఆమె వొచ్చాక కద. అయితే రప్పించండి. ఆమెతో మాట్లాడి సరిపుచ్చుకోగలను నేను."

"అవునులే. నీతో మే మెక్కడ తూగగలం!"

"తూగడ మేముందీ? అంతా మీదే."

"మాదా?"

"ఎందుకు ఆ అబద్ధం? మీలో మీకు తెలీదా, నే నేం సంపాదించినా, అంతా మీరు పెట్టిన భిక్ష అని! ఎప్పుడో చేసి వొదిలిన సహాయం కాదు. ప్రతి దినమూ మీ తిండి తింటున్నాను."

"అది నీ మంచితనం, నే నేం అట్లా అనుకోటం లేదు."

"సరే పోనీండి. నే నిట్లా ఈ గొందిలోనే చీకట్లో కుళ్ళిపోతాను. సంతోషించండి."

అని అక్కణ్ణించి లేచిపోయింది.

ఇంకో రోజు అతను వెళ్ళి కూచోగానే మాట్లాడకుండా అతనికేసి చూస్తూ కూచుంది.

"ఏమిటి సంగతి?"

"రాత్రి సినిమా చూడ్డానికి వెళ్ళాను."

"వెడితే అట్లా చూడ్డ మెందుకు?"

"దాంటో మీవంటివాడే ఉన్నాడు."

"ఏం చిత్రం?"

"జందగీ."

"చివరి కేమయింది?"

"ఏమయింది? ఇద్దరి జీవితాలూ దగ్ధమైనాయి."

"మనవీ అట్లానే ఔతా యంటావా?"

"కావు."

"ఎందుకు?"

"నేను శ్రీమతిని కాను గనక,"

"కాక...."

ఆమెకి చాలా బిడియం, అలివికాని ఆత్మగౌరవం-కాదు గర్వం."

"నీకు?"

"నేను సిగ్గులేని దాన్ని."

"ఏమీ కాదు."

"మీ ముందు."

అని మళ్ళీ—

"పాపం ఎన్ని కలలు కంటుంది!"

"నువ్వూ?"

"నేమానూ అక్కడే పోలిక."

"ఏం కలలు?"

"ఆమెవి ఏమైతేనేం? నావి మీకు తెలుసు."

"చక్కని బంగళా."

"ఊ"

"కారు."

"ఊ"

"బంగళాముందు తోట, లోపల చక్కని ఫర్నిచర్"

"ఊ"

"అంతేనా?"

"కాదు"

"జాతికుక్కలు నౌకర్లు."

"ఊఁ"

"అంతేనా?"

"అంతేలెండి. చాలు"

అని పాట పాడుకుంటోంది.

ఏమిటి ఈమె తన భార్యమల్లే కాపరం పెట్టాలనుకుంటుంది కావును. ఒకే ఎత్తు వేసింది. ఇంక తన కేం పని? ఆమె వెంట సామాన్లు పట్టుకుని చీరెలూ, bag, కుక్కా....ఆమె లోపలికి వెడుతూ తనని కొన్ని గదుల గుమ్మాలముందే ఆగమని.

అని ఆలోచించుకుంటున్నాడు.

"ఆలోచించుకోండి. ఇంకా ఊహించుకోండి, మీ చిత్తమైనన్ని. అబ్బా, మనుషుల అభిమానాలూ, అనుమానాలూ!"

అని విసుక్కుని మళ్ళీ పాడుకుంటోంది.

ఇలా వాళ్ళ మధ్యనున్న సుహృద్భావం చెడింది. అతను వెళ్ళడం తగ్గిస్తున్నాడు. ఆమె కూడా నిరాశతోనూ ఉపేక్షతోనూ ఊరుకుంది. అదిగాక ఆమెకి చాలా పని. ఆమె మొదటి చిత్రం గొప్ప విజయవంతం అయింది. ఇంకా కొత్త Offers వొచ్చే సూచనలు గాలిలో ఎగురుతున్నాయి.

ఇంతలో ఆ చిత్రం మద్రాసులో విడుదలయింది. ఇదివరకు పత్రికలనిండా ఆమె పటాలు, ఇప్పుడు ఆమె మద్రాసు వీధుల గోడల పక్కకెక్కింది. ఒకటే సిగ్గు ఆమెకి.

"మనం వెళ్ళి చూడవొద్దూ? అని అడిగింది సందేహంగానే.

"కానీ"

"మనిద్దరికీ Pass తీసుకొస్తే వొప్పుకోరా మీరు?"

వొప్పుకోకుండా వుంటేనే ఘనతగా వుంటుం దనిపించింది అప్పటి కప్పుదే అతనికి.

మొదటినుంచీ ఆమె అదృష్టం తన చేతుల మీదుగా నడిచిందనీ, ఆమె జీవితం తనని పెనవేసుకుందనీ, స్థిరత్వంలో కాలం గడవకుండా వుంటే అంత ఆత్మ గౌరవంలో నిలిచేవాడా అతను? అదిగాక ఆమె సామాన్యురాలు కాదు ఇప్పుడు. అనేక వేలమంది సినిమా ప్రేక్షకుల కలలకి ఆధారవుపట్టు.

అట్లా కాదు. మనం గూఢంగా వెడదాము, టిక్కెట్లు కొనుక్కుని Taxiలో పోదాం. సినిమా అయిం తరవాత బసోటాలో భోజనం. ఏం?" అంది,

"బసోటా! బసోటా భోజనాల సంగతి ఈమె కేం తెలుసు?

"బసోటా ఏమిటి?"

"బసోటా హోటల్ మీకు తెలీనట్టే!"

"నీ కెట్లా తెలుసు?"

"మా డైరెక్టర్లు అనుకుంటూ వుంటారు, అక్కడ వాళ్ళ జీవితాలు తరిస్తున్నట్లు."

"మన జీవితాల్ని కూడా అక్కడే తరింపచేస్తేనేకాని ముక్తి లేదంటావా?"

అంతకన్న ఏం లేక, పోనీ ఇంకో స్థలం చెప్పండి మీ కిష్టమయింది.

"సరేలే నీ ఇష్టం."

ఇంతా చేసి హాలు దగ్గిరికి వెడితే వారం రోజులు దాకా స్థలం దొరక దన్నారు. టాక్సీకోసం చూస్తూండగా ఎవరో గుర్తుపట్టారు ఆమెని.

"కుసుమబాల" అని అరిచారు. గుంపు పోగయింది. రోడ్డు బందు, ఆ సినిమాహాలువారు గుర్తించారు ఆమెని.

"మీరా?" అని ఆమెని లోపలికి తీసుకుపోయినారు.

అతను మిగిలిపోయినాడు. అందరిముందూ సిగ్గయి చప్పున గుంపులో కలిశాడు.

ఇంతే కదా! తనని వొదిలి వెళ్ళిపోయింది, అనామకుడు గనక తను. తనెవరు ఆమెకి-కాకపోతే?"

ఇంతలో బుజాలమీద చెయ్యి. "పిలుస్తున్నారు మిమ్మల్ని" అని. వాళ్ళిద్దరికీ ప్రత్యేకంగా గది ఏర్పాటు చేశారు, సినిమావాళ్ళు. దాంతో మరింత కోపం అతనికి. తనని పిలవనంపకపోతేనేం? ఇంక తన పేరు కలుపుతారు ఆమె పేరులో!

ఫిల్ము ప్రారంభ మయింది. ఇన్‌టర్‌వల్‌దాకా అతనికి వొళ్ళు తెలీలేదు. అంత ఐక్యమైపోయినాడు తెరతో. మధ్యలో దీపాలు వెలిగినప్పుడు తన చెయ్యి ఆమె చేతిలో సహజంగా ఉంది.

"ఏమిటి! ఏమిటి! అది నువ్వే? నువ్వు! నువ్వు.... నీకు పోలికకి కూడా ఎవరూ లేరు. నువ్వు అవతారం" అన్నాడు. అతనొక్కడే కాదు. ఆ ప్రేక్షకు లందరిలో మాటనే అతనూ అన్నాడు. ఇంక ఖ్యాతి గడించినా ఆమె. ఆ ఖ్యాతి అంతా తెరమీద కుసుమబాలకి. ఆమెది కాదు. ఆమెని ఎరిగినవాళ్ళు స్టూడియోవాళ్ళు మాత్రమే. ఆమెది అంత వరకు చాలా గుప్త జీవితం. పైగా రంగులేని కుసుమని గుర్తించడం కష్టం.

మిగిలిన చిత్రాన్ని మెళుకువతో చూశాడు. అక్కడ ఆ అద్భుత లావణ్యవతి తన పక్కన కూచున్న స్త్రీ అతని మనసు ఆ రెండు రూపాల్నీ ఓక్షణం కలుపుతుంది. ఓ క్షణం విడతీసుకుంది. కాని అతని చెయ్యి గట్టిగా ఆమె వేళ్ళ మధ్య వుండిపోయింది.

హాలువాళ్ళ కారులో ఇంటికి వెడుతున్నారు. అతని కళ్ళముందు నించి ఆమె మెరుపు పోలేదు. లోకంలో మామూలు మర్యాదగల స్త్రీ

ఐవుంటే ఆమె, ఆమె పాదాలమీద కళారాధనతో అతను వుండునేమో! కాని అతను కారులో నడుంమీద చెయ్యేసి దగ్గిరగా తీసుకున్నాడు. హోటల్లో భోజనం చేస్తోకూడా. ఆమెనించి కళ్ళు తీసెయ్యలేదు అతను.

"ఎవరు నువ్వు!"

"మీరు నేర్పిందే"

"నేనా? నేనా?"

ఆరాత్రి అతను ఆ చీకటిగదిలో ఆమె మంచంమీదనే నిద్రపో.... లేదు, ఆమె కళ్ళవంక వెన్నెలలో చూస్తో.

వారం రోజుల్లో గోపాలపురంలో ఓ పెద్ద బంగళా తీసుకున్నారు వాళ్ళిద్దరూ. కారు కొన్నారు. నౌకర్లని పెట్టారు. కొత్త చీరెలు, షోకులు. సూట్లు, వేషాలు పదిరోజుల మార్పుతో వాళ్ళని గుర్తించడం కష్టం.

4

కొన్నాళ్ళు వాళ్ళిద్దరూ చాలా సుఖంగా గడిపారు. ఆమె మీద అతని కేమీ ప్రేమలేదు. కాని ఆ తెరమీద చూసిన ఆ రాజకుమారి మీద అతనికి చెప్పరాని ప్రేమ; తలుచుకున్నంత మాత్రాన అతని వొళ్ళు పరవశ మయ్యేది. తిరిగి తిరిగి ప్రయత్నించి ఆ రెండు రూపాలకీ సంబంధం కలుపుకున్నాడు. ఆమె అతన్ని ఇంటికి యజమానిని చేసింది. నౌకర్లు, డబ్బు, ఆజ్ఞలూ అన్నీ అతని నించే. అతని మనస్సులో అతనిమీద అతనికి గొప్ప గౌరవం ఏర్పడ్డది. ఆకస్మికమైన అతని అదృష్టాన్ని చూసి అతనికే ఆశ్చర్యం! ఆర్నెల్లూ నిమిషాలమల్లే గడిచిపోయినాయి. ఆమె ఆదాయం అమితంగా పెరిగిపోతోంది.

ఆమెకి వ్యవధి తక్కువవుతోంది. ఇంట్లో వున్న కాలంలో ఆమెని కొత్తపార్టుకి తర్ఫీదు చెయ్యడంతో సరిపోతుంది అతనికి. వ్యవధి చాలక

అతను తన ఉద్యోగం మానేస్తానన్నాడు. ఆమె ఏ మాత్రం వొప్పుకోలేదు. వొప్పుకోకపోవడం వింతగానే అనిపించింది.

అతని చిత్రంలో ప్రధానతారకి స్టూడియో మీద నిష్కారణంగా కోపం వచ్చినందున ఆ రాత్రికి షూటింగు ఆగిపోయింది. కుసుమ ఇంట్లో వుంటుంది ఆవేళ. అందుకని తొందర తొందరగా ఇంటికి వొచ్చాడు ఆమె కారులో. డ్రాయింగు గదిలో రేడియో పక్కగా కూచుని వుం ఆమె. ఆమె కుర్చీని ఆనుకుని ఒక అతను మాట్లాడు తున్నాడు. ఇం దీపాలు వెలిగించలేదు. చీకటి చీకటిగావుంది గది. ఎవరూ కబురు పంపిం కుండా లోపలికిరా రనుకొంది ఆమె. అందుకని అతను లోపలికి రాగానే కోపంగా-

"ఎవరు! ఏంచేస్తున్నావు నాగప్పన్?" అంది నౌకర్ని.

"నేనే" అన్నాడు అతను. ఆశ్చర్యపడుతో.

కుర్చీ పక్కగా నుంచున్న మనిషి దూరంగా జరిగాడు. అత లైటు వేసి ఎదురు కుర్చీలో కూచున్నాడు. కొత్తగా వచ్చిన అతను వు బిచ్చగాడిమల్లె వున్నాడు. అతని వంక అయిష్టంగా చూసి మాట్లాడకుం వెళ్ళిపోయినాడు. ఆమె మేడపైకి రాగానే.

"ఎవ రది?" అని అడిగాడు.

"బిచ్చం"

ఆమె అబద్ధం చెప్పిం దని తెలిసింది అతనికి. కాని అంతకన్న తరచవలసిన విధం తెలీక-

"ఎందుకు రానిస్తావు అట్లాంటి వాళ్ళని?" అని తన గదిలోకి వె పోయినాడు.

అతని మనసు స్తిమితంగా లేదు. ఆ మనిషిని తా నెక్కడ చూశా ననిపిస్తోంది అతనికి. అతను ఇదివరకో రెండు మూడుసార్లు వొచ్చి నట్టూ, మళ్ళీ ఒకసారి వొచ్చినట్టూ నౌకర్లు మాటల ధోరణిలో అన్నారు

అంతేగాక ఆమె బాంకుబుక్కులో ఆమె అప్పుడప్పుడు వందా, రెండు వందలూ తీస్తున్నట్లు చూశాడు. ఇదివరకు అతనితో చెప్పకుండా డబ్బు తియ్యడం ఎప్పుడూ జరగలేదు.

ఆమె నడిగితే, ఏదో ఖర్చులు వొచ్చాయి. జ్ఞాపకం లేదు అనేసింది విసుగ్గా.

ఒకరోజు అతను, ఆమె కారు దిగి హాలు లోపలికి వొచ్చేప్పటికి, ఆనాడు వొచ్చిన మనిషి, ఇంకో అతనూ అప్పటికే కూచుని సిగరెట్లు కాలుస్తో మాట్లాడుకుంటున్నారు. ఆ మనిషి ఇప్పుడు శుభ్రమైనాడు. అతను సూర్యనారాయణ. పలకరించకండా ఎట్లా వుంటాడు అతను?

"ఏమిటీ! మీరా? ఆ సాయంత్రం మిమ్మల్ని గుర్తుపట్టలేకపోయి నాను" అన్నాడు అతను.

"అవును, బళ్ళ వోడ లవుతాయి. వోడలు బళ్ళ అవుతాయి" అన్నాడు అతను, వెనక్కి కూచుని సిగరెట్ పీలుస్తో- వాళ్ళని చూసి అ వొచ్చిన వాళ్ళు అట్లానే కాలన్నా కదల్చకుండా హాయిగా పొగరు మోతుగా కూచున్నారు కొంతసేపు మాటల్లేవు. కాలే సిగరెట్టుముక్కని తివాసీ మీద పారేసి, సూర్యనారాయణ-

"కుసుమా, నీతో వొంటరిగా మాట్లాడాలి" అన్నాడు.

"టీ తీసుకొస్తారు" అంది ఆమె.

"నా కెట్లానూ పనివుంది,వెడతాను. టీ నాకు పైకి పంపించు" అని లేచాడు అతను.

ముందు ఆమెని 'కుసుమ' అనగానే అతనికి కళ్ళు తిరిగాయి. ఇప్పుడు సరిగా నుంచోలేకపోయాడు.

అమె చప్పున లేచి అతన్ని ఆపి, సూర్యనారాయణతో

"మాట్లాడేది. ఇక్కడే మాట్లాడండి. రహస్యాని కేముంది"

అంది. మొహం ఎర్ర నౌతో-

"అట్లా ఐతే సరే. నేను మొన్న స్టూడియోలో చెప్పలా రాజమాణిక్యంగారు ఈయనే."

రాజమాణిక్యంగారు ఒకసినిమా కంపెనీ float చేస్తున్నారు. దాని వివరాలు అడుగుతోంది. కుసుమ తెలుసుకున్న తరువాత.

"మీరు ఏమంటారు?" అంది అతనివేపు తిరిగి.

"ఏ విషయం?"

"ఆయన చెప్పిన వివరాల విషయం."

"కానీ చెయ్యనీ, చూద్దాం, ప్రస్తుతం ఆయన మాటలేగా ఆధారం!"

"నా మాటలు అబద్ద మంటారా? కావలిస్తే ఎల్లంగోరు రాజాగారిని—"

"అబద్ధమూ అనలేదు, నిజమూ అనలేదు. నాకు తెలియదంటున్నాను," అని—

"ఐనా నీ కెందుకు ఈ వివరా లన్నీ?" అని ఆమె నడిగాడు.

"దాంటో పదివేలు షేర్లు కొంటే, సూర్యనారాయణగారికి హీరో పాత్ర ఇస్తాట."

"సరే, ఆయనకి నమ్మకమైతే ఆ షేర్లు కొని, ఆ హీరో పాత్రని వెయ్యమను."

"ఆయనకి డబ్బేదీ? నన్ను సహాయం చెయ్యమంటున్నారు."

"అట్లాగా!"

"మే రేమంటారు?"

"పదివేలు ధర్మం చెయ్యాలని వుంటే, చెయ్యి"

"ధర్మం కింద కాదు, పెట్టుబడికింద"

"పెట్టుబడికింద ఏమీ లాభంలేదు."

"మీ కారణాలు?" అన్నాడు కోపంగా రాజమాణిక్యం.

"మీతో కాదు నేను మాట్లాడింది."

"నే నడుగుతున్నాను మిమ్మల్ని."

"కారణాలు చెప్పనవసరంలేదు"

"అయినా ఒక్క కారణం చెబుదురూ?"

"మీ మాటలు వింటే చాలు, మీవంక చూస్తే చాలు, వేరే కారణం అక్కర్లేదు."

"ఆఁ" అనిలేచాడు మీదికి వొచ్చేట్టు రాజమాణిక్యం.

"కూచోండి కూచోండి" అంది ఆమె.

టీ వొచ్చింది. తాగకుండానే లేచి వెళ్ళిపోయినాడు.

అతను పెద్ద ఆలోచనలో పడ్డాడు.

ఆమె అపాయంలోకి నడుస్తోంది. తనకి తెలియకుండానే వీళ్ళకి తనమీద చనువు నిచ్చుకుంది. త నేం చెయ్యాలి? ఆమె తనకు అంత అధికారం ఇస్తేనా? అంతవరకు తనేం అధికారం తీసుకోలేదు. అవసరం రాలేదు. ఇప్పుడు తాను కల్పించుకుని ఆమెని అదిలించి మేల్కొలపాలా? కాని ఆమెని ఒత్తిడి చేస్తే ఎంతవరకు ఆమె సహిస్తుందో! అనుమానం అతనికి. తన కెందుకని తప్పుకుంటే? కాని నిస్సహాయంగా ఆమెని వొదలడం అన్యాయం. అదిగాక ఆమె తన స్త్రీ! తనని అన్నిటికీ నమ్మిన స్త్రీ.

అరగంటకి ఆమె పైకి వొచ్చి అతని పక్కలో ముద్దుగా కూచుని అసహజంగా నవ్వుతెచ్చుకుంటో—

"మరీ పెంకివా రౌతున్నా రేం? అంత కోపమూ! వాళ్లేం చేశారు?"

"ఛీ వెధవలు. వాళ్ళని భరించలేను. ఐనా నీ కేం పనివాళ్ళతో?"

"అదేమిటి? ఏదో కష్టంలో వుండి సహాయంకోసం వొస్తే ఇంతలో ఏం మునిగిపోయింది? నేను కనుక్కున్నానుగా, ఆ రాజమాణిక్యం నమ్మకస్తుడే. నాకు కూడా చాలా నమ్మకం కుదిరింది. ఆ మాత్రం పరులకి సహాయం చెయ్యకుండా ఎట్లా బతకగలం?

"చెయ్యి, నేను వొద్దన్నానా?"

"వొద్దనకపోతేనేం? చాలా అయిష్టంగా వున్నారు."

"వుండను మరి! సరదాకోసం బాంకునోట్లతో వంట చేస్తానంటే, ఇష్టం చూపుతానా మరి?"

"పోనీ లెండి, ఏదో నా సరదాకి ఆ డబ్బు ఇవ్వనీండి. ఇంక మనసులో ఏమీ వుంచుకోకండి."

"సరే కాని, ఆ డబ్బుతో వాళ్ళ ముఖారవిందాలు నాకు కనపడడం మానుకుంటాయా?"

"ఆ, చెపుతాను."
"అంతే కాదు. నువ్వూ వొదుల్చుకోవాలి."
"వాళ్ళు వస్తే నే నేం చెయ్యను?"
"నాకు వొదులు,"
"మరి వాళ్ళకి కోపం తెప్పించడం నా కిష్టంలేదు."
"నాకు కోపం తెప్పించడం?"
"ఏమిటా మాటలు? మీకూ వాళ్ళకీ సాపత్య మేమిటి?"
"నాకు లేదులే నీకూ వాళ్ళకి సంబంధ మేమిటి?"
"ఏముందీ? ధనం కలవాళ్ళకీ, లేనివాళ్ళకీ వుండే సంబంధం."
"లక్ష లున్నారు డబ్బులేని వాళ్ళు, కుంటివాళ్లు, గుడ్డివాళ్ళు"

"వాళ్ళకిచ్చేది వాళ్ళకి ఇస్తోనే వున్నాంగా. ఇంక మాట్లాడకండి" అని ముద్దు పెట్టుకుని వెళ్ళిపోయింది.

ఆమె బాంకి బుక్కులో పదివేలు తరుగు.

పదిరోజు లయిందో లేదో మళ్ళీ హాజరు సూర్యనారాయణ. ఈ సారి మంచి విలువగల సర్జి సూటులో. హాటు. నోట్లో చుట్ట. వొచ్చి చాలా పాతమిత్రుడి మల్లే వాళ్ళిద్దరితోనూ కబుర్లు చెపుతున్నాడు. తను వెళ్ళాక, ఏమిటి మళ్ళీ వచ్చాడంటే—

"ఏమిటి మరీ అంత క్రూరంగా మాట్లాడతారు? పాపం ఏదో కొంచెం పెద్దమనిషితో కలిసి బాగుపడదామనే మనిషికి అంతమాత్రం సహాయం చెయ్యకపోతే ఎట్లా? ఎందుకంత కోపం అతనిమీద? ఏం నీచుడా? అల్లరి చేశాడా? మరీ ఎవరినీ చూడకండా, స్నేహంచెయ్యకుండా మనం వొంటరిగా బతకాలనా మీ ఇష్టం?" అని ఉపన్యాసం ప్రారంభించింది.

రెండురోజులకో మాటూ, రోజు విడిచి రోజు సూర్యనారాయణ వొస్తూనే వున్నాడు. ముందు వాళ్ళని డిన్నరుకి పిలిచారు బసోటాలో. తాను విస్కీ తాగి, అతన్ని కూడా తాగమని బలవంతం చేశాడు. తాగ నంటే హాస్యం చేశాడు. తరవాత వాళ్ళింటోనే అప్పుడప్పుడు భోజనం చేస్తున్నాడు. వీళ్ళిద్దరూ బైలుదేరితే అతను మూడో వాడౌతున్నాడు. క్రమంగా అతని తాగుడు హెచ్చుతోందనీ తెలుస్తోంది. కాని, ఏ మాత్రమూ ఇతరులకి ఇబ్బంది కల్గజెయ్యడు. జాగ్రత్తగా మసులుతాడు.

ఆ సూర్యనారాయణ కంపెనీని ఆమె ఎన్‌జాయ్ చేస్తోంది. తన నెందుకు అత నంటె పడడు? అని ప్రశ్నించుకున్నాడు అతను. ఆమె మీద ఏదో కొంత స్వతంత్ర మున్నట్టు అతను ప్రవర్తిస్తుండడం వల్ల నేమో! తనకు తెలీని వ్యవహారం ఏదో వుంది.

నెలరోజుల్లో వాళ్ళ ఇల్లు మామూలు నివాసమయింది సూర్యనారాయణకి. అతనికి ఏమి చెయ్యాలో తెలీలేదు. వాళ్ళు మేడమీద చేసే రిహార్సల్స్‌లో కూడా జోక్యం కలుగచేసుకుంటున్నాడు సూర్యనారాయణ. ఆమె నటించిన చిత్రాలలో లోపాలు చూపి, తన సలహాకింద అవన్నీ సరి దిద్దుతానని చెప్పాడు.

ఓరాత్రి అతను ఆమెతో పెద్ద తగాదా ప్రారంభించాడు.

"మీ కంత ఇష్టం లేకపోవడానికి కారణం కనపడదు. పోనీ మీ కిష్టంలేదు గనుక ఆయన్ని పొమ్మందా మంటే, ఎట్లా పొమ్మనాలో తెలీటం లేదు నాకు."

"మాట్లాడకు నువ్వు అతనితో."

"ఎట్లా, పలకరించే మనిషితో మాట్లాడకపోవడం?"

"నేను పొమ్మంటాను."

"అదేగా. వొద్దనేది నేను."

"సరేలే, అత నిట్లా వొస్తోవుంటే, నేనిక్కడ ఉండడం కష్ట మౌతుంది."

దాంతో ఆమె ఏడ్చింది.

"నేను నీ భార్యని కాదుగనకనేకదా, అంత సులభంగా, ఉండను పోతాను, అనగలిగావు?" అని.

"నా భార్యవే ఐతే ఇంతవాదన ఎందుకు? నిన్ను వాడి ముందే రెండు తన్ని, వాణ్ని అవతలకి నడవ మందును."

"అంతేగా మొగవాళ్ళకి చాతనైనపని. తన్నండి పోనీ, మీ కంఠ సరదా ఐతే."

"తన్నను. అంతకన్న మంచిపని. నిన్ను పెళ్ళి చేసుకుంటాను."

"నన్నా? మీకు భార్య ఉందిగా."

"ఉంటేనేం?"

"నే నంత పాతకానికి వొడికట్టుకోను. పాపం. ఆమె ఏం చేసిం దని, నేను ఆమెకి ద్రోహం చేయడం?"

ఆడవాళ్ళతో ఏ మొగవాడు వాదించ గలడు? అందుకనే తంతాడు.

"ఇప్పుడు నువ్వు చేసే దేమిటి?"

"నే నేం చేశాను? మీ భార్యని రావడానికి వీల్లే దన్నానా? రేపు పిలి పించండి."

"ఈ పరిస్థితుల్లో ఎందుకు ఉంటుంది?"

"దానికి నే నేం చెయ్యను?"

"నే నేమన్నా ఆమె రావాలని అన్నానా?"

అంతటితో విసుగెత్తి ఎక్కడ అసలు ప్రారంభించారో అక్కడ నిడిచి పూరుకున్నారు.

వాళ్ళకి సూర్యనారాయణ పర్మనెంటు మిత్రుడైనా డని నిశ్చయ మయింది. అదిగాక ప్రతి రోజూ అతను ఎక్కువ స్థలం ఆక్రమించు కుంటున్నాడు. ఏం చెయ్యాలి తను? అతను అసలు రాకూడదని పట్టు పట్టాలి. పడితే ఎటు మొగ్గుతుందో ముల్లు! ఎటు మొగ్గనీ ప్రస్తుత స్థితి మాత్రం దుర్భర మనిపించింది అతనికి. భవిష్యత్తు కూడా తన ఉద్వాసనకే మొగ్గు చూపు తోంది. కాని తొందర పడకూడదని సుమతీ శతకం పద్యం చదువుకున్నాడు ఓసారి. కాని—

కదలని వాళ్ళని కాలమే కదలిస్తుంది.

ప్రతి వ్యవహారంలోనూ అతను ఏం చెప్పినా సూర్యనారాయణగారు ఇట్లా అంటున్నారు అని అంటుంది ఆమె. సూర్యనారాయణ సలహా ఎప్పుడూ తన సలహాకి సరిగా వ్యతిరేకం. చివరికి తాను చెప్పిన మార్గాన్నే వెడుతుంది ఆమె. కాని అది తన ఘనతవల్ల కాక సూర్యనారాయణ సలహా అనర్థదాయకమని ఆమెకి తెలీడంవల్ల నేమోననిపించింది అతనికి.

ఆ చివరి రాత్రి డ్రాయింగు రూములో ఆమే, సూర్యనారాయణ చాలా ఉత్సాహంగా కబుర్లు చెప్పుకుని నవ్వుకుంటున్నారు. అరగంటనుంచి తనని పలకరించలేదు. లేచి పోదామా అనుకుంటూ ఉండగా వాళ్ళే లేచారు—

"స్థానం వారి విప్రనారాయణకు వెడదాం" అని.

వాళ్ళిద్దరూ వెళ్ళిపోయినారు భగ్గుమంది అతని ఆగ్రహం.

రెండు నిమిషాల్లో ఆమె వెనక్కు వొచ్చి—

'రారేం?' అంది.

"ఎక్కడికి?"

"ఏం విచిత్రం? వినటంలేదా మీరు?"

"విన్నాను. కాని వొస్తాననలేదే."

ఈలోపల బైటనించి అతను 'కుసుమా' అని కేకలు వేస్తున్నాడు.

"అయితే, రారా?"

"రాను."

"ఏం చేస్తారు వొంటరిగా? రద్దురూ!"

"నేను రాను...."

'కుసుమా' అని కేక.

"సరే మీ ఇష్టం"

అని వెళ్ళిపోయింది.

అంతే, పావు గంటలో తన బట్టలు సర్దుకుని రిక్షాలో రైలుస్టేషన్‌కి వెళ్ళాడు—వాళ్ళ సొంత వూరికి ప్రయాణం.

5

పెద్ద సౌధం, దీపాలు, కారు, నౌకర్లు, మంచి వంటలు — ఇవన్నీ వొక్కసారిగా వొదిలి, పల్లెటూరిలో పడిపోయిన ఇంటో ముసలి తండ్రి దగ్గర చేరాడు అతను. తడుముకున్నట్టు ఉందిగాని చాలా శాంతిగా వుంది. ఆమెమీద పెద్ద ప్రేమ అతనికి ఎప్పుడూలేదు. అందు కని ఏమీ బాధపడ లేదు. అతని వొంతు నాలు గెకరాల పొలం ఉంది ఆ ఊళ్లో. దాని సంగతే మరిచిపోయినాడు. తన పొలమూ, తన తండ్రి పొలమూ సేద్యం ప్రారంభించాడు. ఇంటి దగ్గిర తన వితంతువు అక్క లక్షణంగా వొండి పెడుతోంది. కాలం హాయిగా గడిచిపోయింది.

అతని భార్యని తీసుకురావడానికి బంధువులు ప్రయత్నించారుగాని ఆమె రానంది. సినిమాలూ, పత్రికలూ ఏమీ లేవు ఆ పల్లెటూళ్ళో. క్రమంగా ఆ వూరివాళ్ళందరూ అతన్ని తమరిలో ఒకరిగా తీసుకున్నారు. దంపుడు బియ్యం అన్నం, కందిపప్పు, గేదెనెయ్యి, పెరుగూ-బాగా బలి శాడు అతను. అవసర మైనప్పుడు పొలంలో స్త్రీలకి ఏమీ తక్కువ లేదు. ఆ రోజుల శాంతి ఎన్నడూ ఎరగడు జీవితంలో అతను. ఇప్పుడు చాలా ధనవంతుడు. ఏ చింతలూ లేవు అతనికి. కాని ఎక్కడో శాంతి తక్కువ. బుద్ధి ఉన్నవాడు ఎవరైనా, నాలుగు ఎకరాల పొలం ఉంటే దాన్ని వొదిలి ఇంకోపని తలపెట్టడు, పట్టణపు బొమ్మల వెంట ఎన్నడూ తిరగడు, అనుకున్నాడు

సంవత్సరన్నర గడిచింది.

ఒక మధ్యాహ్నం ఆమె ఇదివరకుకన్న పెద్దకారులో వొచ్చింది. అకస్మాత్తుగా ఆ పల్లెటూరికి. సరాసరి మద్రాసు నుంచి—పెట్రోలు రేషన్ రోజుల్లో. అతను పొలంలో వున్నాడు కుప్పలు నూర్పిస్తో. అక్కడికి నడిచివొచ్చింది. ఆమె వెంట పెద్ద గుంపు. అప్పటికి ఆమెని చాలా మరిచిపోయినాడు అతను.

"ఏమి టిది?"

"పదండి"

"ఎక్కడికి?"

"ఎక్కడికి? మద్రాసు."

"ఏం సంగతి?"

"సంగతీ లేదు ఏం లేదు, బైలుదేరండి."

"నేను రాను."

"వొస్తేనేగాని నేను పోను."

"వుండు. మళ్ళీవస్తాను. యీ దిబ్బమీద కూచో, నేను వొచ్చిందాకా."

అని పొలంలోకి కూలీల దగ్గరికి వెళ్ళిపోయినాడు. అతను తిరిగి వొచ్చేప్పటికి సూర్యుడు అస్తమించాడు. మాఘమాసపు మధురమైన గాలి వీస్తోంది, వరిమోడులమీదనించి. ఆమాసపు సాయంత్రాల అందం, అల్లరి చేసి నిద్రకి కన్ను మూసుకునే అందమైన పాపాయిల కాళ్ళ కింద మాత్రమే చూడగలం. అతను చమవొంటితో వొచ్చి కూచోగానే-

"ఏం బతుకు ఇది?" అంది.

"చుట్టూ చూడు."

ఎదురుగా శుక్రుడు ధగ ధగ మంటున్నాడు.

"సరే లేండి. ఆ ఇల్లు ఆ మనుషులు!"

"సినిమావాళ్ళకన్న అన్యాయమూ?"

"కాని మీ రెట్లా వున్నారు ఇట్లా?"

"చాలా హాయిగా"

"మీరు రావాలి"

"ఎన్నటికీ రాను"

"నా మీద కోపం పోలేదా మీకు?"

"మళ్ళీ రాదలుచుకుంటే ఆలోచించాలి. కాని నా కెందుకు? కోపమూ లేదు, ఏమీ లేదు."

"మీరు రానిది నేను పోను."

"వుండమంటినిగా!"

"నా పనులో?"

"వెళ్లూ!"

"వెళ్ళను, మీ ఇంటోనే వుంటాను."

"ఏం తింటావు? కందిపప్పు, తోట కూరా...."

"ఓ తింటాను"

"ఇంకేం? వుండు."

"ఎంతకాలం?"

"సూర్యనారాయణ రానంతకాలం"

"అదీ, అట్లారండి. అక్కడవుంది మీకోప మంతా"

ఆమెవంక చూస్తున్నాడు. ఆమెకి అందం వొస్తోంది, పరిస్థితుల మహిమ. నీతో చదువుకుని, నీచేత తన్నులు తిన్న కుంక—వాడు ఓ డాక్టరైతే ఆ కాపిని ఏళ్ళల్లో ఆ బాధ్యతా, ఆ జ్ఞానమూ! అతన్ని ఎంత మార్చేస్తాయి! అకస్మాత్తుగా ధనం వొస్తే ఆరు నెలల్లో మనిషికి ఖరానా షావుకారు బరువు వొస్తుంది. అందువల్లనే ధనానికీ, విద్యకీ, అధికారానికి అంత విలువ ప్రపంచంలో. అవి వుండడమనేదేకాదు, అవి మనిషికి ఇచ్చే పాలిష్, నాగరికతవల్ల.

"వున్నాడా?"

"లేడు. అప్పుడే పోయినాడు."

"ఎందుకు పోయినాడో పాపం."

"పోలీసుల్ని పిలిపిస్తానని బెదిరిస్తే."

"ఎందుకు అంత ఘోరమైనపని చేశావు?"

"తాగుడు ఎక్కువైతే...."

"ఓ నువ్వేం చేస్తున్నావు?"

"మీకు తెలీనట్టు"

"నా కెట్లా తెలుస్తుంది?"

"అదేమిటి! పత్రిక లా?"

"మావూరు ఏవీ రావు"

"బావుంది. మామూలు పనే. ఎక్కడా పూపి రాట్టంలేదు. సినిమా పుస్తకాలు తెచ్చాను. ఈనెలవి. కారులో వున్నాయి. చూపిస్తాను."

"మరి ఇప్పుడు తీరుబడి ఎట్లా అయింది?"

నవ్వింది.

"మూడు రోజుల్లో మద్రాసులో వుండకపోతే అరడజను డైరెక్టర్లు పరుగెత్తుకుని వాస్తారు ఈవూరు. మిమ్మల్నీ నన్నూ కట్టిపడేసి తీసుకు పోతారు."

"న న్నెందుకు?"

"మీరు లేంది నేను రానంటే."

"సరేలే, ముందు పద. రాత్రికి భోజనం చెప్పి చేయించాలి నీకోసం."

అని మాట్లాడుకుంటో పొలాల్లోనుంచి నడిచి ఒచ్చారు. ఎత్తు మడమల చెప్పులతో ఆమె మెరకపల్లాలలో జారుతూవుంటే అతను ఆమెని పట్టుకుంటో, వాళ్ళ వెనక గుంపు.

భోజనం ఆమెకి వేరే వొడ్డించారు కులభేధం ప్రకారం. కాని పడకలకి కులభేధం పాటించరు, ఎంత శ్రోత్రియులూ. దృష్టిదోషంలేదు, ఎంగిలిదోషం లేదు-ఏశాస్త్రంలోనూ, ఆ విషయంలో.

రాత్రి నిద్రలో అతను ఏ నందనవనాల్లోనో తేలిపోతున్నాడు, గొప్ప సెంటు సౌరభాల్లో. పదిమంది అప్సరసలు అతన్ని కావలించుకుని, ఒక్కసారిగా పదిమందీ అతన్ని మానభంగం చెయ్యాలని ఆత్రుతపడుతున్నారు. సగం తెలివి వొచ్చి, పది దేవతాపాత్రలు ధరించిన ఆమె, ఈలోకం వాస్తవంలో కల్పిస్తున్న ఇంద్రజాలమని సగం తెలుసుకుని, ఆ అమృతానుభవం ఎక్కడ ఈలోకంమల్లే సాధారణమౌతుందో నని ఆలోకంలోకి వెళ్ళిపోయినాడు.

ఆరాత్రే నిశ్చయమయింది అతనికి, ఆమెతో వెళ్ళక ఎట్లానూ తప్పదని.

తెల్లారకట్ట; కిటికీ పక్కన విచ్చిన పారిజాతపు సువాసనల్లో కోయిల అరుపుల్లో. కిటికీలోకి తొంగి చూసే చందమామ వెలుగులో, ఆమె అతని రొమ్ముమీద నించి తలని తప్పించుకుని, మర్యాదగా తన పక్కమీదికి వెళ్ళిపోయింది.

ఆ వూళ్ళో పొద్దున్న కాఫీ లేదు. ఆమెకి తలనొప్పి—పొరుగూరికి మనిషిని పంపారు కాఫీపొడరుకోసం. ఆమె మద్రాసు పోదామని పోరు.

రాత్రి ఆమె పెదవుల మధ్య ముద్దుమాటలు రహస్యాలూ పలికిన, అతని నిరాకరణలో నిన్న సాయంత్రపు బల మేదీ?

"నా రాణీ. నా కోయిలా. నా లిల్లీ పుష్పం," అని అతనూ.

"నా రాజా, నా దున్నపోతూ, నా ముళ్ళకంపా" అని ఆమె.

అంటో అర్ధరాత్రి డ్యూయెట్ పాడుకున్న తరవాత, తెల్లారి ఎట్లా కఠినంగా మొహం తిప్పుకోగలడు? అత నేం విశ్వామిత్రుడా, దుష్యంతుడా ?

కాని రాత్రి అమరత్వంలోంచి, స్వప్నలోకంనించి, వాస్తవంలోకి కళ్ళుతెరిచాడు. స్వప్నంలోంచి వాస్తవంలోకా, వాస్తవంలోంచి స్వప్నంలోకా, లేక సుందర స్వప్నంలోంచి నిస్సారస్వప్నంలోకా! అది మహాఋషులు తేల్చవలసిన విషయం.

మొత్తానికి వాళ్ళ మామూలు దుష్టప్రపంచంలో, పాతజ్ఞాపకాల రోషాలూ, ముందు జీవితం మీద భయాలూ అలుముకున్నాయి అతని మనసుని.

"నేను వొచ్చి ఏం చెయ్యను? మళ్ళీ ఉద్యోగం ఇప్పిస్తావా?"

"కాదు, మీరు పత్రికలు చదవకపోవడం అనర్థ మొచ్చింది. నేనే ప్రొడ్యుసర్ కాబోతున్నాను."

"ఐతే?"

"మీరు డైరెక్టరు నా చిత్రానికి."

"నేనా? నాకేం చాతనవుతుంది?"

"అదేమిటి? అన్ని చిత్రాలు అంత విజయవంతంగా తీసి ఈ నాడిట్ల అంటున్నా రేమిటి?"

"సరేలే. నిజం మాట్లాడు."

"నిజమే. ఇప్పుడు చిత్రాలు తీస్తున్న డైరెక్టర్లకి ఏం చాతనవును? మీ కంతమాత్రం చాతకాకపోతుందా?"

"ఎందుకు నన్ను తీసుకుపోయి నువ్వు పైకి నెట్టడం? ఏమీ ఉప యోగం, అర్హతా, అవసరం లేకుండా నేను వొచ్చి తక్కిన వేషాలమల్లేనే ఓ డైరెక్టరు వేషం వెయ్యడం? నువ్విచ్చిన ఉద్యోగం నీదయమీద ఆధార పడ్డం? మళ్ళీ నే నా ఇరుకులో పడతలుచుకోలేదు."

"కాని నా సంగ తేమిటి?"

"నీ సంగ తేమిటి?"

"మీకు తెలీదా? మీరు నన్ను వొదిలి వెళ్ళిన చోటనే ఉన్నానన్న మాట. కొత్తపార్టు నాకు అర్థం కావటం లేదన్న మాట. మీ అవసరం తెలిసిందా?"

"అందువల్లనా ఈ ప్రేమనటన నా మీద?"

ఆమె కన్నీళ్ళు పెట్టుకొని లేచిపోయింది. అతను వెంటపడి,

"నే నన్నదాంట్లో త ప్పేముంది?" అని అడిగాడు.

ఈ విషయాలు వుత్త వాదనతో అర్థ మయ్యేవి కావు. నాకు మీకైన అవసరం ఎట్లాంటిదో గుర్తించకపోతే నే నింక ఏం చెప్పి మిమ్మల్ని నమ్మించ గలను? నా అవసరాన్నిబట్టి మీ మీద ప్రేమచూపుతున్నానంటే నే నేం జవాబు చెప్పగలను? మీ హృదయానికి నిజం తెలియాలిగాని!"

ఆ సంగతి లోపల ఎక్కడో అతనికీ తెలుసు.

"మరి మళ్ళీ సూర్యనారాయణలు తటస్థించ రని నమ్మకమేమిటి?"

"సూర్యనారాయణ ఒక్కడే గనక."

"ఈ లోకంలో అట్లాంటి వాళ్ళకి తక్కువేముంది!"

"లేదు. కాని నాకు జీవితంలో చిన్నప్పుడు నాకు తాళికట్టిన మొగుడు ఒక్కడే గనక. అతనే సూర్యనారాయణ."

ఆగిపోయినాడు అతను.

"పాతివ్రత్య మనండి. దుష్టుడే! తోసుకు వొచ్చాడు. మీచేత తన్నించడం తప్ప గత్యంతరం లేదు, అతన్ని వొదుల్చుకోవాలంటే భర్త అనే పదంమీది గౌరవ మనండి, స్కాండల్ అంటే భయమనండి. ఏం చెయ్య లేక పోయినాను. మీ మీదకూడా కొంత కోపమే ననుకోండి, అంత మాత్రం కొంచెం నొపికా, నామీద నమ్మకం మీ కెందుకు లేకపోవాలని! మీరు అతన్ని తంతే నా రహస్యం బైటపడుతుం దనీ."

"నాతో రహస్యం చెప్పేసివుండ కూడదూ?"

"ఆహా! ఏం నంగనాచిలాగు మాట్లాడతారండీ! చెపితే మా ఇద్దర్ని ఆశీర్వదించి రై లెక్కరూ?"

పూర్తిగా లొంగిపోయినాడు అతను.

మర్నాడు ఆమెతో కారెక్కాడు.

తండ్రీ అక్కా ఒక్క మాటనలేదు. అక్కడే ప్రేమగల బంధువుల ఆధిక్యం. ఏకష్టసమయంలో నైనా వాళ్ళ అండను చేరవొచ్చు. మళ్ళీ ఏ ప్రశ్నా లేకుండా వాళ్ళని వొదిలిపోవొచ్చు. అందుకనే తల్లిదండ్రుల ప్రేమకి అంత ఆధిక్యం ఇస్తారు.

తక్కిన కథ మీ అందరికీ బాగా విదితం. మమ్మల్ని మర్యాద చెయ్యవలసిన అవస్థపట్టింది పాపం మీకు. మీ ఇళ్ళకు మమ్మల్ని పిలవాలి మీరు. పిలిచినా పిలవకపోయినా మా ఇంటికి రావడం తప్పలేదు మీకు. మా ఇంటికి వొచ్చి మీరు మమ్మల్ని గురించి ఏం మాట్లాడుకుంటారో తెలుసు మాకు. ఎట్లాతెలుసునంటే, మావంటి వొదులు దంపతుల్ని గురించి

మీ రేం మాట్లాడుతో వుంటారో వింటోనే వున్నాంగా? పెళ్ళి అయిందం ఇంక వాళ్ళ సంగతి మాట్లాడటానికి ఏమీ వుండదు. వాళ్ళ ఏ బూ ప్రమేయమూ లేకుండా ఏదో పవిత్రంగా ధర్మ సంస్థాపనలో లోకసం హం చేసుకుంటూ వుంటారు.

ఆ పనినే ఏదో చాలా లంపటంగా నీచంగా, పసువులమల్లే చేస్తా పెళ్ళికాని వాళ్ళు. మమ్మల్ని వెక్కిరించునే సంతోషం మీనించి తీసివెయ్య డం మాకు ఏమీ సంతోషంగా లే దనుకోండి. ఎదటవున్న వాళ్ళల్లో చా మంది ఒకే మనిషితో ఒకే పక్కమీద నిద్రపోవటంలేదన్న సంగతి పవిత్ర వివాహ సమయంలో మనం ఎవరం దాచుకో నక్కర్లేదు.

ఇంతకీ బిల్లు ప్రకారం, నా భార్యనాతో కాపురం నిరాకరించి కనక విడాకు లివ్వ వొచ్చు. కాని సూర్యనారాయణకే అట్లాంటి నోటీ పెడితే ఒక్కగంతున దూకుతాడు ఆమెవాళ్ళో. అందుకని అతన్ని ఇం పద్దుకిందికి తీసుకొచ్చారు. అతన్ని మా ఇంటికి మిత్రుడికింద ఆహ్వా చాం. అతనికి అడక్కుండానే చెక్కులుఇచ్చాము అతి ప్రేమతో. పర్య సానం? మితిమీరిన తాగుడు. ఆ మూలంగా అతనికి విడాకులివ్వడం చా సులభ మయింది. ఆ మహానుభావుడు కోర్టులో పలికిన బూతులు పత్రిక పతులు పూర్తిగా సూచించారు.

ఎందుకు చెప్పాను ఈ కథ?

మీలో అనేక మందికి దీంట్లో ఏదో ఓభాగమన్నా మార్గదర్శకం వుండకపోతుందా అని.

ఇంత క్షమతో మీరు నా కథ విన్నందుకు వందనాలు.

ఈ కథనించి నే నో విషయం తెలుసుకున్నాను. ఆ, ఒక నిమిషం వోపిక పట్టండి, మీకోసం పక్కగదిలో ఐస్క్రీం, ఫలహారా తయారుగా వుంచుతున్నారు. ఆసంతోషంలో ఇది వినండి. వెళ్ళిపోవచ్చు నేను చిత్రాలకి విజయవంతుడైన దర్శకుణ్ణి ఐనానంటే, లోకంలో మనిషైనా దర్శకుడు కావొచ్చునని వేరుగా రూఢిచెయ్యనక్కర్లేదు. కా

ప్రతిమనిషీ కాలేడు. ఎందుకంటే నాకూ, చాలామంది తక్కిన వాళ్ళకి ఒక్క భేద ముంది. అది నన్ను ప్రేమించే స్త్రీ నా కిచ్చిన ఆత్మబలం, విశ్వాసం! ప్రేమగల స్త్రీలు ఈ కాలంలో పురుషుడిలో వుండే లోపాల్ని జాగ్రత్తగా వెతికి, అతను ఎందుకూ అసమర్థుడనీ, ఒకవేళ అతను ఏ ఉద్యోగంలోనో, కళలోనో కొంత ఆధిక్యాన్ని సంపాయిస్తే, అది ప్రజల మూర్ఖత్వంవల్లనో, అతను చేస్తున్న మోసంవల్లనో తటస్థించిందని వాదించి, తమ భర్తల ధైర్య స్థైర్యాన్ని గుంజి, చంపడంలో తమ ప్రేమాధిక్యాన్ని నిరూపణ చేసుకుంటున్నారు. కాని ఏ అదృష్టంవల్లనో, ఈ కుసుమ నాలో విశ్వాసాన్ని ప్రతిష్టించి, నన్ను రగిల్చి, సాధారణమైన మానవుణ్ణి ఒక ప్రతిభావంతుణ్ణి చేసింది. అదీ భేదం.

ఇక మనం లేవవచ్చు.

★

దెయ్యమేనా?

ఆ నాటకం, చావని ముసలి పీనిగమల్లే. యీడ్చుకుని యీడ్చుకుని సమాప్తి చెందేప్పటికి సరిగ్గా నాలుగయింది. మూడణాలు చెల్లించడము వల్ల—ఆ విలువ పూర్తిగా గ్రహించందే బయటికి రాబుద్ధి బుట్టలేదు.

"ఇప్పు డేం నిద్ర? పదండి క్రిష్ణ ఒడ్డుకి స్నానంచేసి హోటలికి చేరుకుందాము" అన్నాడు ఒకడు.

రామమోహన లైబ్రరీ దగ్గిర బ్రిడ్జిదాటి కాలవకి నదికి మధ్య యెత్తుగా ఉన్న గట్టునే నడుస్తున్నాము. ఓ చేతిపక్క అన్ని కష్టాలూ మరిచి నిద్రపోతున్న పట్టణమూ, రెండో చేతివేపు వెన్నెట్లో నిద్రపోతున్న ఇసికా, దూరంగా సీతానగరం కొండల ప్రక్కన నిద్రపోతున్న నది పాములాగు అల్లుకుని పడుకుంది. గట్టుకిందవున్న తోటల్లోంచి అవ్యక్తమయిన పరిమళాలు-అప్పుడే వికసించే పువ్వులోంచిగావును- వొస్తున్నాయి. అప్పుడప్పు డో కోడికూత, మా అడుగుల చప్పుళ్ళు విన్న కుక్క అరుపు....మాలో ఒకడు వెనక్కి తిరిగి "ఆ మంట ఏమిటి?" అన్నాడు.

"శవం"

"ఒరే దెయ్యాలు-దెయ్యాలు అంటారు. ఒకటీ కనబడవేం ?"

"అన్నట్టు నేను దెయ్యం కథ చెపుతాను వినండి. నేను స్వయంగా ఎరిగిన విషయం."

"వొద్దుగాని, నాకు దెయ్యాలే కనబడితె-కామ దెయ్యాలు, అవి కనబడితే బావుండును."

"ఎందుకు?"

"ఆ తమాషా, ఆ అనుభవం ఎట్లా ఉంటుందోనని."

"కాని వాస్తవం కాని ఆ మాయ మనుషులతో ఏం సౌఖ్యం?"

"ఈ మనుషులు మాత్రం నిజమా? వీళ్ళూ కల్పనలేనేమో!"

"అయితే లోకమే అబద్ధం."

"ఆ ఆడదెయ్యాలు మనిషిని రక్తమాంసాలు పీల్చేస్తాయట."

"ఈ నిజమైన ఆడవాళ్ళు అంతకన్నాను!" అన్నాడు సినిక్.

కొంతసేపటి కిందట మమ్మల్ని కలుసుకుని ఒక పల్లెటూరి కుర్రాడు ఆ దోవనే నడుస్తున్నాడు. అతను "అయ్యా! రెండు నెలల కిందట ఒక సంగతి జరిగింది. చెబుతాను, వింటారా? నిజమయిన సంగతి." అన్నాడు.

"చెప్పు."

"మాది యీ జిల్లా కాదు. ఈవేపు వాణ్ణి అయితే మీతో యీ కథ చెప్పనే చెప్పను. కారణం చివరికి మీకే తెలుస్తుంది. మాదొక పల్లెటూరు. రెండుమైళ్ళ దూరంలో యింకొక పల్లె ఉంది. దాంటోనండీ, ఇంకో వూరు మునసబు ఒక బ్రాహ్మణామెను వుంచాడు. నే నాయన కింద కమతగాణ్ణి. ఆయన చాలా పలుకుబడిగలవాడు. వోట్లకూ - దానికీ గొప్ప గొప్ప వారు వొస్తారు ఆయన యింటికి. ఈ వ్యవహారం పైకి తెలియడం ఆయన కిష్టంలేదు. వారానికి రెండుసార్లు బాగా చీకటి అయింతరవాత వొస్తాడు. తెల్లవారకముందే వెళ్ళిపోతాడు. ఆయన వూరినుంచి మా పల్లెకు నేను ఆమె యింటి ముందునించే వెళ్ళాలి. వొచ్చే రోజున ఆమె స్నానానికి నీళ్ళూ, భోజనమూ, గంధమూ, పూలూ, అన్నీ సిద్ధంగా వుంచుతుంది. అందుకని నా చేత ఆమెకు కబురు పంపేవాడు, ఎప్పుడన్నా ఆయనకు రావడానికి వీలులేకపోతే :

ప్రతిరోజూ నేను ఆ దోవనే వెడతాను గనక నాకోసం ఎదురు చూడడం ఆమెకు మామూలు అయింది.

"మునసబుగారు ఈ రోజు రారు" అని నేను చెపితే,

"ఇట్లా చూడు - ఇవన్నీ యేం చేసుకోను?" అని నన్నడుగుతుంది.

ఆమె నిరాశ చూసినప్పుడు నాకు దిగులు వేసేది.

"ఏం చెయ్యను, యీ భోజనమంతా ? నువ్వయినా తిని వెళ్లు", అంటుంది.

ఓ రోజు ఆమె పుట్టినరోజు పండగ. మునసబుగా రామెకి నేల మంచు పట్టుచీరె పంపారు.

"ఈ సాయంత్రం తప్పకుండా అయ్యగార్ని రమ్మను" అంది. నేను సాయంత్రం తిరిగి వెళ్ళి "మంత్రిగారు అవసరంగా కబురు పంపితే

పట్టం వెళ్ళా"రని చెపితే, ఆమె మొహం చూడవలసిందే. తలంటి పోసుకుని, ఆమె పెద్ద జుట్టు వేళ్ళాడేసుకొని దొడ్డి గుమ్మంలో నుంచుంది. దొడ్లో బీరపువ్వులూ, చంద్రకాంతలూ వికసిస్తున్నాయి. బావి దగ్గర బురదలో చేమ మొక్కలు బాగా పెరిగాయి. సాయంకాలపు ఎండ ఆమె పచ్చని వొంటి మీద పడుతోంది. ఆమె విచారం చూస్తే నాకే దిగులు వేస్తోంది.

"ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నావు?" అంది.

"మీ విచారం."

ఆమె నవ్వింది.

"తరవాత."

"ఇంకేముంది నాకు? మీ విచారమే."

"నాకు విచారం లేదు నాయనా, నీవు వున్నావు గదా" అని నా తలను తనకు అదుముకున్నది.

భోజనంచేసి అక్కడే పడుకున్నాను. అటు తరవాత మునసబు రాని విచారం ఆమెకి వుండేదికాదు. మునసబు పోషిస్తున్నాడన్న మాటే గాని, మర్యాదలో చిక్కి తన వస్తువును తాననుభవించే యోగ్యతనే పోగొట్టుకున్నాడు. నేనయితేనా అటువంటి మనిషికోసం, మునసబు మర్యాద కాదు. ఆ వోట్లు తీసుకునే మంత్రుల మర్యాద కూడా తన్నేసి వొస్తాను. కాని మా వూళ్లో బడిపంతులంటాడు కదా. ఆ మంత్రులకి, నా శారదమ్మని తలదన్నే మనుష లుంటారనీ—వారే మంత్రిత్వాన్ని నడుపుతారనీ.

మాకు తెలియకుండా మునసబు వొస్తాడేమోనని భయం వుండేది గాని, ఆ యింటికి మంచి అందుబాటులో చక్కని దొడ్డిదారి వుంది.

ఆనాడు నాకు మునసబుగారు పని చెప్పారు, తెల్లారకట్టే లేచి యింకో వూరికి కబురు తీసుకుపొమ్మని. ఆ రాత్రి మునసబుగారొచ్చే రాత్రి కావడం చేత మా యింట్లోనే పడుకున్నాను. కాని శారదమ్మగారితో

సాయంత్రమేకాలం గడిపి వొదలలేక వొదలలేక యింటికి వెళ్ళాను. కాని పడుకున్నా, మునసబు రావడమూ, పక్కమీద నేను పడుకున్నచోటే పడుకోడమూ నేను వొత్తిగిలి అనుకున్నచోటే అనుకోవడమూ, ఆమె యిష్టంలేని యిష్టం నటించవలసి రావడమూ తలుచుకుని బాధపడి ఆమె రూపధ్యానంతోనే నిద్రపోయినాను.

కోడికూతకు లేచి బయలుదేరాను. పెద్ద చంద్రుడు చేలమీద నవ్వుతున్నాడు. తుమ్మలోంచి చల్లగాలి వీస్తోంది. మునసబు లేస్తాడు, వెళ్ళేప్పుడు మళ్ళా శారదమ్మను అనుభవిస్తాడు అనుకుంటో దోవవెంబడి పోతున్నాను. చేల వెనక తుమ్మల అడివి నల్లగా కనబడుతోంది. వెనక గడ్డిబండ్లు వొస్తున్నాయి గావును, యెద్దుల మెళ్ళో గంటలు వినబడుతున్నాయి. నా ముందు చాలా దూరంగా వొంతెనమీద యెవరో కూచున్నారు. దగ్గిరికి వెళ్ళకముందే నే నెవరో యెరిగిన వారని తోచింది. అకారణమయిన భయం వేసింది. దగ్గిరకు పోయి అప్పుడు చూద్దును గదా శారదమ్మే !

జుట్టు విరబోసుకుని వుంది. అయితే రాత్రి పూలు పెట్టుకుని జడ వేసుకుందే అనుకున్నాను. జుట్టు వొంతెన్నీ ఆమె రొమ్మునీ తిప్పుతోంది. తెల్లని చీరె, నేను సాయింత్రం చూపిన మజిలిను రెవిక-పైకి యెత్తిన చేతులు-మీద వెంట్రికలు- ఆమే- ఆమె నా వంక తల యెత్తక కళ్ళు కప్పుకొని యేడుస్తోంది. నివ్వెరపోయినాను.

"ఏమిటిది?"

చప్పున లేచి చెరుగుతో కన్నీళ్ళు తుడుచుకుంటో "వొచ్చావా-వెనక బళ్ళు వొస్తున్నాయి, ఇట్లా రా" అని నన్ను పక్క పొంత దారిలోకి తీసి కెళ్ళింది. అది అడవిలోకి పక్కదారి. నేనా దారిని తెల్లవారకట్ట వెడతానని శారదమ్మతో సాయింత్రం చెప్పి వుండడంవల్ల నాకేమీ ఆశ్చర్యం కలగలేదు. మాట్లాడకుండా వడిగా నడుస్తోంది.

"ఏమిటి చెప్పు. ఇంక భయంలేదు. ఇక్కడ చెప్పు."

"రా, చెపుతా"

"చెపితేగాని రాను."

"నాయనా - నీవు వెళ్లావా? ఆయన వొచ్చాడు. ఎవరో చెప్పారట; మన సంబంధం తెలిసింది. నన్ను చావకొట్టి తరిమేశాడు. ఏంచెయ్యను? చద్దా మనుకున్నాను. నిన్ను విడిచి ఎట్లా చావను? వొచ్చేశాను."

"ఏం చేద్దాం?"

"....లూరు, పోదాం. అక్కడ మావా ళ్ళున్నారు. ఆ వూరు పోవ డానికి అడివి దాటాలి."

"నేను...."

"నువ్వు కనబడ్డావా చంపుతాడు. రా"

"మరి...."

"ముందుకు రా, తర్వాత మాట్లాడుకుందాము."

ఎప్పటికంటే అందంగా వుంది. నా దగ్గిరికి వొచ్చి లాలించదేమా అనుకున్నాను! గాని నా మనసంతా ఆమెకి తటస్థించినకష్టం మీద వుంది. ఏం చేసుకోను యీామెని! మా అమ్మ యేమంటుంది? ఎట్లా బ్రతుకుతాము దగ్గరున్న యిరవైమూడు రూపాయలు యెన్నాళ్ళు వొస్తాయి? అని యోచి స్తున్నాను.

ఆమె నడుస్తోంది. నేను వెనకనే వెడుతున్నాను. కారణంలేని అను మానమూ భయమూ కలిగినయి. కాని అవే రొమ్ములు— ముందుకు విపరీతంగా కొనలు తేలినవి. అవే పిరుదులు— జుట్టులోంచి ధవనం వాసన— ఆమె మొహానికి యెప్పుడూ రాసుకునే రాజా స్నో పరిమళం— ఎట్లా సందేహించను?

పొదలు తప్పించుకుంటో, చర చరా, ముళ్ళూ, తేళ్ళూ, భయం లేకుండా వెడుతోంది. ఆ తప్పించుకునే నేర్పరితనమే నా కనుమానం వేసిందనుకుంటాను. మళ్ళా చూశాను—ఛా—ఏమిటా భయం? ఆమె

వీపు మీద నా నీడ పడుతోంది. వెన్నెట్లో ఆమె భుజాలు చూసి ఆమెని ఆ చేలల్లో ఆ గట్టున అక్కడే పడుకోపెట్టా లనిపించింది— చల్లని ఆకాశం కింద. కాని భయంతో వొణికాను. నాకు అందకుండా నడుస్తోంది. భుజం మీద చెయ్యి వెయ్యాలని తొరగా నడిచాను. అందలేదు. ఆ మా వేగం హెచ్చింది. చప్పున ఒక సంగతి జ్ఞాపకమొచ్చింది— శారదమ్మకు అమిత భయం. నా చెయ్యి పట్టుకునిగాని మంచం దిగదు రాత్రిళ్ళు— ధైర్యంగా యిప్పుడు "ఆగు" అన్నాను, అధికారంతో. నే నాగాను. ఆమె ఆగింది.

ఎగా దిగా చూశాను. ఇంకా చెంపలమీద కన్నీళ్ళు, పాపం, వెన్నెట్లో మెరుస్తున్నాయి.

"ఎవరు నువ్వు?" అన్నాను.

దిగులుతో చూస్తోంది.... ఆ చూపు— పేగులు గద్దకడతాయి. ఈ లోకపు విచారం కాదు. అన్ని ఆశలూ పోయి— నశించి— బూడిద అయిన చూపు.

"నీకు తెలీదూ?"

"తెలీదు. ఎవరు నువ్వు?"

చప్పున పక పకా నవ్వింది. ఆ నవ్వు — అది మాంసములేని పెదవుల్లోంచి— చీకిపోయిన బొమికల గల గల శబ్దాన్ని ధ్వనింపచేసే నవ్వు.

గడ గడా వొణికాను: నిర్మానుష్యమయిన ఆ చెట్ల మధ్య ఆమె ఆకారము మారిపోయినట్టు తోచింది.

ఆమె కాదు, నిశ్చయ మయింది.

ఎట్లా! ఏం చెయ్యను? ఎట్లా తప్పించుకోను?

పిచ్చి దేమో ననుకున్నాను నేను. కాని పిచ్చిది యిన్ని వేషాలు

వెయ్యదు. పిచ్చికి కూడా ఒక ధోరణి ఉంటుంది అనుకున్నాను గావున, పిచ్చిది అనిపించలేదు.

ఎట్లా; నా సంగతి ఏమిటి?

పారిపోతే రోడ్డుమీదికి! వెనక్కి తిరిగితే దెయ్యాలు చంపేస్తాయని జ్ఞాపకం వొచ్చింది. జుట్టు చిక్కించుకుంటే స్వాధీనమవుతాయి యీ భూతాలు.

"శారదమ్మా."

"ఏం?"

"ఇట్లారా."

అని దగ్గరగా వెళ్ళి చప్పున దూకి జుట్టువేపు చెయ్యి జాచాను ఏమయిందో తెలీదు. దూరంగా వెళ్ళి అందకుండా చేతులు జాచి నవ్వుతో "రా" అంది.

వెళ్ళాను. తానూ వెనక్కి తిరిగి నడిచింది. నడిచాము. ఎందుకు వెళ్ళానో?....ఆగితే చంపుతుందేమోనని భయం. వెడితే! అడవిలోకి తీసుకుపోయి పీక్కు తింటుందేమో— ఆగితే యిక్కడే తింటుంది చుట్టూ చూశాను. ఎవరూ లేరు. ఆమె వంక చూశాను. శారదను నిన్న సాయంత్రం నన్ను ప్రేమతో కావలించుకొని యేడ్చింది శారదమ్మే! అదే నడక! అదే మనిషి! ఎంత విచిత్రం! నన్ను తింటుందా? అంత ప్రేమించి! దెయ్యమయితేనేం? నామీద కోపం ఎందుకు? పాపం! ఆ మునసబు అంతా తెలిసి సరికాడు గావును! ఇప్పుడు చూడను శారదమ్మని: ఆ పైకి క్రిందకి స్ప్రింగులాగు వూగే రొమ్ముల్ని, ఆ నున్నని తొడల్ని.... ఆ పెదిమ కొరకడాలు, ఆయాసం— ఆమె యిక లేవు. నిజంగా శారదమ్మ కాదా? ఒకసారి తెలివి రాకూడదూ? ఆమెకి? నన్ను గుర్తించి ప్రేమతో చూడ కూడదా?

"శారదమ్మా."

"మాట్లాడకు. రా. ఆ యేటి గట్టున చెట్టుకింద— అందులో వుంటుంది. రా."

నా కంఠం విని నా ఆశ గ్రహించి ఉంటుంది. నాకేమీ అపాయం చేయదు-అని ధైర్యం చెప్పుకొని పోతున్నాను.

వంతెన— యేటిగట్టు చేరాము- నల్లని చింతచెట్టు నీడలోకి ఒక్క ఉరుకు ఉరికింది.

"రా"

"రాను"

"రా, మాట"

"ఎవరు చంపారు నిన్ను?"

"నన్నా?"

"చంపారు నిన్ను!"

"నన్నా?"

"చంపారు నిన్ను. పాపం, దెయ్యం. నువ్వు దెయ్యం. నేను ఆంజనేయుల్ని తలుచుకుంటాను."

"ఏ ఆంజనేయులు? ఇట్లారా"

"రాను. పో. పిశాచీ"

చీకట్లో తెల్లగా దీనంగా నుంచుంది.

"రావూ?"

ఎవరో వొస్తున్న చప్పుడు.

"పోనీలే. వెడతాను."

నవ్వుతో నీళ్ళలోకి దూకి మాయమయింది. నేను నీళ్ళలో చలనము లేకుండా తేలే చందమామను చూచి ఆశ్చర్యపడుతున్నాను.

మళ్ళా పల్లె ఎట్లా చేరుకున్నానో తెలీదు. ఒకటే ధ్యాస- శారదమ్మ శవాన్ని చూడాలని. ఒక్కసారి ఆమె చేతిని తాకాలని-మూసుకున్న ఆ కళ్ళని-బిగుసుకున్న ఆ రొమ్ముల్ని-చూడాలని సరాసరి ఆ యింటి దగ్గిరికి పోయినాను. ఇంకా బాగా తెల్లవారలేదు. మునసబు ఇంకా ఉంటాడా, అంత పని చేసి-తలుపు కొట్టాను. తీసేవుంది. గుండెలు కొట్టుకుంటో లోపల అడుగులో అడుగు పెట్టాను. చీకటి - మెల్లిగా వెలుగులో మంచం దగ్గిరికి అడుగువేస్తో వెళ్ళాను. ఎక్కడ రక్తంలో అడుగుపడుతుందో-మంచంమీద -ఏ మిటది? తెల్లగా పడివుంది. అదే చీరె-అదే స్నో వాసన-ఆ దెయ్యమే వచ్చిందా? శవమా? మెల్లిగా చేతిమీద చెయ్యి వేశాను. చప్పున పట్టుకుని కళ్ళు తెరిచి చూసింది. "రా పడుకో" అంటోంది.

నేను కెవ్వున కేకవేశాను. పక్కమీదినించి దూకింది. నేను వీధిలోకి ఒక్క పరుగు తీశాను. వొచ్చి గుమ్మంలో నుంచుని ఆశ్చర్యంతో చూస్తోంది. పదినిముషాలు పట్టింది నాకు; బతికివున్న శారదమ్మేనని నమ్మడానికి. లోపలికి పోయి కావలించుకుంటే ఆనందంలో మధ్య మధ్య భయం....

కథంతా చెప్పాను.

"అన్నా! చచ్చిపోయి ఉందువుకదా! అది ఎవత్తో - ఎందుకు పిశాచమయిందో! ఏ కోర్కెలు దానికి తీరలేదో! మన సంగతి యెట్లా కనిపెట్టిందో! నేను చచ్చినా, నీకు అపకారం తలచగలనా?" అంది

తెల్లార కట్ట జరిగింది కల ఏమో అనుకున్నాను. కాని మధ్యాహ్నం మా వూళ్లో బండి శేషన్న కనపడి-

"ఏమిటి వెంకన్నా," తెల్లారకట్ట ఆ వొంతెనమీద కూచుని ఎవరో ఆడమనిషి నీతో మాట్లాడుతోంది? ఎవ రేమిటి?" అని అడిగాడు

ఏమంటారు?

★

హరిజన విద్యార్థి

నేను హరిజన విద్యార్థిని; నాకొక్క సీటు దయ చేయండి, అన్నాడు ఒక ముక్కుపోగు అబ్బాయి. అనగానే,

'హరిజన విద్యార్థివైతే నాకేం?' అనాలనిపించింది, గాని ఆ తెలుగు వాక్యం అతనికి అర్థం కాదనిపించింది.

హరిజనుణ్ణీ అనేమాట Pass word అయింది ఆ మాట అనగానే వెంటనే లేచి కావిలించుకోవాలి, ఆ మాట అన్న మనిషిని. తరవాత గంగాళంలో నీళ్ళుతోడించి ఇద్దరమూ కలిసి పోసుకోవాలి. లేకపోతే క్రిష్ణకు వెళ్ళాలి. తరవాత విస్తళ్ళు తాకుతూ భోజనం చెయ్యాలి. ఒకటే గ్లాసులోంచి తాగాలి. కూతురు వుంటే వివాహమాడి మా కులగోత్రాలను ఫలితం చేస్తాడేమో కనుక్కోవాలి. ఉద్యోగాలు, స్కాలర్‌షిప్పులు, సీట్లు, ప్రమోషన్లు, అన్ని తలుపులూ "హరిజనుణ్ణి" అనేమాటతో విడిపోతాయి. అన్నీ ఆహ్వానాలే. హరిజనుణ్ణి అనడమూ, గొప్పగా హరిజనుడివా, రా, నాయనా, అని కావిలించు కోవడమూ.

నాకుమాత్రము కంటకంగా ఉంది. హరిజనుడు అనే పదము పుట్టకపూర్వము యిరవైఏళ్ళ క్రిందనించి చివరకు కూడా ఎవరినీ "నీకులం ఏమిటి?" అని అడగని నన్ను హరిజనద్వేషిక్రింద కట్టేవారుండరని నమ్మకం. ఈ హరిజనోద్ధారకులు అందరూ ఇదివరకు నాబోటి వారిని వెలివేసేవారే! ఈనాడు హరిజనులతో భోజనం చేస్తారు గనుక వెలిలేదు.

నేను పూర్వం మాలవాళ్ళతో భోజనం చేశాను. గనుక నాకు మాత్రం వెలి ఇంకా పోలేదు.

పోయిన సంవత్సరం ఒక కుర్రాడు చాలాకాలం బడి ఎగకొట్టాడు.

'ఎందుకు రాలేదు?' అన్నాను.

అతను కారణం చెప్పడం యిట్టా ప్రారంభించాడు.

'నేను హరిజన విద్యార్థి నండి—'

'హరిజన విద్యార్థివా? నాకు తెలినే తెలిదే. ఇన్నాళ్ళూ ఆసంగతి తెలిక నిన్ను దగ్గరికి రానిచ్చానే? ఇంక దూరంగావుండు' అన్నాను.

'ఇంకా చాలామంది ఉన్నారండి'

'ఉంటేనేం? వాళ్ళను కులం అడగనూ అడగను, వాళ్లు చెప్పనూ చెప్పరు. నువ్వు చెప్పావుగా, తెలిసి ఇంక నిన్నెట్టా రానిస్తాను?' అన్నాను.

ఈ హరిజన విద్యార్థి ఏమంటాడంటే, తను హరిజనుడు గనుక తక్కిన వాళ్ళని తోసేసి తనకి సీటు ఇమ్మంటాడు. న్యాయమేమిటా అని ఆలోచించాను.

'హరిజనుడవైతే నేం?'

అని తరచి అడిగితే,

'బీదవాణ్ణి గనక' అని తేలుతుంది.

బీదబ్రాహ్మడే ఉన్నాడనుకోండి.

ఎవరికిగాని ఈ 'సీట్' ఎందుకు?

డబ్బుకి, డబ్బు సుఖానికి, పోనీ జ్ఞానానికి.

ఈ యిద్దరిలో ఎవరికి డబ్బుగాని, జ్ఞానంగాని, సుఖంగాని ఎక్కువ అవసరం?

'మీ తండ్రి ఏం చేసేవాడు' అడిగితే చాలామంది హరిజనులు 'కూలి' అనిగాని 'చెప్పులు కుట్టటం' అని గాని చెపుతారు.

నెలకి ఏ పదిరూపాయలో ఆదాయం ఉండవచ్చు.

బ్రాహ్మణ్ణి అడిగితే 'పౌరహితుడో, గుమాస్తో, భూస్వామో' అని అంటాడు.

సుఖానికి, జ్ఞానానికి అలవాటు పడ్డవాడు బ్రాహ్మడు-కష్టానికి బీదరికానికి అలవాటుపడ్డవాడు హరిజనుడు.

బీదవాళ్ళు—'అయ్యో ఎంత బీదవాడు' అంటారు.

కాని ఎప్పుడూ బీదవాడు, బీదరికం బాధనెరగడు. మంచి దినాలు చూచిన దరిద్రుడికి వుండేబాధ బీదవాడికేమీ వుండదు.

పుట్టినప్పటిణ్ణించి మురికిలో, ఆకలిలో, చిరిగిన గుడ్డలలో పెరిగి, ఎండకి, చలికి అలవాటుపడ్డ వాడి పేదరిక మొకకష్టమా? బాలుడుగా వుండేప్పుడు తండ్రి సంపాయించగా, శుచిఐన భోజనమూ, పరుపులూ, యిల్లూ, శాలువాలూ, అలవాటు పడ్డవాడు, బీదరికానికి ఓర్వడం కష్టం. ఆ హరిజనుడి తృప్తిగాని, ఆరోగ్యంగాని, ఓర్పుగాని యీ కులం గొప్ప వాడికి వున్నాయా? ఈ సీటూ యీ వుద్యోగమూ లేకపోతే, తన గుడిశెలో కూనిరాగాలుతీస్తో, గంజితాగి బలిసే శక్తి వుంది ఆ హరిజనుడికి. ఆ పది హేనురూపాయలు లేకపోతే ఆత్మ నమ్ముకుని బతకాలి యీ బ్రాహ్మడు. లేకపోతే ప్రాణత్యాగం చెయ్యాలి.

'నేను హరిజనుణ్ణి' అనడంలో రాజకీయ కారణాలు, సాంఘిక కారణాలు ఉంటే ఉండవచ్చు. కాని న్యాయం మాత్రం గొప్ప దశనించి పడిపోయిన ఆ జాతే బాధపడే జాతి- కనికరింపబడవలసిన జాతి. ఒక ధనంలోనే కాదు. రాజసౌఖ్యాలకి ఆలోచనలకి సాహసాలకి అలవాటుపడ్డ వాళ్ళ కన్నబిడ్డని బీదతనానికి — క్షుద్రజారత్వానికి, స్వల్ప స్వల్ప ఆలోచనలకి అలవాటైన యింట పెంచితే బాధతొప్పదు. ఆ రక్తానికి తగిన పరిస్థితులుండాలి. పులిపిల్లని పసితనము నించి బోనులో పెంచితేమాత్రం దూకడానికి స్థలంకోసం బాధపడడం మానుతుందా?

తరాలనించి దార్రిదంలో వున్న వాళ్ళబాధ తలచుకొని పద్యాలూ, వ్యాసాలూ వ్రాస్తారు. పత్రికలనిండా అవే!

కాని సమస్త ఐశ్వర్యాలు అనుభవించిన జాతులపతనం—వాళ్ళ బాధని గురించి ఎవరూ వ్రాయరే! రాజ్యాలేలిన వాళ్ళు అడుక్కొంటున్నారు.

జ్ఞానతేజస్సుతో వెలిగినవాళ్ళు విద్యకై యాచన చేస్తున్నారు—వీళ్ళబాధని ప్రకటించరేం?

హరిజనుడి గతి తలుచుకొని ఉపన్యాసాల్లో, పద్యాల్లో, కారే కన్నీళ్ళన్నీ ఈ క్రొత్తప్రచారం వచ్చిందాకా ఎక్కడ దాక్కున్నాయి?

మా పూర్వీకులు దర్రిదులు గనక నాకు 'సీటు' కావాలని ఒకరు అడగ్గాలేనిది, నా పూర్వీకులు ఈదేశాన్నంతా, ఆధ్యాత్మకజ్ఞానంతో నింపారు. ధనాన్ని తృణప్రాయంగా త్యజించారు. శరీరాన్ని తపింపచేసి, శుష్కించి, ప్రజా సేవచేశారు. నాకొక్క 'సీటు' యిమ్మనకూడదూ!

ప్రపంచం చూసినకొద్దీ, మనుషులందరూ ఒకటేనన్నమాట అబద్ధంగా కనపడుతోంది. మృగాలన్నీ వొకటే. మనుష్యులూ మృగాలూ వొకటే, అని అంటే ఎంత వాస్తవంగా వుంటుందో ఇదీ అట్లానే వుంటుంది.

'అయ్యో దున్నపోతు వానలో తడుస్తోంది పడక గదిలో కట్టివెయ్యరా!'

'పంది బురదలో పొల్లుతోంది శుభ్రంగా స్తానం చేయించరా!'

'ఆ చిలక అట్టా ఎగురుతుందే? పడిపోతుంది పంజరంలో పెట్టరా' అన్నట్టవుతుంది మన తెలివి.

లోకమంతా నన్ను 'ఛీ ! మాలకూడు తిన్నాడు' అన్న కాలంలో యీ హరిజనోద్ధారక యోధులందరూ 'ఛీ, ఛీ తిన్నాడా ?' అన్నవారే! అప్పుడు మాలవాళ్ళమీదా, వాళ్ళని తాకినవాళ్ళమీద వుమ్మేసే రోజులవి.

ఇప్పుడు వాళ్ళనే పూలదండలువేసి గౌరవించే రోజులొచ్చాయి. ప్రపంచం మెచ్చుకుంటోందని తెలీగానే, వూరికే ఒకరినొకరు తోసుకుని, స్త్రీ పురుషులు పత్రికల్లోకి హరిజనోద్ధారకులకింద బొమ్మలూ పేర్లు ప్రకటించుకున్నారు.

పదేళ్ళకింద వారందరూ బతికేవున్నారు. అప్పుడూ యింకో రూపంలో యింకోపేరుతో యీ వుద్యమం వుండనే వుంది. ఏమైనారు వీళ్ళందరు ?

ఇతరుల దార్రిదంలో కష్టాలలో సానుభూతిచూపే హృదయం.... ఎప్పుడూ చూపుతుంది. ఆ సానుభూతి fashion అయ్యేవరకు ఆగదు.

"హరిజన నిధికి చందాకి వచ్చింది ఒకామె నాదగ్గరికి."

"మీరు అతనికన్న హీనస్థితిలో వున్నారు. ముందు మిమ్మల్ని మీరు వుద్ధరించుకోండి." అన్నాను.

"మీరు" అంటే ఎవరండోయ్ ?

"అంటే స్త్రీలు"

"మాకేం?"

"మీరందరూ అంటరానివారే !"

"ఏం ?"

"బహిరంగంగా మొగవారు తాకకూడదుగా !

ఒక్క గాజులవాళ్ళూ మంగలవాళ్ళుతప్ప.

అంతేకాదు. మీలో చూడరానివాళ్ళు ఉన్నారు. హరిజనులకన్న అధమస్థితి మీది."

"చూడరాని వాళ్ళెవరు ?"

"గోషావాళ్ళు"

"కాని అంత బీదవాళ్ళం కాదుగా !"

"నాకేం ? అందరూ యాచకులే, మొగుళ్ళ దగ్గర."

"ఆస్తివున్న స్త్రీ లెందరు ? ఎందరు బైటపడి కానీ సంపాదించ గలరు ?"

"మీ బట్ట మీదికాదు. మీ తిండి మీదికాదు" అన్నాను.

ఆమె వెళ్ళింది కోపంతో.

ఇంకా స్త్రీల వుద్యమంలో పనిచెయ్యడం కొంతవరకే fashion అయింది- మీటింగులూ కాన్ఫరెన్సులూ—కనక అంతవరకే పనిచేస్తారు వివేకవంతులందరూ. పూలదండలూ- అచ్చులో పేర్లూ—అదృష్టముండే బొమ్మలూ !

★

హత్య విచారణ

మూడివిజన్ పోలీసువాళ్ళందరమూ కిందనించి పైదాకా సర్వ మందు నిద్రపోతున్న ట్లున్నామని సూపరెంటునించి గూటింపులు తీవ్రంగా వొచ్చినరోజే "టోలుగేటు" పక్కన కొత్తమొండెమూ, గాడిబావిదగ్గిర తలా దొరికాయి. యింక యీకేసన్నా శ్రద్ధవహించి ఆచోకీ తియ్యకపోతే, "సస్పెన్షన్" దాకా వొస్తుందని మూడురోజులు నిద్రాహారాలు లేకుండా

తిరిగి దోషుల్ని గుర్తించాను; కాని వాళ్ళు నలుగురూ మాయమైనారు. ప్రచ్ఛన్న స్వరూపంలో వాళ్ళ జాడలు పసిపడుతో పల్నాటిసీమను పడ్డాను. వేళకు తిండిలేక, బళ్ళల్లోనూ, బస్సుల్లోనూ కునికిపాట్లుతప్ప నిద్రలేక, నా పాత స్నేహితుడు చలిజ్వరం మళ్ళీ కొంచెంగా పలకరించగా, చివరికి వాళ్ళ నందుకున్నాను. యింక వలవేసి వాళ్ళని పట్టాలి. పూర్తిగా అలిసిపోయినాను. విసుకు పుట్టింది. బతుకంటే ధైర్యం చచ్చింది. నా ఆరుగురుపిల్లలూ భార్యా తిండిలేక గిలగిలలాడడమూ, అందులో నలుగురు ఆడపిల్లలూ ఐదేసివేలు అర్పించమని కాళీ అవతారాల్లాగ నా గుండెలమీద కూచోడమూ, వీటివల్ల పస్తాయించాను గాని, లేకపోతే ఆ క్షణాన వెధవనౌకరీకి ఒక్క పెద్ద సలాము చెప్పి, మా పూర్వుల యాయవారం చెంబు నాశ్రయించి వుందును. నౌకరీల్లోకల్లా నీచమైన నౌకరీ పోలీసునౌకరీ.

రాత్రులు వూరివెలపల అడివిలో నాకు కావలసిన పెద్దమనుషులు నలుగురూ చేర్తారని తెలిసి, యీలవేస్తే అందేట్టు జవాన్లని దాక్కోమని చెప్పి, నేను గొంగడీ కప్పుకుని బైలుదేరాను. ఆ చలికాలపు సాయింత్రం, గుడిశవెనకనించి చింతతోపులో యెర్రగా కాలుతోంది పడమటిమూల. నే ననుకున్నట్టే తలుపు బిగించివుంది; దొంగదగ్గు దగ్గుతో వొణుకుతో రేగి పొదకింద మఠం వేశాను. ఆకాశ్త వెలుతురూ మాయమయింది; చింతల్లోంచి పురుగులు కీచుమంటున్నాయి. గబ్బిలాలుగావును నల్లగా నలుపులో రెక్కలు కొట్టుకుంటో భూతాల్లాగు లేచిపోతున్నాయి. అక్కడక్కడ జరజరమని యెండుటాకులమీద అనుమానంగా పాకుతున్నాయి యేవో. యీల నోట్లో పెడితే పదిమంది యెములవంటి జవాన్లు వస్తారనే ధైర్యమే లేకపోతే, వాళ్లు నా పిరికితనానికి నవ్వుతారనే భయమే లేకపోతే, వెంటనే పరుగెత్తుదును భయంకరమైన ఆ చోటునించి. దూరంనించే పాట పాడుకొంటో నెత్తిన కడవ పెట్టుకుని ఒకామె వొచ్చింది. ఆ పాట వింటేనే నాకు భయంతో వొళ్ళు వొణికింది. చింతల చీకట్లో,

ఆకాశపు సంధ్య ఎరుపుల్లో, హత్యల రక్తంలో, క్రూరుల ముద్దుల్లో, నరబలుల పాపంలో నానింది ఆ గొంతు. కాని ఆ భయంలోనించి ఆనందం కలుగుతోంది. ఆ కంఠస్వరపులోతు. ఆ మాటల పటుత్వం, ధీరత్వం, నల్లని స్త్రీ నల్లనిచీర కట్టుకుని చింతనీడల చీకట్లో నుంచుని, ఆగి, నావంక తిరిగింది.

"యెవ్వరు ?"

యెంత ధైర్యం, పొగరుబోతుతనం ! మూలిగాను. దగ్గాను.

"యెవరు తాతా నువ్వు?"

"నేను తాతను కాను."

నవ్వింది యేం ధైర్యం ? ఆ గుడిశే నాదై, ఆ రేగిచెట్టుకింద చీకట్లో యెవరో దగ్గితే, కడవ పారేసి వెనక్కి విరుచుకుపడుదును నేనైతే.

"అంతా మోసమే !"

కనిపెట్టిందా యేమిటి ?

"జబ్బుగా వుంది."

"యేవూరు ?"

బొంకాను.

"యెవరు ?"

బొంకాను.

"యెక్కడికి వెడతావు ?"

"యెక్కడికేముంది, యింత ప్రపంచంలో."

"యిక్కడికే నన్నమాట !"

కనిపెట్టిందా ? బెదిరింపా ?

"చలి, చలి."

పళ్ళు పటపట మనిపించాను. కడవ దింపి తడిక వూడతీసి, దీపం వెలిగించింది.

"అక్కడే వుండు పిలిచిందాకా."

కడవలోంచి కల్లుకంపు కొడుతోంది గదిలో సద్దుతోంది.

"రా, తాతా."

"తాతని కానంటే !"

"రా, పడుచూ"

పకపకా నవ్వింది. చుట్టూ చింతలూ, నేపాళాలూ, చిటిరేగి పొదలూ, గుడ్లగూబలూ నవ్వాయి. గుడిశె నాలుగుపక్కలా చూశాను. ఒకమూల పొయ్యీ, తాళ్ళూ, నాలుగు గోనెలూ, గొంగళ్ళూ, ఒక పెద్ద పెట్టీ, మూడు కుండలూ-అంతే. యేమీ అనుమానాస్పదంగా లేదు. నన్నామె కళ్ళు పరీక్షించడం, 'ఫీ'లై, నే నామెవొంక తిరిగి చూశాను. ముప్పైయేళ్ళుంటాయి. వక్షము చాలా యెత్తు. అంతయెత్తు. బలుపూ, బిగుపూ, ఐన రొమ్ముని నేనెప్పుడూ చూడలేదు. నడుము సన్నము. ఆమెనీ, ఆ గంభ్ర మొహాన్నీ, ఆగట్టి పెదవుల్నీ, మొహంమీదపడే జుట్టులో కనపడని కళ్ళనీ, ఆ వొంటి రంగుని చూస్తే, రాతిలో చెక్కిన విగ్రహం ప్రాణం ధరించి కదులుతోందనిపిస్తుంది. జుట్టులోనించి కళ్ళు కనపడకపోయినా చూపులు మాత్రంసూటిగా వాడిగా గుచ్చుకుంటాయి. ఆ భుజాల యెత్తూ, తొడల జవజవా,ఆ కంఠం గుంభ్రదతనమూ,ఆ వెంట్రుకల బిరుసూ,చూస్తే, పురాతనపు రాక్షసాంనగల ఆకర్షణ యిట్లా వుండేదేమో అనిపించింది. చప్పున నా కళ్ళనించి తిరిగి, పొయి వెలిగించి, దీపం గుమ్మం అవతలగా బైటపడుతో నా వంక చూసి, చిరునవ్వుతో 'పురుగులు' అంది, బైటదీపం లోపల కొత్త వాడున్నాడని తెలిపేందుకని నాకేం తెలుసు ?

పొయ్యిమంటలు గంతులేస్తున్నాయి. వాటికి తాళమేస్తో చీకట్లు గోడలమీద నాట్యమాడుతున్నాయి. బొద్దింకలు చెదిరి పరుగెత్తుతున్నాయి. బూజు కళ్ళమీదకి వేళ్ళాడుతోంది.

'తాతా, గంజి తాగుతావా ?' అంది బియ్యం కడుగుతో.

నవ్వుతోందా ?

'తాగను మరి ! సాయింత్రం నించి ఆకలిగా వుంది. పొద్దున్న ఆ కోమటి తల్లి పోసింది యింత చద్ది అంబలి అంతే.'

పొయ్యిమీద బియ్యంవేసి,

'యిప్పుడే వొస్తా కూచో' అని, చెంబూ నీళ్ళూ పట్టుకుని వెళ్ళింది. పొయి యెదురుగా కూచున్నాను. వొస్తారా వాళ్ళు? నే నున్నానని భయపడి వెనక్కి పోతారా ? యీ ఆడమనిషి వుంటుందనుకోలేదు; వాళ్ళే రావడం, యీలవేసి పట్టించడం అనుకున్నాను. కానీ !

పావుగంటలో వొచ్చింది. తలలో తెల్లని పూలేవో పెట్టింది. వాటి వాసనతో గుడిశ నిండింది. నల్లని బూజుపట్టిన మూకుడు పెట్టి దాంట్లోనే గంజిపోస్తోంది. మనసు పట్టలేక పోయినాను. పుట్టింది బ్రాహ్మణ పుట్టుక!

'అది కడుగుదూ !'

పక్కున నవ్వింది.

'అలవాటు లేదు గావున !' అని,

కడిగింది. యెంత ఆచారాలు వొదిలినా విస్తరి చుట్టూ నీళ్ళు చుట్టడం మానలేదు. చెయ్యన్నా కడుక్కోకుండా ఆ మూకుడులో మెతుకులు ఏరదామంటే. చెయ్యి సాగదు. కాని వొణికానా, సందేహించానా, యీ శ్రమంతా వృధే ! ముక్కు మూసుకుని, మూకుడెత్తి ఔషధం మల్లే తాగాను.

'యేం తాతా, మాయ కోమటిదాని వుత్త అంబలే రుచిగా వున్నట్టుందే !'

నవ్వింది.

'యిది వేడిగా అన్నా వుంది.'

'మూతి కాలుస్తుంది· జాగ్రత్త. యింకొంచెం తాగుతావా ?'

'వొద్దు.'

కుండెడు గంజీ అవలీలగా లోపల పోసేసుకుంది.

'యీవాళ. పిట్టలు దొరకలేదు.'

'యెట్లా దొరుకుతాయి ?'

పైన చూపింది. గాండీవమంటిది విల్లుబద్ద వుంది.

'నన్ను తినాలని మృగమేదన్నా అప్పుడప్పుడీ గుడిశలో దూరుతుంది. నేను దాన్నే కోసుకుతింటాను.'

ఆ బెదిరింపుతో హడిలిపోయినాను.

నేను గుడిశ బైటికి పోయి చుట్టూ చూశాను. నా గుండె కొట్టుకుంటోంది. చప్పున అట్టా చీకట్లోకి పరిగెత్తుకుపోతే తోకజాడించి యీ గుడిశలో పడుకుని బైటికి రాగలనా ? కాని దోవ తెలీదు, యెక్కడికి పోను ? జవాన్లు వొచ్చి కాచుకుని వున్నారా? కాని వాళ్ళ సహాయం అడుగుతానా? ఆడదానికి దడిసి పరిగెత్తి. యింక గౌరవం వుంటుందా? దైవాన్ని నమ్మి, నా ఉద్యోగాన్ని తిట్టుకుంటో కూచున్నాను. నా పక్కన వొచ్చి అది కూచుంది.

'తాతా, చుట్ట కాలుస్తావా ?'

తాత గానంటే యే మిస్తుందో ?

'అలవాటు లేదు.'

'పొడుం ?'

'లేదు.'

'బీడి ?'

'ఊహూఁ.'

'తాంబూలం అలవా టనుకుంటా.'

నవ్వింది.

'నువ్వు వొక్కత్తెవూ వూరి బైట యిట్లా వొంటరిగా కాపర మున్నా వేం ?'

'వూళ్ళో కుక్కల్ని చూస్తే నా కిష్టంలేదు.'

'కుక్కలూ !'

'రెండు కాళ్ళ కుక్కలు.'

'యెందుకా కోపం ?'

'కుక్కలు గనక.'

'నీకు పెళ్ళికాలా ?'

'అయింది.'

'ఏ డీ?'

'ఆకలేసి, తినేశాను.'

'తరవాత యేం తింటున్నావు ?'

'దోవపొయ్యేవాళ్ళని.'

నవ్వింది.

'నీకు పెళ్ళయిందా, తాతా !'

దగ్గిరిగా జరిగింది.

'పెళ్ళే నాకు !'

'కాలేదా ?'

'లేచి పోయింది.'

'ఐతే, యెట్లా, తాతా !'

'పిల్ల నిప్పిస్తావో.'

'పిల్లెందుకు నీకు ? నాయీడుదాన్ని కట్టుకో.'

'వుందా ?'

'వెతకడ మెందుకు ? నే నున్నానుగా ?'

'నువ్వే !'

'యేం ? నేను బావుండలా ?'

దగ్గిరిగా అనుకుని కూచుని, ఒక చెయ్యి నా మెడమీద, ఒక చెయ్యి నా వొళ్ళో జారనిచ్చింది.

'యీ అడివంతా మన రాజ్యం. నీకు రోజూ గంజి కాచి పెట్టి, యీ కడవలోది.... అబ్బో, తాతవు కావే ?' అని,

చప్పున దూరంగా జరిగింది. ఆమె స్పర్శతో నా వొళ్ళు పులకరించింది. మళ్ళా వొచ్చి యెదురుగా కూచుంది. పమిట నేలమీదికిజారింది, రెవిక పక్కలకి తొలిగింది. కళ్ళు తిప్పలేక, బలవంతంగా చూపుల్ని పైకి లాగుతో బాధపడుతున్న నా కళ్ళకేసి చూస్తో చంపల కింద చేతులేసుకుని కూచుంది. ప్రయత్నంతో నేను నా భార్యనీ, చిన్నమ్మాయి ముద్దుమాటల్నీ మా సూపరెంటు ముఖాన్నీ జ్ఞాపకం తెచ్చుకుంటూన్నాను, లేచి.

'పడుకుందాం రా. తాతా, పొద్దుపోయింది' అంది.

గుడిశలో మూల గొంగళీ నా కిచ్చింది. తడికదగ్గిరిగా తను పరుచుకొంది.

'యిటు వేపు దొల్లకేం, అడదాన్ని చేసి, నీ సంగతి నాకు తెలుసు'

నేను మాట్లాడలేదు. నా కాశ్చర్యం యెక్కువౌతోంది. నిద్ర మాత్రం పోకూడదు. కళ్ళు మూశాను. మళ్ళీ యెక్కడో కళ్ళు తెరవడం. పడుకున్నాను యెంతోసేపు చీకట్లో చూస్తో. అప్రయత్నంగా కునుకు పట్టింది గావును. మెల్లిగా చెయ్యి నా గొంగడీ కిందికి దూరడం నన్ను లేపింది. చప్పున చెయ్యిపట్టుకున్నాను.

'నేనే తాతా.'

'ఐతే, యేమిటిది ?' అని బిగ్గరగా కేకేశాను.

'అమ్మా, తాతవుకాదే. చెయ్యి విరిచేశావు.'

నా పక్కన పడుకుని దగ్గిరిగా జరిగింది. నాపైన బలువుగా ఒక కాలూ చెయ్యీ వేసిం ది.

'తాతా, నన్ను పెళ్ళాడరాదూ?'

నవ్వింది, ఆ నవ్వు నా నరాల్ని లాగుతోంది.

'సరే, రే పొద్దున్న కద!'

'కాదు, యిప్పుడే. అందాకా వుండగలనా ?'

యెందు కాచెయ్యిని మళ్ళీ గొంగడీ కిందికి పోనిస్తోంది ? ఆమె పెదిమలు నా పెదిమల్ని నొక్కుతున్నాయి. జవాబు చెప్పడానికి వీల్లే కుండా నా పైకి బాగా వంగి ఒక చేత్తో చేతిమీదిగా మెడకిందికి పట్టుకుని, బలమంతా నా మీద ఆనించి రెండో చేత్తో గొంగట్లో వెతుకుతోంది. ఆమె జుట్టు నా మొహాన్ని కప్పింది. ఆ అడవి పువ్వులు ఘుమ్మున్నాయి. కల్లుతో నిండిన శ్వాశ నా మొహాన్ని ముక్కుల్ని కప్పేసింది. ఆమెని కావలించుకోడానికి నా చెయ్యి పైకి లాక్కోపోయినాను. కాని గట్టిగా రొమ్ముతో అదుముతో రానీలేదు. బావుంది, యెంతో సౌఖ్యంగా వుంది. కదలకుండా పడుకున్నాను. కాని ఆమె చెయ్యి, మెల్లిగా పాములాగు

జరుగుతోంది. వెతుకుతోంది. జొరబడుతోంది. నా వళ్లు ఝుల్లు ఝుల్లు మని ఆమె వేళ్ళకింద వొణుకుతోంది. కాని మొగాణ్ణి. స్వేచ్ఛ లేకుండా ఆమె చేతులమధ్య చిక్కి....

'నిన్ను చూడగానే, నీ దొంగదగ్గుని, నీ పెద్ద ఛాతీని, నీ పెద్ద మీసాల్ని, నీ మాయ వొణుకుని....నాకు నీ మీద యెంత మనసు కలిగింది ! యింక వెళ్ళవొద్దు. ఒంటరిదాన్ని యీ కారడివిలో! పగలూ రాత్రీ యెప్పుడూ యిట్లా—'

యింక వినరాని మాటలు, నా రక్తం పొంగించే మాటలు. చెవులు మూసుకోవా లనుకుంటో చెవులు విప్పి వినే ఆ మాటలు, మొగవాడి అహంభావాన్ని హెచ్చించే మాటలు, జన్మ సార్థకమయిం దనుకునే మాటలు ముద్దుగా రహస్యంగా మాట్లాడింది. కాని ఆ చెయ్యి— తీసేస్తోంది. వొదిలించుకుంటోంది. యేమిటా చల్లగా ? నా గుండెలు కొట్టుకోడం ఆగాయి. బాబోయి నా రివాల్వరు లాగేసింది! చప్పున నా బలమంతటి తోనూ తిరగబడ్డాను. కలియబడ్డాను. వొదులుతున్న చేతుల్ని పట్టుకున్నాను. దాని బుజాలు పట్టుకుని వొంచాను. కాని పాములాగు, చుంచు లాగు, నున్నగా జారింది, తప్పించుకుంది. దాంట్లో గుళ్లున్నాయి. పేలితే! నా మీదే పేలితే! వెతికి ఒక చెయ్యి పట్టుకున్నాను. యింక మల్ల యుద్ధ మయింది. యెట్లాగైతేనేం ఆమెని కిందచేసి నేను పైన కూచున్నాను. చేతు లందనీదు. కోపమొచ్చి కొట్టాను. కొరికింది. యిద్దరి శ్వాసలూ, గుడిశలో ఆ తోపు నిశ్శబ్దంలో గంభీరంగా వినపడుతున్నాయి. యెంత సేపు పెనుగు లాడామో! టుపాకి పేలితే యెంత సేపు! దొంగముండ ! గొంతు నొక్కాను. చంపెయ్యాలనే ! మొగాణ్ణి ! దీన్ని గెలవలేనూ ! యెంత బలముంటేనేం ? ఆడది గెలవగలదా ? చప్పున పట్టు వొదిలింది. చేతులూ మెడా వేళాడేసింది. చచ్చిందా ! మూర్ఛా ! ముందు రివాల్వరేదీ ! మీద కూచుని చేతులు వెతికాను. లేదు. రెవిక విప్పి వెతికాను. యేదీ ! కోపంతో

రెె పూడతీసి పారేశాను. లేదు. నేను చేస్తున్నపని చూసి, కొంచెం కాలం ందటి సంగతి జ్ఞాపకం వొచ్చి నవ్వొచ్చింది. గుండెలమీద చెయ్యేశాను. కొట్టుకుంటున్నాయి. స్పర్శ నా సుఖంతో చెయ్యి అక్కడే ఆగింది. చ్చగా ఆ గట్టిచర్మం! కావిలించుకుంటే. కాని రివాల్వరు. ఒక్క పాపు పూపింది. కింద పడ్డాను. చప్పున లేచింది. దూరంగా వెళ్ళి క్కన గుడిశ మూరుమోగేట్టు నవ్వింది.

చప్పున దూకాను. పెద్ద కొయ్యతో నా తలమీద దెబ్బపడ్డది.

'యీసారి దొంగల్ని పట్టుకోడానికి వచ్చినప్పుడు రివాల్వరు సరిగా చుకో. వేసింది తాతవేషం, మాట్లాడేది బ్రాహ్మణమాట!'

చప్పున యీలతీసి పూదాను. తలమీద యింకోదెబ్బ పడ్డది. కింద డ్డాను....

ఆస్పత్రిలో కళ్లు తెరిచాను.

'యేా మయింది?'

'యెవరూ?'

'అదీ!'

'యేదీ?'

'ఆ మనిషి'

'యేవరూ లేరే!'

'ఆ గుడిశలో యేం దొరకలా?'

'ఒక చీరా, రెవికా.'

★

ఆద్మీ ఫిల్మూ - ఆంధ్రదేశమూ

"ఆద్మీ చూశారా?"

అన్నారు రామశాస్త్రిగారు. అప్పటికింకా ఆయన పేరూ, పూరూ ఏమీ తెలియవు. నే నెరిగిన రామశాస్త్రులకంటె నా ఆత్మ సన్నిహితులా కారనే తెలీదు.

"ఎవరది?"

"ప్రభాత్"

"శాంతారాం నాకు నచ్చే ఫిల్ము తియ్యలేడని నమ్మకం చాలా కాలం కిందనే కుదిరింది నాకు. శాంతా ఆప్టే వుందా?"

"హుబ్లికర్"

"ఏదోవొక శాంత" అన్నాను సినికల్‌గా.

"ఈ ఫిల్ము చూడండి. నేను పధ్నాలుగుసార్లు చూశాను. మళ్ళీ చూడాలని బెజవాడ వెడుతున్నాను. మీరూ చూడండి."

చూడడం పడదని తెలిసే 'ఊ' అన్నాను.

"ఏమిటి ఆ ఫిల్ములో గొప్ప ?" అన్నాడు అన్నీ తెలుసుకోవాలని ఆత్రుతపడే శిరోమణి.

ఆంధ్ర డాస్టవిస్కీ శిరోమణి కాదు. ఈయన యింకో శిరోమణి.

"ఆ ఫిల్ములో గొప్పకానిదేమిటో చెప్పలేను."

"కథ యేమిటి ?"

"పోలీసు జవానుకీ వేశ్యకీ జరిగిన ప్రేమగాథ."

వోడ్‌హౌస్ లిటిల్ Bachelorలో పోలీసు జవాను కవిత్వం నేర్చుకునే ప్రయత్నాలమీద తెప్పించిన నవ్వు జ్ఞాపకం వొచ్చింది, పోలీసు జవానుకి ప్రణయం అంటకట్టడం సాహసకార్యమే!

* * *

రుక్మిణీనాథశాస్త్రిగారు (ఇంతపేరు ప్రతిసారీ వ్రాయడం యిబ్బందిగా వుంది.) రాత్రి తొమ్మిదింటికే లేచారు, మాటల్లోంచి.

"సూరీ వాళ్ళు సినీమాకు వెడతారట నా కోసం కాచుకొని వుంటారు."

"ఏ ఫిల్ముకి."

"ఆద్మీకి"

మళ్ళీ ఎదురయ్యిందా నాకు ?

పొద్దున్నే గేటుదగ్గిర్నించే తిట్టుకొంటో వొస్తున్నారు ఆయన.

"రాత్రి ఆయనకు బందరు రచయితలు ఎవరన్నా కనిపించలేదు కదా! లేక ఫిల్ములో దర్బారుసీను చూపారా?" అనుకున్నాను.

"ఆ ఫిల్ము : ఆద్మీట : కిక్కిరిసి వొచ్చారు చూడ్డానికని : బుద్ధి లేదు. న్యూథియేటర్సుని వెక్కిరించి సులభంగా ఖ్యాతి కొట్టెయ్యాలని గంతులేసాడు ఆ శాంతారాముడు" అని ఆగారు.

"—వెక్కిరించా ?"

"ఆ, మరేమిటి ?

ప్రేమకి ఆకులు

ప్రేమకి చెప్పులు

ప్రేమకి నీళ్ళు"

అంటాడు. "ప్రేమనగరికి పోవడానికి టిక్కెట్టుకి డబ్బు లేదట వాడి మొహం !"

నాకు సంతోషం వేసింది. ప్రేమజాడ్యాన్నీ, అంతకన్న ప్రేమ అంటో పలవరించే నా బోటి కథకులకీ కవులకీ చాలా Health giving dose ఆరోగ్యకరమైన మాత్ర అనుకున్నాను.

"చాలా బావుందండీ ; అవసరమేమో ఆ వెక్కిరించడం"

"ఏమో ఆ ఫిల్ములో బావుండలేదు."

"అంతేనా ?"

"అంతేనేమిటి ? అసలుసంగతి వినండి. ఆ ఫిల్ములో తెలుగు పాడారు. అచ్చ ఆంధ్రం, ఆపాట మన-రాశాట్ట. అతనికి వుత్తరం రాస్తున్నానుగా 'ఒక్క పాటరాశి ఫిల్ములో పెట్టి, ఫిల్మునంతా దురదృష్టంతో తగల పెట్టావ"ని !

"అదా మీకోపం ?"

"నా కోపమేమిటి ? నా సరదా ! కథ సగంవరకు తీసికెళ్ళి ఏం చెయ్యాలో తోచక, గుటక కేసి, ఈ అయ్యనీ ఆ అయ్యనీ చెప్పమని ఆశ్రయించి, ఆ ముక్కతో, ఈ ముక్కతో, పూర్తిచేశాడు."

"అందరూ ఏమంటున్నారు ?"

"ఏ అందరు ?"

"మీతో వొచ్చినవాళ్లు"

"వాళ్ళు....అందరికీ .... విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు కూడా వొచ్చారు. ఆయన్నికూడా పట్టుకున్నాను, **Opinion** చెప్పమని"

"ఏమన్నారు ?"

"ఆయనకి ఇష్టంకాక ఏంచేస్తుంది ?"

"ఏం ?"

"ప్రేమ కవుల్ని తిట్టారుగా ?"

రామశాస్త్రిగారుకాని కుటుంబరావుగారుకాని లేక బోయినారే అని దిగులుపడ్డాను. వాళ్ళ లేనిలోటు నేనే తీర్చాలి.

"ఒక మిత్రుడు ఆద్మీఫిల్మ్ పధ్నాలుగుసార్లు చూసి...."

"మూర్ఖుడు. ఆయన ఎవరో చెప్పకండి. అపాయాలు జరగవొచ్చు."

"ఆయన చాలా మంచి అభిరుచులు గలవారు"

"ఆయన ఎందుకు ? ఈరాత్రి మీరు చూడరాదూ ! మీకే తెలుస్తుంది."

తలవూయించాను. చూడడం పడదని తెలిసే.

* * *

బస్సులో వెనకసీటులో చీకట్లో యిద్దరు రసికులు (అసలు అర్ధంలో, కామపరంగా కాదు.) తెల్లారికట్ట చలిలో వొణుకుతో వేడికోసంగావును, మాట్లాడుకొంటున్నారు.

"రాత్రి వుండిపోయినాను, విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి ఉపన్యాసం వుందని విని, నే నెప్పుడూ ఆయన్ని చూడలేదు. ఆయన చాలా కరుకుమనిషి అన్నారు గాని, ఏమీకాదు....నాతో...."

"నేను మళ్ళీ పెళ్ళికి వెళ్ళాను. అసహ్యంగా వుంది."

"చాలా బావుంది. అట్లా అంటారేం ?" అని అనవసరంగా అందుకున్నాడు, బస్సుకి దాహా అందిచ్చే కుర్రవాడు.

ఒకాయన నవ్వాడు.

"అభిప్రాయభేదం." అదే నిన్న ఉపన్యాసంలో విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు అన్నారు. 'మేము ఆద్మీ ఫిల్ముకి వెళ్ళాము. నా పక్కన కొందరు మిత్రులు చాలా అద్భుతంగా వుందని అంటున్నారు. కొందరు ఛీదరించుకుని ఉమ్మేస్తున్నారు. నన్నడిగారు, వీళ్ళూ వాళ్ళూ కూడా. యేం చెప్పను? ఎవరికి కోపం తెప్పించను?' అన్నాను అన్నారు సత్యనారాయణగారు" అంటున్నారు బస్సు సహచరుడు.

సత్యనారాయణగారు కూడా కోపం తెప్పించడానికి జంకారా ? అని అనుమానించాను నేను

* * *

దీపావళి పత్రికలో ఆద్మీని ఘోరంగా విమర్శించారు. కారణాలు తెలియంగా కనపడ్డాయి. హరీన్ చటర్జీ సంగీతం విషయమై, నాతో, సాతో, ఏకీభవించి, శాంతా ఆప్టేనీ, కర్ణాటక సంగీతాన్ని గంగలోకి నెట్టిన రామశాస్త్రీ యీ ఫిల్ముని పధ్నాలుగుసార్లు వూరికే చూస్తారా ? పైపెచ్చు ఆద్మీలో సంగీతం బావుందని మూర్ఛలు పోయారు.

మాస్టర్ కృష్ణా మళ్ళీ జన్మమెత్తికూడా నన్ను సంతోషపెట్టలేదని దృఢవిశ్వాసం నాకు. మరి రామశాస్త్రిని ఎట్లా టోపీవేశాడో! ఎప్పుడో కాని కనపడదేం రామశాస్త్రిగారు అడుగుదామంటే!

ఇన్నిరకాల నిశ్చితాభిప్రాయాలు ఒకే దేశంలో ఎక్కడ దొరుకుతాయి. యిన్నిరకాల డ్రెస్సులు, షోకులు, ఫాషన్లు, అభిరుచులు యీ తెలుగు దేశంలోగాక! జాతీయత అనే పేరుతో ఇంత వెరయిటీని dead **uniformity** కింద మారుస్తారా? ఏ ప్రత్యేకతా వుండకూడదనే ప్రత్యేకత వుంది కదా? ఏది నచ్చితే అది, ఏ దేశంది ఏ కాలంది, ఏ మనిషిది, ఏదైనా అంగీకరిస్తామనే విశాలదృష్టి యింకెవరికి వుంది! ఇంతధిక్కారం, ఈ ప్రమాణ వైరుధ్యం, యింత నిర్లక్ష్యం, నిర్భయత్వం, అనాయకత్వం, అనధికారత్వం—"

* * *

షా, చే, "ఆద్మీని చూశాం" అని చెరో చెయ్యీ పట్టుకున్నారు.

ఎట్లావుంది అని ఆత్రుతతో అడిగాను సౌరీస్‌ని, సౌరిస్ చూస్తే నేను చూసినట్టే.

"చాలా బావుంది. సంగీతంతప్ప"

కొంచెం కుదుటపడ్డది నా గుండె, నేను దీపావళిలో చదివిన విషయాలు ఏకరువు పెట్టాను, వొప్పుకోడం ఇష్టం లేనట్టే ఆలోచించింది.

"అవునులే. నిజమే. కాని శాంతా హుబ్లీకర్‌ని నువ్వుచూసి తీరాలి." అంది.

"ఆ తల్లిని మాత్రం చంపెయ్యాలనిపించింది."

"అంతకన్నా తెలుగులో కథ చెప్పేవాణ్ణి చంపాలి" అంది 'చే'.

"ఆ తల్లి మన సుందరీబాయి. ఆమె వొక్కత్తే క్రిష్ణాకి ఎదురు తిరిగి బాగా పాడింది" అంది షా.

చే, షా. చెరో కొననించీ ప్రపంచాన్ని చూశే వాళ్ళిద్దరూ, ఏ విషయంలోనూ ఏకాభిప్రాయం లేనివాళ్ళు ఆద్మీ బావుందంటున్నారు.

గుంపులు గుంపులుగా నన్ను ప్రేమించే బెజవాడ ప్రజలు ఆద్మీని చూడ్డానికి వెళుతున్నారని విన్నప్పుడే అనుమానపడుతున్నాను, ఆద్మీ చాలా సాధారణ వ్యవహారమై వుండాలని, గాంధీగారి పాప్యులారిటీకూడా, ఆయన గొప్పతనంలో లోపాన్ని సూచిస్తుందని చాలా యేళ్ళు వాదించిన నేను.

"సాయంత్రం మళ్ళీ వెడతాం. నువ్వూరా" అన్నారు వాళ్ళు. సరే నన్నాను. వెళ్ళలేనని తెలిసికూడా.

అయినా శాంతారాం ఎట్లా మంచి ఫిల్ము తీస్తాడు ?

మర్నాడు సాయింత్రం మైదానంలో నేనూ, మిత్రులూ కలిసి ఆద్మీని చాసాము. దీపావళీ, రుక్మిణీ, నా ప్రెజుడిస్, ఒకవేపూ; సౌరిస్ రామశాస్త్రి ఒకవేపూ పెట్టి.

"కుటుంబరావుగారు ఆద్మీని గురించి వ్రాశారు. చూశారా?" అన్నారు కాటేజ్ ఇన్‌డస్ట్రీస్‌గారు.

"లేదు. వ్రాశారా? మరి ఏ తక్కెడలో వేద్దాం!"

"దీపావళిలో"

వేశాం. వేశినా కదలలేదు ముల్లు.

కుటుంబరావుగారు వ్రాసింది చదవాలనిపించింది. సంగీతం రుచిలో ఎంతో యిద్దరమూ భేదించి, ఒకరి అభిరుచులమీద ఒకరం గౌరవం కల వాళ్ళం. నవ్యసాహిత్య పితామహుల విషయమై అభిప్రాయాలు వెలిబుచ్చడానికి మాటలకోసం భాషలు తిరగేశాం.

* * *

వెల్లటూరుగారు యిసికలో గట్టిగా చతికిలపడి, తాను పూనాలో

శాంతారాం పక్కనకూచుని ఆద్మీని చూశిన కథ చెప్పారు. ఆద్మీ, టెక్నిక్ చాలా గొప్పదనీ, రసం తక్కువఅనీ ఆయన అభిప్రాయం.

★ ★ ★

మూడువారాల కల వాస్తవమయింది. రుక్మిణిగార్నీ రామశాస్త్రి గార్నీ కలిపాను ఒకచోట. కాని పేర్లు తెలియజేస్తే ఆద్మీ క్వెశ్చన్‌మీద హత్యలు జరుగుతాయేమోనని జాగ్రత్తగా వూరుకొన్నాను. ఆద్మీ విషయం పైకి రాకముందే స్నేహితులైన, శ్రీ శ్రీ ఒక్కడే కవి, హృదయమున్న కవి, భవిష్యత్తుకు కవి. తక్కిన .... వీళ్ళందరూ ఎంత త్వరగా నశిస్తే, అంత సారస్వత కళ్యాణం జరుగుతుందని ఏకగ్రీవంగా యిద్దరూ తీర్మానాలు జరుపుకున్న తర్వాత రామశాస్త్రిగారు బైటకి వెళ్ళినప్పుడు వెళ్ళబెట్టాను.

"ఈయనేనా పదిహేనుసార్లు చూసింది?"

"ఇంకా అయిదుసార్లు-పైన ఈ మధ్య"

రామశాస్త్రిగారు రాగానే కొత్త మనిషిని చూశినట్టు ఎగాదిగా చూశి 'రుక్మిణి' గారు

"ఆద్మీ ఏం బావుంది?" అన్నారు.

మొదట ఆ ప్రశ్నకు తెల్లబోయి...."మీరేనా రుక్మిణీనాథ శాస్త్రి గారు.... ఆ....చాలా బావుంది. నిశ్చయంగా బావుంది. అమోఘంగా బావుంది. శ్రీశ్రీ కవిత్వంమల్లే బావుంది. వెధవ సమాసాల గణగణాలకి పోకండా చూసింది గట్టిగా సూటిగా చెప్పే బలమైన కవిత్వం లాగుంది."

అని రుక్మిణిగారి వాక్కుని శ్రీశ్రీ మంత్రంతో కట్టేశారు. కాని ఆద్మీ విషయంలో ఆ మంత్రానికి కూడా లోబడదలుచుకోలేదు రుక్మిణీనాథ గారు.

చివరకి in Spite of Admi మన స్నేహం అనశ్వరం, అప్రమేయం, అగాధం, అజేయం అని సమ్మతించుకున్నారు.

★ ★ ★

"అన్నట్టు ఆద్మీ చూశావా?" అన్నాను పద్మావతితో.

"చూశాను. బావుంది. ఆ శాంతాహుబ్లికర్‌ని మీరు చూడండి."

'వారూ' నవ్వుతోంది అప్పుడే.

తలెత్తి చూశాను. 'బుచ్చి' గొణుగుతున్నారు.

"మీ రెపుడూ అంతే...." అంటోంది పద్మావతి

"వాడి మొహం పోలీసువాడూ....ఆ సినిమా....ఆపూటింగూ.... నీకే, బావుండాలి."

అన్నమాటలు అక్కడక్కడ వినిపించాయి.

"ఏం వారూ?"

"ఏం బావుండలేదు. అట్లాంటి చెత్తఫిల్ములన్నీ అమ్మకి బావుంటాయి పెదనాన్నా"

నాకు interest పోయింది.

★ ★ ★

బోన్‌గిరిలో ఆద్మీ అనే తురకమాట వినేటప్పటికి "హైదరాబాదు వెడుతున్నారుగా ఆద్మీ అక్కడవుంటే చూడండి" అన్న రామశాస్త్రిగారి మాటలు జ్ఞాపకం వొచ్చాయి. విచిత్రం. నాతోనే ఆ రైల్లోనే దిగింది హైదరాబాదులో ఆద్మీకూడా. ఇక్కడకూడ ఈ ఫిల్ము నన్ను వదలదా? cauli flower మల్లే వెంటనే వొచ్చిందా ? ఎట్లా తప్పించుకోనూ ? ప్రారబ్ధం అనుభవించక తప్పుతుందా ?

ఆదివారందాకా తప్పించుకున్నాను. కర్మదేవతలు జన్మనక్షత్రాలు పరిశీలించి "ఆద్మీ ఫిల్మ అనుభవం తప్పదు." అని ఆకాశంనించి అరిచారు. వొస్తానన్న కృష్ణారావు రాలేదని తప్పించుకోవాలని చూశాను కాని ఆ కర్మదేవతలు జ్వరంతో పడుకున్న బాబుకి ఉష్ణం తగ్గించి 'నేను వొస్తాలే, పోనీ' అనిపించారు దోవలో "పోనీ.... ఆ Dorothy Lamor Picture కి పోదాము అన్నాను కొన ప్రాణంతో.

"సరే నన్నాడు బాబు"

అమ్మా! తప్పించుకున్నాను.

ఎదురుగా వొస్తున్నాడు మధురమూర్తి కృష్ణారావు. ఆద్మీ నాకు చూపించి శాంతారాంని తిట్టించకపోతే ఇంక టీ తాగనని శపథం పట్టిన కృష్ణారావు.

"టిక్కెట్లు దొరక" వన్నారు. మదమతో అదిలించాను నా వాహనాన్ని వెనక్కి తిరగమని. అని నా Olb horse కాదని మరిచిపోయి అర్థంకాక సినిమా వరండాలోకి దూకింది ఆ వృద్ధ సైకిలురాజము.

"వెనక్కి పోదాం"

లాభంలేదు. ఖరీదైన టిక్కెట్లు దొరికించుకుంటున్నాడు కృష్ణారావు. వెళ్ళాం. సీట్లు మూడు వొరసగా దొరకలేదు. వెళ్ళిపోదామన్నాను కాని ఎంతపట్టుదల లేకపోతే నాముందు హైదరాబాదు పోయిన సోదర కవుల ప్రేమాస్పదమైన నా మీది అపవాదులతో మనస్సు విరగక ఇంకా నన్ను ప్రేమిస్తున్నాడు కృష్ణారావు? వొస్తానని వెళ్ళి కొత్త టిక్కెట్లతో ఇంకో మెట్టు ఎక్కించారు.

కాళ్ళసందడితో ఫిల్మ ప్రారంభమై అమెరికన్ ఫిల్ముల టెక్నిక్ని మా మొహాన కొట్టింది. కప్పదొంతరల కామిక్ చూసి. 'ఇదీరకం' అని జయధ్వానం చేశాడు కృష్ణారావు.

పెదిమల్లోంచి సన్నగా నవ్వాడు బాబు.

"ఛీ, ఛీ," అన్నాను నేను.

శాంతా హుబ్లికర్ని దగ్గరగా తెచ్చాడు డైరెక్టరు. మళ్ళీ ఆ సినిమా తీసే సీనువరకూ నేను హాల్లో కూర్చుని ఫిల్మ చూస్తున్నానని మరచిపోయినాను. ఇంటర్వల్ లోకూడా ఆ తెరవంకే చూస్తున్నాను ఆమె యిందాక కనపడ్డస్థలమని. నా పక్క బాబూ కృష్ణారావు చీదరించుకొంటున్నారు. కథని, మనుషుల్ని, శాంతారాంని తిడుతున్నారు. కాని, కథ ఏమైతేనేం, టెక్నిక్ ఏమైతేనేం, Film ఏమైతేనేం? శాంతాహుబ్లికర్ని నాముందు అంతసేపు నుంచోపెట్టిన శాంతారాంని ఎట్లా తిట్టను? దేవుడు చెయ్యని పని చెయ్యగలిగాడు శాంతారాం. నా సంగతి తెలుసునేమో, హుబ్లికర్ లేకండా పట్టుమని నన్నూ, ఫిల్మనీ, రెండు నిమిషాలు వొంటరిగా వుంచలేదు.

★ ★ ★

ఇంటికి రాగానే సౌరీస్తో చెప్పాను ఆద్మీ చూశానని.

"ఎట్లా వుంది?"

"ఫిల్మ నేను చూడలేదు. హుబ్లికర్నే చూశాను"

"డైరెక్షన్"

"ఆమె గొప్పతనం గొప్పగా తీసుకురావడమే డైరెక్టరు గొప్పతనం. ఇంకేం కావాలి"

"మన మనుకున్న లోపాలో"

★

సినిమా ప్రియులు

సినిమాలలో నాయకీ నాయకులకు అందమైన వాళ్ళనే ఏరుకుంటారు—అంటే సినిమా చూసేవాళ్లు అందమైనవాళ్లు అనుకునేవాళ్లని. ఆ ప్రియులుకూడా వాళ్ళని మనం అందమైన వాళ్ళు అనుకోవాలనేట్టే వర్తిస్తారు. వాళ్ళ స్వంత అభిప్రాయంలో ఏమీ లోపం వుండదు. కాని ఆ అందమైనా చివరివరకు నిలువదు. ఈ లోపల, డైరెక్టర్ల ఫొటోగ్రాఫర్ల నిర్లక్ష్యంవల్లనో, రహస్య ఆగ్రహంవల్లనో, ఒక్కొక్కప్పుడు చాలా వికృతంకూడా అవుతుంది. లేకపోతే యీప్రియులే విసుగెత్తి నిజస్వరూపాలు ధరిస్తారో? చాలాసార్లు అందవికారం ఏమూలవుందో, ఆ కోణనించే వాళ్ళని మనకి పనిపట్టి ప్రదర్శిస్తున్నట్లు వుంటుంది. అయితే అందం ప్రధానంకాదు సినిమాల్లో అన్న సంగతి చదువుతారు. ఆ చదవడం, ఈ అందాలకి విరోధియై, అప్పుడప్పుడు కారణం లేకండానే అందం లోపించడంలో వ్యక్తమవుతుంది. పూర్వకాలపు కథ అనుకోండి—సత్యభామని యీనాటి స్త్రీలవలె తయారు చేయకూడదు అనే భావం జ్ఞాపకం రావడంవల్ల, జుట్టు, కనపడకండా తలనిండా పూలుచుట్టి, అక్కడక్కడ ఏనాటికీ చెందని వంకర నగలుపెట్టి, వున్న కాస్త అందాన్ని చెడగొడ

తారు. దేవతలు, రాక్షసులు, ఋషులు, మహావీరులు ఇట్లాంటివారికి ప్రత్యేకమైన అంశాలివ్వడానికి ప్రయత్నిస్తారు. ఏ అందమైనా, సినిమాలో దానికి రెండు గుణాలు వుండాలి. ఇది అందమూ అని, అందమంటే అస లేమీ ఎన్నడూ కలలోనైనా నిర్ణయంలేని మనుషులు ఒప్పుకోవాలి ఆ ఒప్పుకునేవాళ్ళు ఆ అందాన్ని అనుకరించడానికి అభిలషించాలి. వాళ్ళకి ఆ అనుకరణ సాధ్యమయ్యే స్థితిలో వుండాలి. ఆ అలంకారం చేసుకుంటే తాము అంతటి గ్లామర్ తెచ్చుకోగలమని అభిప్రాయం కలగాలి.

సినిమా ప్రియులు ఎప్పుడూ చాలా నీతిపరులు, శీలవంతులు, తప్పిజారికూడా ఒక్క నీచమైన కార్యం చెయ్యరు. ఒకవేళ చేసినా, మననించి సంపూర్ణమైన సానుభూతి పొందుతూనే చేస్తారు. అంటే చూసేవాళ్ళ **Moral standards** కి అందాలి వాళ్ళపనులు. అంతకన్న ఉన్నతమైతే వాళ్ళు అర్థంకారు ప్రేక్షకులకి. చాలా ఉదారమైన, నీతివంతాలైన వాక్యాలే మాట్లాడతారు, పాడతారు. అంటే చిన్నప్పుడు కాపీబుక్కుల్లో నేర్చుకున్న నీతివాక్యాలన్నమాట. వీళ్ళకి సాధారణంగావున్న నీతులన్నీ మామూలుగా మృగాలకి కూడా వుంటాయి. తల్లిప్రేమ, ఆడదాన్ని అనుభవించాలనే పట్టూ, విరోధులతో కలబడే శూరత్వం, ఇట్లాంటివి. కాకపోతే అడివి మనుషుల్లోకూడా వుండే సంఘభక్తి, దైవభీతి మొదలైనవి. కాని మెదడుతో ఆలోచన చాలా తక్కువ. ఎందుకంటే వీరి సృష్టికర్తలకి నీతీ, నడవడీ, తెలివీ, వీటి విషయం చాలా తక్కువ తెలుసు గనక, తెలుసుకోడానికి వ్యవధి వుండదు. ఉన్నంతవరకైనా ప్రదర్శించే ధైర్యం వుండదు.

నాయకుడి పని శూరకార్యాలు చెయ్యడం, ప్రేమించడం. నాయకి పని అతనికోసం విరహపడడం, ఎట్లాగో ఓలాగు పాతివ్రత్యమనే పేర, తన అందాలు చల్లి, పెళ్ళి ఉచ్చులో బిగించాలని చూడడం. హీరో చాలా

బలిష్ఠుడు, నేర్పరి, యుద్ధప్రవీణుడు. గుర్రాలు, సైకిళ్ళు, కొండలు, కుస్తీలు చాలా సునాయాసం అతనికి. ఎన్నడూ, ఎన్ని దెబ్బలు తినినా, ఎంతరక్తం కారినా, ఇతని బలం ఏ మాత్రమూ తగ్గదు. అతనికి ఎన్నడూ జబ్బుచెయ్యదు- నాయకి సానుభూతిపొందే క్లయిమాక్సులో తప్ప అప్పుడు చచ్చిపోతాడేమోనని అనిపించేటంత, మనకి కాదు (మనకు తెలుసు బతుకుతాడని) ఆమెకి చచ్చిపోతాడేమో ననిపించేటంత జబ్బుచేస్తుంది. సాధారణ మానవులకి చేసే చిన్న చిన్న జబ్బులు అతనికి చెయ్యనే చెయ్యవు. ఒక్క హీరో కూడా ఇంతవరకు ఏ చిత్రంలోనూ చీదలేదు, ముక్కు తుడుచుకోలేదు. హీరో తండ్రిమాత్రం, దగ్గి దగ్గి చస్తాడు. అరణ్యంలోనో, మహాసముద్రం మధ్యలోనో, తిండిలేక గడిపినా సరే, అతని ముందు ఎవరూ ఆగలేరు. ఒక్క మనిషి ఏ ఆయాసమూ ప్రత్యేకమైన నేర్పూలేకండానే పది నిమిషాల్లో వెయ్యిమందిని చంపేస్తాడు. అతని కోపాన్ని చూస్తే చాలు పడిపోతూవుంటారు విరోధులు. ఈ హీరోలకి చాలా ఆపదలువొచ్చి తీరతాయి యుద్ధాలు, భూకంపాలు, శత్రువులు, అడివిమృగాలు-చాలావరకు అవి నాయకిమూలానే కలుగుతాయి. కాని, అందరికి తెలుసు యీ నాయకులు చిరంజీవులని, అశ్వత్థామకీ, మార్కండేయుడికీ, మృత్యుంజయుడికీ, ఐనా చావువుంది కాని, వీళ్ళకిలేదు. అపాయాల్లోంచి యీ ప్రహ్లాదులు నారాయణ మంత్రోచ్చారణ లేకండానే దాటుకొస్తారు నవ్వుతో. "చూశారా!" అని సర్కసువాళ్ళ మల్లే మన ముందే చేతులు దులుపుకుని, జబ్బలుచరిచి, నవ్వుతారు మనమొహాన. మామూలు మనుష్యదేహాలుగల మనం వాళ్ళనిచూసి చాలా యీర్ష్య పడేట్టు చేస్తారు. కొందరు ఈలలుకూడా వేస్తారు. యెంత గాయమైనా, తాటి ఎత్తునించి కిందపడ్డా, 'అబ్బా' అన్నా అనరు. ఒక్క నిమిషం అట్లా పడికూడా వుండరు. మెల్లిగా చేతులమీద ఆనుకుని అన్నా లేవరు. చువ్వల్లాగు చప్పున నుంచుంటారు. వెంటనే ఓ

దూకుదూకి పరిగెత్తుతారు. ఇరవైమైళ్ళ వేగంతో పరిగెత్తే గుర్రంమీద పడతారు, చచ్చేట్టు కిందపడి. (ఇంక నెలరోజులు లేవలేరనుకుంటాం) కాని చిరునవ్వుతో పాడుతో లేస్తారు పైగా. నిప్పుకాల్చదు, కత్తి నరకదు, నీళ్ళు ముంచవు వీళ్ళని. ఇరవైయేళ్ళు గడుస్తాయి ఫిల్ములో. మొహంమీద ముడతపడదు, వెంట్రుక తెల్లబడదు.

ఈ నాయకులు చాలా ధనవంతులు—లేక కటిక దరిద్రులు—కాక ధనవంతులు కటిక దరిద్రులవుతారు. కటిక దరిద్రులు అమిత ధనవంతులవుతారు. మధ్యమ జాతకం పట్టదు, ఎన్నటికీకూడా. ఫిల్ము ఆఖరయ్యేప్పుడు సుఖభోగాలతో తులతూగుతుంటారు. కష్టాలు గలుగుతాయిగాని, అన్నీ పీడిపోయి తిరుగుతాయి.

భక్తిహీరోలు యిప్పుడు ప్రాబల్యంలోకి వస్తున్నారు. వీళ్ళు పాడడం, గెంతడంతప్ప ఇంకే సాహసకార్యాలూ చెయ్యరు. ఒక్క చిక్కి ఐనా వుంటారు; చాలా లావుగానన్నా వుంటారు. నిరాహారులైకూడా మనం చూస్తోవుండగా పూరతారు. వీళ్ళకి భార్య తప్ప పరస్త్రీ వుండదు. వీళ్ళ గడ్డాలూ, బోడిగుళ్ళూ, పిచ్చిపోకిళ్ళూ, భక్తి చూసి ఏ స్త్రీ వీళ్ళ దగ్గర చేరదు. ఆ వేరుగతి లేని భార్యని, భార్యకదా అని వీళ్ళు భక్తి పేర పెట్టే తిప్పలుకాక, మనకి కనపడకండా....

చోటా నాయకులు విలన్లు. వీళ్ళకి లేని దుర్గుణాలుగాని, వీళ్ళు చెయ్యలేని ఘోరాలుకాని ఆలోచించుకోడం కష్టం. మేము చాలా దుర్మార్గులం, అని గట్టిగా చెప్పుకుంటునట్టు తెరమీదికి వొస్తారు. కొందరు అనాగరికులు, కొందరు సూటూ, కంటికి ఒంటి అద్దం తగిలించుకు తయారవుతారు. వీళ్ళ ముఖ్యం కర్తవ్యం నాయకుని తిప్పలు పెట్టడమూ, నాయకుడూ నాయికా కలుసుకోకుండా చూసి, ఫిల్మును పొడిగించడమూ-

ఆ పనికోసం కథ మొదటినించి, కథ చివరవరకూ నాయకివంక కోర చూపులు పక్కగా చూస్తోవుంటారు. చాలాసార్లు అనిపిస్తుంది ఆ నాయకకి ఎంత బుద్ధిలేదా, ఆ సుగుణాల చలివిడి ముద్ద నాయకుడికన్న, యీవిలనే ఏ స్త్రీ కైనా ఎంత ఆకర్షణంగా వుండగలడా అని. ఈ విలన్‌కి కూడా కత్తిసామూ, గుర్రపుస్వారీ అన్నీ బాగా చేతనవును. హీరోకన్నా కూడా ప్రవీణుడు. కాని కథకుడూ, విధీ, ఇద్దరూ కుట్రచేసి ఇతన్ని ఎప్పుడూ అపజయంలోకి నెడతారు. చివరికి విసుగెత్తి ఈ విలన్ చచ్చి అన్నా పోతాడు, కాకపోతే బైరాగుల్లో నన్నా కలిసిపోతాడు. మొత్తానికి యీ విలన్ లేకపోతే, హీరోని భరించడం చాలా కష్టం.

ఈ హీరోలు గొప్ప పాటకులై తీరతారు. గొప్ప మహారాజుకూడా సమయం చిక్కినప్పుడల్లా అరుస్తాడు పాట ధోరణిలో. వీళ్ళకి ఆడవాళ్ళని చూడగానే పాట వొస్తుంది. మొదట్లో, కొత్త ప్రియురాలితో కలిసి, ప్రేమా, అగ్నీ, జ్యోతి, కోవెలా, భ్రమరమూ, పువ్వులూ, ఆకాశమూ ఈ మాటలతో డ్యూయెట్లు పాడతారు. మనకి, ప్రియురాలికీ స్పష్టంగా కన పడేవి, వినపడేవి గుడ్డివారికీ, చెమిటివారికీ చెప్పినట్లు జాబితా ఏకరవు పెడతారు పాటలో. కోవెల అరిచి తీరుతుంది. గాలివీస్తుంది. పువ్వులు విచ్చుకుంటాయి. మంచి పట్టు సమయంలో ఒక్క తుఫాను వస్తుంది. కథా నాయిక దాంట్లో చిక్కుకు తీరుతుంది. తుపాను వస్తుందనగా ఆమె ఎప్పుడూ ఇంట్లో నిలవదు. అంతవరకు ఎన్నడూ వూరుదాటని ఆమె చప్పున అడివిలో సరాసరి బురదలోకీ, ముళ్ళలోకి పోయి, దిక్కులేదనీ, రక్షించమనీ పాట పాడుతుంది.

యీ పాటలెప్పుడూ హిందీ రికార్డులకి మచ్చుగా వుంటాయి. అందరూ ఒకటేరకం పాటలు. శ్రీరాముడూ, నవీన చిత్రకారుడూ, తాని

ల్దాలూ, రిక్షావాడూ, అందరూ ఒకటే రకం ధోరణిలో-రాగంలో పాటలు ఫిల్ములో పాడారా బాగా పాడతారు, అపస్వరాలు లేకండా. ప్రేమను గురించో, జీవిత సుఖదుఃఖాలో, భక్తో, ఇవే పాటలు. కాకపోతే బావ వొస్తాడనో, చెప్పులు కొంటారా అనో ఒకటే గిర్రున తిరుగుతో అరుస్తారు. చూసినవాళ్ళు వీళ్ళకి మతివుందని ఎందుకు అనుకుంటారో తెలీదు.

ఈ హీరోలు ఎంత దరిద్రులైనా సరే వీరే పది రకాల వాయిద్యా లతో ఒక ఆర్కెష్ట్రా వీరి ఆధీనంలో వుంటుంది. ఆ ఆర్కెష్ట్రా వాళ్ళు ఇంక వీళ్ళని ఓ నిమిషం వొదలరు. ఎప్పుడు పాడతారో అని స్రుతి పెట్టు కుని సిద్ధంగా వీరి వెంటనే తిరుగుతో వుంటారు. అర్ధరాత్రులైనా సరే, నది వొడ్డమీద, సముద్రాలమధ్యా, తుపానులలో కూడా మోగిస్తారు వాయి ద్యాలని. సొంతంగా కూడా ఘోషిస్తారు సంతోష సమయాల్లో, కష్ట పరి స్థితుల్లో. ఆమె పళ్లెం పడేస్తే వాళ్ళు వెనక 'ఢమ ఢమ' మంటారు. ఆమె నడుస్తోవుంటే ప్రతి అడుగుకీ, అయిష్టం తెలుపుతో, అపాయంవుందని తెలియచేస్తో 'మూ, మూ, మూ,' అని మూలుగుతారు. ఇద్దరు కొట్టు కుంటో వుంటే వీళ్ళ ఉత్సాహానికి మేరలేదు. అన్ని వాయిద్యాలలో వీళ్ళు గంతులేస్తారు. అతి రహస్యంగా ప్రియులు కలుసుకున్న సంకేత స్తలాల్లో అర్ధరాత్రి కూడా డ్యూయెట్ పాడబోతున్నారని తెలిసి వీళ్లు దూరతారు చెట్ల సందుల్లో. పక్కన యింట్లో మనుషులున్నారు. వింటే కొంప మునుగుతుందని తెలిసి కూడా Whispers మాట్లాడుతూ, డ్యూయెట్ మాత్రం మూడు మైళ్లు వినపడేట్టు అరుస్తూ పాడతారు, ప్రియులం కలుసు కున్నామనీ, తమకు ప్రేమ అనీ, పొరుగూళ్ళకి వినిపించేట్టు. వెంటనే ఆర్కెష్ట్రావారు అందుకుంటారు; కాని యీ ఆర్కెష్ట్రావారు సూర్య చంద్రులవలె తటస్థ సాక్షులు. ఎంత అపాయంలో వున్నా అపాయ

శబ్దాలు చేస్తారుగాని, సహాయం మాత్రం చెయ్యరు. స్త్రీకి బలాత్కారం జరుగుతో వుంటే ఆ చివర నిమిషాన కూడా పూత్తారుగాని, బైటపడరు. మనకి తెలిసినట్టే వాళ్ళకీ తెలుసు ఆ హద్దుదాటి ఏమీ జరగకుండా సెన్సారు ఒప్పుకునే టంతవరకు అన్నీ జరిగేటట్లుగా చూస్తో ఆమెని రక్షించడానికై సరైన నిమిషం కోసం హీరో కాచుకుని వున్నాడని.

ఈ హీరోల్లో పెళ్ళికాని వాళ్ళు తక్కువ. వాళ్ళు ఒక యువతిని చూచి ప్రేమిస్తారు. అయితే పెళ్ళి చేసుకోడానికి అన్నీ అభ్యంతరాలే. అభ్యంతరాలు అన్నీ వుండడం చూచుకొనే, వీళ్ళు నాయకులౌతారు. ఈ ఫిల్ములు చూస్తే అసలు ఇన్ని పెళ్ళిళ్ళు లోకంలో ఎట్లా జరుగుతున్నాయా అని సందేహం కలుగుతుంది. కులం, ధనం, విరోధులు తలిదండ్రులు, ఇతర స్త్రీలు, పురుషులూ, ప్రతీదీ విరోధమే. చెట్టూ, పుట్టా, దేవుడూ, వీళ్ళిద్దరూ తప్ప వీళ్ళ పెళ్ళిని అంగీకరించే చరాచరం వొక్కటీ వుండదు, ఇంత విశాల ప్రపంచంలో.

కాని, చాలామంది నాయకులకు పెళ్ళి అయివుంటుంది. పెళ్ళి అయిందా, ఆ భార్యని ప్రేమించరు. ప్రేమించడానికి వీల్లేదు, పర స్త్రీనే ప్రేమిస్తారు. కాని వీరు ప్రేమించిన స్త్రీ ఒక విలన్, దుర్మార్గురాలు, వంచకురాలు ఐ తీరుతుంది. ఇంత తెలివీ, బుద్ధిగల మనవాడు ఎందుకు అట్లాంటి స్త్రీనే ఏరుకుంటాడో ఎవరికీ తెలీదు. అట్లాంటి ద్రోహానికి, నీచ బుద్ధికి, బుద్ధిలేనితనానికి ఎవరూ ఏమీ అనరు అతన్ని. భార్య అసలేమీ అనదు. మొత్తానికి తప్పు అతనిదనిపించదు, ఆ వొయ్యారిదేగాని. ఆ స్త్రీలో ఒక్క సుగుణమైనా కనిపించదు. ఆమె తెరమీదకు రాగానే చెపుతుంది ఆమె మొహ లక్షణం తాను తేలిక మనిషిననీ. కపటురాలుననీ ఒక్క హీరోకే తెలీదు ఆ సంగతి – ప్రతి నిమిషం ఆమె వెనకే తిరిగే

హీరోకి. ఆమెకి ప్రేమ ఏ కోశాన వుండదు. అసలు అదదే కాదు. ప్రేమ సంగతి పాడుతుంది. చాల త్వరలో అతని డబ్బు అంతా కాజేస్తుంది. తెలివైనదే కాని, తెలివిని దుష్టత్వాని కుపయోగిస్తుంది. తప్పిజారి ఒక్కరూ నిజమున్న మనుషులు వుండరు వీళ్ళల్లో. సుగుణాలన్నీ భార్యలవి. దుర్గుణాలన్నీ ఈ స్త్రీలవి. ఇట్లా స్పష్ట విభాగం ఏర్పడి పోయింది. వీళ్ళ షోకులూ, వీళ్ళ వేషాలూ, చూపులూ, చూసినంత మాత్రాన ఎవరికైనా తెలుస్తుంది వీళ్ళు కులటలని- అన్ని సుగుణాలూ, వివేకంవున్న హీరోకి తప్ప. అతని కళ్ళఎదుట, జరిగే మోసాన్ని కూడా చూడడు, తక్కిన వ్యవహారాల్లో చాలా జాగ్రత్త కలవాడే మళ్ళీ

ఇట్లా కొన్నాళ్ళు, ఆమె వెంట తిరిగి డబ్బంతా ఇచ్చి, వాగ్దత్తాలు చేసి, బికారి అవుతాడు. తాగుతాడు. మరీ బికారి అవుతాడు. ఆరోగ్యం పోతుంది. పోసీ, తెలివిగా భార్యనీ ఈమెనీ కూడా చూచుకునే జ్ఞానం ఏ ఒక్క హీరోకి వుండదు. తెలుసుకుంటాడు ఈ స్త్రీలోని మోసం, ఇంక మోసపోవడానికి ఏమీ లేనపుడు. ఇంకా తెలుసుకోకపోతే చివరికి ఆమె చెపుతుంది. పోతుంది. వెంటనే యిన్నాళ్ళు వొదిలేసిన భార్య దగ్గిరకొచ్చి రెండు మూడు పాటల్లో క్షమార్పణ కోరుకుంటాడు. మళ్ళీ భార్యాభర్తలు కలిసి డ్యూయెట్ పాడతారు. ఓ పిల్లవుంటే కీచుగొంతుకతో అదీ కలుస్తుంది, ఈ పాటకూనిలో.

భార్యలు సాధారణంగా కథానాయికలు కారు. వాళ్ళు తెరమీద ప్రవేశించడమే ఏడుస్తో ప్రవేశిస్తారు. సంతోషంగా వున్నారా, ఆపద త్వరగా రాక తప్పదు. వీళ్ళు అందమైన వాళ్ళే. కాని ఆ మనుషులు

వొప్పుకున్నంతవరకు కొంత పూర్వోత్తర రకంగా వుంచుతారు యీ పాత్రల్ని. వీళ్ళల్లో ఒక్కరైనా పొరబాటునైనా పర పురుషుణ్ణి కన్నెత్తి చూడరు. అప్పుడప్పుడు పరపురుషులుమాత్రం వాళ్ళ దేహాల్నో, హృదయాల్నో అపహరించాలని చూస్తారు. కాని అట్లాంటిదుర్మార్గులకి తప్పకండా శాస్తి జరిగితీరుతుంది. ఈ పతివ్రతలు ఆ నీచుల్ని, అన్నా, నాన్నా, తమ్ముడూ అని వాళ్ళకి బుద్ధితెప్పిస్తారు. ఆ పిలుపుతో ఎంతరౌడీ కూడా నీతిపరుడై పోతాడు. వీళ్ళల్లో కొందరు, అట్లా పిలవడం మరిచి పోయి, గొప్ప వీరకృత్యాలుచేసి తప్పించుకుంటారు. భర్తలు వీళ్ళని వొదలడమే కాదు, బాగా హింసిస్తారు. వీళ్ళు భర్తల కాళ్ళావేళ్ళాపడి విసికించి, హింసింపించుకుంటారు? భర్త ఏంచేసినాసరే వీళ్ళకి కోపమన్నమాటరాదు. అతను హింసించినకొద్దీ నాథా, ప్రాణనాథా, పంచప్రాణనాథా, జీవితేశ్వరా, అని ప్రాధేయపడతారు. ఈరకం స్త్రీలని భర్త తంతోవుంటే ప్రేక్షకుల సానుభూతి భర్త పక్షమే ఉంటుంది.

భర్త ఎప్పుడు కష్టపెడతాడా, ఎప్పుడు తన సహనాన్ని ప్రదర్శిద్దామా, ఎప్పుడు ఏడుపుపాట పాడడానికి సమయం చిక్కుతుందా అని కాచుకుని వున్నట్టుంటాయి వీళ్ళమొహాలు. ఈమె పిల్లలు కూడా ఎన్నడూ అల్లరి చెయ్యక తల్లితోబాటు తండ్రి హింసలకి ఎదురు చూస్తో, తల్లితో కలిసి ఏడుస్తో వుంటారు. తండ్రిని ఎన్నడూ తిట్టరు. ఈ భార్యలకి దైవభక్తి అమితం. పూజలు, నోములు, వ్రతాలతోటి నిండి పోతుంది బతుకు. విధినీ, దేవుణ్ని పాటల్లో తిడతారు. కొంచెం కులాసాకి పుట్టింటికైనా పోరు. వీళ్ళరొదతో, ఈర్ష్యలతో, రోదనలతో భర్త బతుకు ఘోరం చెయ్యాలనే కసితో, కాచుకు కూచుంటారు, ఆ మొగాడు ఎప్పుడు ఇల్లు చేరుకుంటాడా, పనిపట్టిద్దామా అని పీనిగల్లాగు వేళ్ళాడుతో. ఏ కోశానా అభిమానం, రోషం, బుద్ధి కనపడవు వీళ్ళల్లో. అతను గుమ్మంలో

కాలుపెట్టడంతోటే, మళ్ళీ వెళ్ళిందాకా పిశాచాల్లాగు పట్టుకు వేళ్ళాడి నీచంగా ఏడుస్తారు.

ఆ కొత్త స్త్రీని విడిచాక భర్త ఇంకోస్త్రీదగ్గిరికిపోడు. జన్మకి అతనికి బుద్ధి వస్తుంది. పోనీ ఈ సారి తెలివిగా ఇంకో స్త్రీని పట్టాలని చూడడు. సరాసరి ఈ భార్య పాదాల మీద వాలతాడు. అక్కడితో కథ ఆఖరవుతుంది. కాని ఈ ఇద్దరూ ఇంట్లో మళ్ళీ ఎట్లా కాపరం చెయ్యగలిగారు. వీళ్ళకి మామూలు మనుషులకి వుండే రక్తమాంసాలున్నాయా అని ఆశ్చర్యం. భర్తచేత ఇన్ని తన్నులు తిని, ఏడ్చి, అవమానాన్నిపొంది. ఆ మహాయిల్లాలు, ఏమీ సంకోచమూ, సిగ్గూ లేకుండా, అతన్ని కావిలించుకుని, ఎగిరి ఎగిరి డ్యూయెట్ పాడుతుంది, ఎంతలావుపాటిదీ, వయస్సు మళ్ళిందీ ఐనాసరే.

ఆ భర్త ప్రవర్తన చూసిన ఏ బుద్ధిహీనురాలికైనా తోస్తుంది-అతను చేసిన ఘోరకృత్యాల తరవాత ఎన్నటికీ ఆ మనిషిని నమ్మడానికి వీలు లేదని-ఒక్క యీ పతివ్రతకి తప్ప. ఈ భార్యని భర్త వొదలిన రోజుల్లో ఆమెని ఆదరించే బంధువుగాని, స్నేహితులుగాని వుండరు. మనం చూస్తో వుండగా తండ్రి అరగంటసేపు తన్నుకుని ఎగశ్వాస పీలుస్తో చస్తాడు. అన్నదమ్ములు అసలు కనపడరు. పిల్లలు చిన్న వాళ్లు. మొత్తానికి ఏ దిక్కూ కనబడదు.

ఈ ఫిల్ముల్లో మంచి ఎన్నడూ విజయం పొందుతుంది. మంచి

అంటే కథానాయకుడూ నాయికా అన్నమాట చెడ్డ నశిస్తుంది లేక పశ్చాత్తాప పడుతుంది, లేక చస్తుంది. కాకపోతే సన్యాసం తీసుకుని తత్వాలు పాడుతుంది. కాని లోకంలో జరిగేట్టు మంచివాళ్ళు, బీదరికంలో, కష్టంలో నిలిచిపోరు. ఈ దుర్మార్గురాళ్ళయిన స్త్రీలు అట్లాగే ఇంకో మొగాడికోసం పన్నాగం వేస్తో వుండిపోరు. అన్నీ చక్కగా తీర్చినట్టు సర్దుకుపోతాయి. పోతాయని ముందే తెలుసు మనకి.

ఎందుకు ప్రియురాలు ఎప్పుడూ దుర్మార్గురాలో, ఎందుకు ఆమెని యీ హీరో అంత వెంటబడి ప్రేమిస్తాడో, అట్లా ప్రేమించడానికి అతనెంత నీచుడో, అట్లాంటివాణ్ణి ఎందుకు ఆ భార్య తిరిగి స్వీకరిస్తుందో, స్వీకరించడంవల్ల ఎంత నీచురాలవుతుందో ఇవి ఎవరూ ఆలోచించరు.

ఈ కథానాయికల్లో కొంత మంది వితంతువులు వుంటారు. నాయకుడికి వీళ్ళమీద ప్రేమరావడానికి కారణం వాళ్ళు వితంతువులు కావడం తప్ప యింకేం కారణం కనిపించదు. అకస్మాత్తుగా వితంతువుల బాధల మీద అమితమైన జాలికలిగి పాటపాడతాడు. ఆమెతో నిన్ను పెళ్ళిచేసుకోవాలని వుందనీ అనడు. పసుపు కుంకుమ నీ జన్మహక్కు కాదా అని పాడతాడు. ఆ జన్మ హక్కుని ఇంకోడితో తీర్చుకుంటానంటే ఒప్పుకోడు. ఆ హక్కు అతని జేబులో పెట్టుకుని తిరుగుతున్నట్టు ఫీలవుతుంది, ఆ వితంతువుకూడా, ఆ హక్కు యింకో మగవాడిదగ్గర వుండనట్టే. వెంటనే ఓ కుంకం భరిణ సంపాదించి ఆమె వెంటపడతాడు. ఆ కుంకం భరిణని చూసి, తనకు గర్భం కలుగుతున్నంత భయంతో పరిగెత్తుతుం దీమె. ఏం

చేసినా ఒప్పుకుంటుందిగాని, ఆమె ఆ కుంకం మొహాన పెట్టించుకోడానికి ఒప్పుకోదు.

ప్రస్తుతం పరాయి ప్రియురాళ్ళు దేవతాస్త్రీ లవుతున్నారు. వీళ్ళని దేవత లని చూపించడానికి ఫిల్ము వాళ్ళు పడే శ్రమచూస్తే చాలా జాలి వేస్తుంది. యే వికృతమో చేసి వాళ్ళని దేవతా స్త్రీలంటే పనికిరాదుమరి. వాళ్ళకి ఆకర్షణ ఉండాలి. పురాణంలో ఏవీ ఆధారాలు దొరకలేదు. కనక స్వంత కల్పనతో పాశ్చాత్య దేవతలు చేద్దామనుకున్నారు. రెక్కలు పెట్టీ, గౌన్లు తొడిగీ, మొహాన బాగా సుద్దపట్టించీ, నెత్తిమీద ఆకుల చక్రాలు పెట్టీ, గట్టిజంపర్లు తొడిగీ, చాలా జాలివేస్తుంది-వీళ్ళు దినదినమూ, ఆ తయారుకి ఎట్లాఒప్పుకున్నారా అని. వీళ్ళని సరిగా నుంచోనీరు, కూర్చోనీరు. సన్నకొండ శిఖరాలూ, మబ్బులూ, గాలీ, చెరువులూ, ఆకాశం, వీటిల్లో నుంచోపెడతారు, తేలిస్తారు. వీళ్ళని చూస్తే మద్రాసులో నల్లటి యూరేషియన్ ముసలమ్మలు ఎవరో యిచ్చిన పాతగౌన్లు వేసుకొని, చిరిగిన షూలతో ఇంగ్లీషులో అడుక్కుంటారూ-వాళ్ళు జ్ఞాపకం ఒస్తారు.

మచ్చుకి వీళ్ళ వెకిలివేషాలూ, చొంగలూ, పాటలూ చూస్తే ఏడుపు ఒస్తుంది, 'మానవుడా! నీ స్వర్గం ఇదా!' అని.

ఫిల్ములో ప్రేమ చాలా అకస్మాత్తుగా వస్తుంది- విపరీతంగా భూకంపం వలె. ప్రేమ కలగాలనే నాయిక ఏదో భయోత్పాతమైన కార్యం చేస్తుంది. ఒకటి, గిర్రున తిరిగి పాట పాడుతుంది. రెండు వుయ్యాల

పూగుతుంది. మూడు అభినయం పడుతుంది. ఆమెవెంట ఆరెస్ట్రా ఒకటే 'కుయ్ కుయ్' మంటుంది-చిత్తకార్తి కుక్కని సూచిస్తో. కెమేరాకి పిచ్చెక్కి ఆమెవెంట గిరగిరా పల్టీలు కొడుతుంది. చెట్లూ, భూమి, స్తంభాలు, గిర్రున తిరిగిపోతాయి మనకళ్ళముందు. ఈ గెంతే నాయికకి ముప్పైఏళ్ళకి తక్కువ వుండవని మనకి కెమెరా చెపుతూనే వుంటుంది. కాని ఆమె తనకి పదహారేళ్ళని నమ్మమని గోలచేస్తుంది. మూరాంపట్టి 'నమ్మరా కావలిస్తే, చూడండి' అని పావడఎత్తి గిర్రున తిరుగుతుంది. పొదల్లో దూరుతుంది. మేడమెట్లు నాలుగేసి ఒక్కసారి దూకుతుంది.

ఇంత చేసినా ఆమెకి తనకి కలిగింది ప్రేమ అని ఆమెకే నమ్మకం వుండదు గావును ! మనం నమ్మలేదని అనుమానమో ఏమో ! ప్రేమవొచ్చిన వాళ్ళు ఏం చేస్తారో సినిమా మనుషులకి తెలీక అయి వుండవచ్చు. ఈ నాయికా నాయకులు 'మాకు ప్రేమవొచ్చిందో' అని అరుస్తారు, పెద్దరోగం పుట్టినట్టు. 'అవును నమ్మండి. మాకుకూడా తెలుసు' అని బాకావాళ్ళు అరుస్తారు వెనకనించి పువ్వులు. పక్షులు, వాయువు, ఆకాశం, అన్నీ "అమ్మో, అమ్మో, ఎంతప్రేమవొచ్చింది వీళ్ళకి. ఏం చెయ్యం ! ఏ చెయ్యం" అంటాయి. ప్రేమవచ్చిన మనుషులమధ్యవుండే నిశ్శబ్దంగాని, మామూలు సంభాషణగాని వీళ్ళకిరావు. కోవెలలూ, కాంతులూ, జ్యోతులూ, స్వర్గాలూ, పుణ్యాలూ, వీటిసంగతే సంభాషణ. ఈ ప్రియులు ఎక్కడ కలుసుకోనీ, చీకటి గుడిసెలోనైనా సరే, అర్ధరాత్రి అరణ్యంలో నైనాసరే మీద పెద్ద వెలుగు పడుతోనే వుంటుంది. వెనక బాజాలగోల వినపడుతోనే వుంటుంది.

ఏ ప్రియులైనా ప్రేమ డ్యూయెట్ పాడితీరతారు.

ఇది ప్రేమలాగుందంటాడు ఆకాశం కేసి చూస్తో.

అవును, అలాగే వుందంటారు ఇద్దరు బాకా వాళ్ళు.

అట్లాగే కనపడుతోందంటుంది, చెట్టు కొమ్మమీద చెయ్యేసి.

రెండుపువ్వులు పూగుతాయి.

కనపడుతోందని సన్నపీకవాడు వుయ్‌మంటాడు.

అయితే, ఇది ప్రేమే అంటాడు హీరో, ఆ పక్కకి వొరిగి.

నలుగురు బొయ్‌బొయ్ మంటారు వెనక.

ఆ కూసే కోవెలని చూడు అంటుంది ఆమె, ఒక్క గంతేసి.

రెండు పావురాలు ముక్కులతో పాడుకుంటాయి.

కోవెలలాగు కూస్తారు ఇద్దరు తూతూలవారు.

